

*L'opció lingüística del
català en l'ensenyament
secundari a la Catalunya
del Nord i la influència
d'aquesta opció en la
societat*

Joaquim Rovira i Xaubet

Grau en Llengua i Literatura Catalanes

Universitat de Girona

Treball de final de Grau

Director: F. Xavier Lamuela

Juny 2014

Agraïments:

Xavier Lamuela, Joan Ferrer, Francesc Feliu, Ramon Pifarré,

Fabienne Laclare, Jenni Beneito, La Bressola, en general a tots els col·laboradors.

Quin valor dónes al català per aprendre'l?

*«És una llengua que té una història i crec que per fer-li
un homenatge s'ha d'aprendre»*

Estudiant nord-català de secundària

Taula de continguts

Taula de continguts	1
Presentació	4
Introducció.....	5
1. Interrelació entre govern, llengua i societat:.....	9
1.1 Establiment de les llengües	9
1.2 Instal·lació de les llengües	10
1.3 Política lingüística	10
1.4 Processos de substitució lingüística	11
2. Introducció a la política lingüística a França	15
2.1 Situació de la llengua catalana a la Catalunya del Nord	18
2.1.1 La introducció del francès en l'ensenyament.....	19
2.2 De la llei Deixonne al <i>code de l'éducation</i>	21
3. Introducció a la pedagogia lingüística en l'ensenyament bilingüe i immersiu.	23
3.1 Sistemes educatius bilingües.	23
3.2 Concepte i adquisició d'una segona llengua.....	24
4. El català a les escoles pública i privada.	28
4.1 Funcionament en l'educació pública i privada confessional.	28
4.1.1 Les fileres bilingües	29
4.1.2 L'ensenyament optatiu	30
4.2 El funcionament en l'escola privada associativa: La Bressola	31
5. Qüestionaris	33
5.1 La concepció dels qüestionaris	33
5.2 Diagrames de sectors	34
5.3 Recapitulació de les respostes.....	45
6. Entrevistes	46
6.1 La concepció de les entrevistes	46
6.2 Resums de les respostes a les entrevistes.....	46
6.2.1 Fabienne Laclare.....	47
6.2.2 Joana Serra	47
6.2.3 Marta Serra.....	48
6.2.4 Francesc Franquesa	48
6.2.5 Joan-Lluís Mas Pastor	49

6.2.6 Ramon Pifarré i Olivé.....	50
6.2.7 Tayssir Azouz	50
6.2.8 Joan-Lluís Lluís	51
6.2.9 Terenci Vera i Grau.....	52
6.2.10 Erique Lafforgue	53
6.3 Recapitulació de les respostes.....	54
7. Conclusions	55
Bibliografia.....	58
Annexos	60
Annex 1.....	60
Annex 2.....	62
Annex 3.....	87

Presentació

Sempre he trobat fascinant la sociolingüística, l'anàlisi de la interacció entre llengua i societat, el fet que, depenent del territori on es visqui, una llengua tingui un estatus oficial i social o en tingui un altre que, sovint, pot ser totalment contrari, i això passa a molt pocs quilòmetres de distància i sembla quelcom natural.

No deixa de sorprendre que la llengua catalana en un espai molt delimitat passi a ser una llengua cooficial amb rang de llengua pròpia del país, a ser la llengua d'un estat, o fins i tot a ser una llengua sense oficialitat i totalment bandejada de la societat, una societat que anys enrere la utilitzava amb normalitat. Ens podem trobar també que depenent del color polític del país aquesta llengua canviï de nom; així es pot passar de parlar català a parlar valencià o a parlar *lapao* amb pocs quilòmetres de distància.

Trobo inquietant que tothom s'atreveixi amb una llengua catalana desprotegida; penso que si tinguéssim un estat fort (amb el permís d'Andorra, que de massa petit no pot molestar els veïns), no ens passaria el que no passa ni amb el francès ni amb l'espanyol: l'intent, a diferents ritmes, de fer desaparèixer o minimitzar fins al folklorisme la llengua catalana.

El fet que la llengua catalana estigui, des de fa anys, sota la pressió de governs que no li són afins i que se'n surti més o menys bé, convivint entre llengües de les més potents del món, com són l'espanyol o el francès, és motiu d'admiració fins i tot més enllà de les nostres fronteres. El català, mai s'ha deixat de transmetre de pares a fills.

El català es pren com a model, en l'àmbit internacional, juntament amb el francès del Quebec o l'hebreu modern a Israel, com a llengua que s'ha beneficiat d'un procés de normalització amb èxit. Aquesta normalització conviu alhora amb un progressiu procés de substitució que pateix en alguns territoris del seu domini lingüístic. De fet, el català, des de la seva màxima expansió a l'edat mitjana perd territori d'una manera constant. El català mai havia tingut tants parlants, diuen que ja hem arribat als deu milions. Sí, és cert que el català el sap tanta gent com mai abans, però també és cert que el no ús de la llengua per part dels seus parlants bat rècords.

Empès per aquesta admiració i alhora curiositat, he decidit fer un estudi de la llengua a través del món educatiu, recopilant dades en un dels territoris on la llengua catalana presenta una situació delicada, desamparada, ofegada per les institucions franceses i abandonada pels seus parlants. El meu objectiu és fer un treball d'investigació divulgatiu, més que no pas científic, ja que considero que la situació del català a la Catalunya del Nord no es coneix prou.

Introducció

Com és conegut, dins del domini lingüístic del català, on pateix més la llengua és al nord; ens hi trobem un escenari actual pessimista i unes perspectives de futur incertes, tot i que amb motius per a l'esperança. Amb aquest treball he volgut fer un estudi sociolingüístic, basant-me en un treball de camp sobre l'ensenyament del català al col·legi¹ i, alhora, he volgut apropar al lector la realitat sociolingüística d'aquesta terra que trobem més enllà de les Alberes.

Tot seguit exposo els objectius que m'he proposat investigar en base al treball de camp realitzat, es podrien resumir en:

- Comparar els dos sistemes educatius en català que són majoritaris en el territori: el sistema públic i l'escola associativa la Bressola.
- Comprovar si la llengua catalana es percep com un valor a tenir en compte en l'educació a la Catalunya Nord.
- Mesurar el grau d'acceptació de la societat nord-catalana vers la llengua catalana a través del que se'n pot saber analitzant les impressions recollides en el món educatiu.
- Tenint en compte la situació de la llengua, arribar a saber, amb la perspectiva que ofereix l'escola, quin és l'ús actual del català a la Catalunya del Nord, i quina opinió té la societat, en general, sobre el futur del català.

Quant al mètode d'estudi del treball, es tracta de realitzar una recollida de dades i fer el posterior comentari sobre la situació de la llengua a la Catalunya del Nord a través de testimonis vinculats, directament o indirecta, a l'educació en català.

El sistema de treball utilitzat és bàsicament el qualitatiu, o sigui que es basa en entrevistes a diferents persones que, per l'experiència en relació amb el món educatiu, m'han servit de testimoni per poder copsar la situació sociolingüística.

També recullo les enquestes fetes a alumnes i pares, representades en diagrames de sectors que em serveixen per contrastar-les amb les entrevistes, he descartat emprar el mètode quantitatiu per fixar-me sobretot en les informacions i els punts de vista rellevants per als meus centres d'interès.

¹ A França l'anomenat *collège* va dels 11 als 15 anys (*sixième, cinquième, quatrième i troisième*), ve a ser el que nosaltres coneixem com a ESO.

Les persones entrevistades han sigut 10:

- 4 són professors de l'escola pública: Marta Serra, Terenci Vera, Joan-Lluís Mas i Erique Lafforgue.
- 3 estan relacionades amb la Bressola: Francesc Franquesa com a professor i director pedagògic de la Bressola; Ramon Pifarré com a professor i exdirector del col·legi, i Fabienne Laclare com a exalumna.
- També he entrevistat Tayssir Azouz, exprofessor de l'APLEC².
- Per tenir l'opinió d'un pare d'exalumnes de la Bressola he entrevistat Joan-Lluís Lluís, responsable d'un càrrec a la Casa de la Generalitat de Perpinyà, i que també és un escriptor reconegut.
- Finalment Joana Serra, propietària de la Llibreria Catalana de Perpinyà i exalumna de l'escola Arrels.

Crec que a partir de les opinions dels entrevistats, es pot treure una idea força clara de la situació en què es troba l'ensenyament del català i, de retruc, conèixer quina és la salut de la llengua a la Catalunya del Nord.

L'enunciat de les preguntes fetes als entrevistats pot variar depenent si són professors, exalumnes o d'altres persones del món cultural, però tenen un objectiu comú i estan enfocades bàsicament a esbrinar els següents conceptes:

- Si l'existència d'un ensenyament en català té incidència en l'ús de la llengua en la societat.
- Les perspectives de futur dels alumnes de català.
- El sentiment de pertinença a una comunitat nacional catalana.
- La percepció que es té en la societat davant aquest tipus d'educació.
- La situació de la llengua en l'actualitat i perspectives de futur.

Les enquestes han estat realitzades a tres col·legis públics diferents i a l'únic col·legi de la Bressola. Dels públics, dos es troben a la ciutat de Perpinyà: La Garrigola i el Jean Moulin. El tercer es troba al municipi de Ribesaltes.

El centre Jean Moulin és al barri antic de la ciutat; una part significativa dels seus alumnes són d'origen gitano i marroquí. Alguns immigrants marroquins vénen de la Catalunya del Sud; aquests dominen molt bé el català, igual que els gitanos, que tenen el català com a llengua materna.

Al barri residencial de Sant Aciscle, més enllà de l'estació de ferrocarril, hi ha el col·legi La Garrigola.

² Associació Per L'Ensenyament del Català: És una associació que gestiona la contractació de professors temporals per ensenyar català als centres educatius; molts d'aquests centres necessiten professors i l'administració francesa no hi dona resposta, d'aquests professors en diuen interventors.

El col·legi Joffre se situa en un petit municipi de 8.771 habitants al nord de Perpinyà anomenat Ribesaltes. Aquest municipi és conegut per les dues denominacions d'origen de vi dolç. D'aquesta vila fou fill el cèlebre general Josep Joffre, general que dóna nom al col·legi.

El col·legi Pompeu Fabra de la Bressola, és un edifici construït el 2008 per la Generalitat de Catalunya; és al municipi del Soler, que es troba als afores de Perpinyà, direcció a Prada.

He triat que siguin quatre centres allunyats entre ells i amb realitats socials diferents, perquè els resultats dels qüestionaris fossin el més propers possibles a la realitat del territori.

Les preguntes dels qüestionaris van dirigides, primer, a saber el motiu de la tria de l'ensenyament en català (tenint en compte que sovint són els pares els que prenen aquesta decisió). El segon motiu és conèixer la utilitat que donen al català. Les últimes preguntes són una mica més dificultoses per a ells i van dirigides a saber la seva implicació i sentiment de pertinença a la comunitat lingüística.

Les preguntes són les següents:

1. Vas triar la Bressola (o la filera bilingüe) per l'ensenyament de la llengua catalana?
2. Utilitzes normalment la llengua catalana?
3. Quina utilitat creus que tindrà el català per tu en un futur proper?
4. Creus que el català és una llengua útil en general?
5. Quin valor dónes al català per aprendre'l?
6. Creus que la situació de la llengua catalana al Departament és bona?
7. Si penses que no és bona, ¿creus que millorarà?

El treball es pot dividir en dues parts; en una primera part he volgut fer una introducció a alguns conceptes sociolingüístics: instal·lació i establiment de llengües, processos de substitució lingüística, etc. Conceptes que trobo no només interessants sinó d'obligada coneixença per a qualsevol persona amb inquietuds per la llengua des d'un punt de vista social. Tot seguit, per saber quina és la situació de la llengua avui dia, faig un resum de com s'hi ha arribat, explicant la política lingüística portada a terme per part de l'Estat francès i els efectes d'aquesta en les terres nord-catalanes. Seguidament parlo, d'una forma general, de la pedagogia en els sistemes bilingües o immersius. Finalment, dono a conèixer el funcionament de l'ensenyament en català a la Catalunya del Nord; l'ensenyament del català de forma bilingüe, optativa o immersiva, tan en els centres públics, privats confessionals o associatius.

La segona part del treball tracta sobre l'estudi de camp realitzat; en primer lloc les enquestes realitzades en els diferents centres educatius i representades en diagrames de sectors, seguidament les entrevistes a les diferents persones vinculades al món de l'ensenyament, amb les opinions dels entrevistats resumides. Per finalitzar, acabo el treball amb unes conclusions resultants de tot el treball de camp realitzat.

A continuació, s'hi poden trobar els annexos amb documentació d'interès com cartes i decrets oficials, les entrevistes completes amb les dades ampliades dels entrevistats, també s'inclouen dos models d'examen de la filera bilingüe de l'escola Joffre de Ribesaltes.

1. Interrelació entre govern, llengua i societat:

1.1 Establiment de les llengües

Sovint ens trobem que el terme normalització és massa ampli i ambigu, sovint porta a una ambivalència que no aclareix exactament a què ens referim. Això ens du a parlar d'un concepte que ens permet concretar amb més exactitud el terme de normalització, parlem doncs dels processos d'establiment i d'instal·lació de les llengües.

Segons ens diu el sociolingüista Xavier Lamuela (1987, 9-10):

La planificació lingüística orientada a superar la situació de subordinació d'una llengua haurà de combatre la interposició i la intrusió de la llengua dominant, fonamentalment en el vessant -social- de l'ús i accessòriament i complementàriament en el vessant -formal- de l'estructura lingüística. Una llengua no subordinada, dominant o no respecte a una altra, és una llengua establerta com a necessària pel funcionament de la societat en què es parla: l'objecte d'aquesta mena de planificació lingüística, es pot anomenar doncs, procés d'establiment d'una llengua i el procés d'estandardització és el seu correlat formal. Una manifestació indicativa de la situació de les llengües establertes és que són necessàries per al funcionament social de tal manera que el seu aprenentatge forma part dels processos de socialització.

El mateix Lamuela (1994, 108) ens parla de la funció discriminant pròpia d'aquest procés d'establiment de la llengua en la societat.

Hem de tenir en compte que la funció discriminant principal, és alhora una funció integradora, depenent del grau de coneixement del parlant. O sigui que, el concepte discriminant, és en aquest cas, tot i l'exclusió d'alguns, inclúsiu per a qualsevol persona que aprengui la llengua:

El factor que decideix de fet l'establiment d'una llengua és que arribi a ser present en el mercat laboral en una tal mesura que el seu coneixement sigui inexcusable per accedir-hi. (Lamuela 2004, 240).

Veient la importància que té l'establiment d'una llengua, la qüestió està en si és possible assegurar la continuïtat del seu ús sense arribar a establir-la.

1.2 Instal·lació de les llengües

Pel que fa a la noció d'instal·lació (vegeu Lamuela, 2004), parteix del supòsit que es pot aconseguir la continuïtat d'una llengua en una societat assolint un grau de constricció vers aquesta llengua que permeti el seu ús en determinats àmbits. Parlem de llengua instal·lada quan s'aconsegueix un espai mínim on pugui tenir la funció discriminant que té qualsevol llengua en una societat i que alhora en permeti la transmissió intergeneracional.

La llengua instal·lada pot portar als seus parlants més oportunitats laborals i oportunitats de promoció, però no serà, a diferència de la llengua establerta, la llengua que és imprescindible per al ple desenvolupament i integració de la persona en el territori. Tanmateix, amb la instal·lació es garanteix la continuïtat i l'ús social d'una llengua, tot i que no arribarà al nivell de desplegament de la llengua establerta. Cal tenir en compte que, perquè això succeeixi hi ha d'haver una promoció al darrera, una política lingüística.

1.3 Política lingüística

Normalment, entenem el concepte de política lingüística com: la planificació lingüística desenvolupada pels governs.

Aclareixo, llegint Lamuela i Monteagudo (1996) que la planificació lingüística és un tipus de gestió de les llengües que vol intervenir en la forma i els usos, amb uns objectius establerts, anticipant els possibles resultats.

No obstant això, cal aclarir com ens diu Lamuela i Monteagudo (1996, 233), que la política lingüística no és exclusiva d'un govern. Anomenem política lingüística a l'orientació global a què obeeixen les activitats d'intervenció sobre les pràctiques lingüístiques portades a terme per un organisme. Així doncs, pot ser que una empresa, una associació o qualsevol altre organisme tingui, com pot tenir una política de vendes o una política de captació de socis, una política lingüística.

Dit això, en referència a la política lingüística portada a terme pels governs, les actuacions poden incloure: des de la intervenció per normalitzar una o més llengües repartides en el territori, a la persecució, a través de polítiques lingüístiques regressives per eradicar l'ús de qualsevol altra llengua que no sigui l'oficial. En certs casos, simplement una no-actuació pot ser més eficaç que una política activa. Són molts els estats que tenen una població plurilingüe i on una política de *laissez-faire* en un context de dominació lingüística pot ser letal per la llengua subordinada.

Així doncs, veiem que cada estat adopta polítiques lingüístiques pròpies. A tall d'exemple, veiem com a Suïssa o Bèlgica respecten la diversitat lingüística i tenen com a oficials diverses llengües; a l'altre costat tindríem França que aposta per un estat unilingüe.

Sortosament, trobem polítiques lingüístiques en què es busca un equilibri entre una llengua establerta, i les altres llengües existents, afavorint-ne la instal·lació i per tant el plurilingüisme. Aquest seria en part, el cas de l'estat espanyol on conviuen diferents llengües en situació de cooficialitat.

Amb totes aquestes premisses, podem deduir fàcilment que la gestió de les llengües en un territori va lligada al poder de certs grups socials i a l'afany de canviar la relació de dominància d'aquests grups amb polítiques lingüístiques que sovint es vinculen amb conflictes d'interessos, vegeu Lamuela i Monteagudo (1996).

Aquest fet em porta a parlar de la vulnerabilitat en què es troben aquestes llengües.

1.4 Processos de substitució lingüística

En relació al que he dit fins ara, comprovem que no sempre la política lingüística treballa per la promoció d'una llengua, sovint els estats prenen una llengua com a pròpia i l'imposen al conjunt de la població que parla diferents idiomes; en aquests casos, la llengua o llengües perjudicades tenen moltes dificultats per aconseguir un mínim grau d'instal·lació. Al contrari del que molta gent pensa, les llengües no sobreviuen en les societats actuals d'una forma natural.

A nivell governamental, una llengua sense una política lingüística al darrera, sense la protecció d'una administració política regional, estatal o supraestatal, tard o d'hora acaba sent substituïda per una segona llengua més forta, amb més pes demogràfic o amb un poder i amb unes lleis que la protegeixen millor. Malgrat tot, podríem trobar algunes excepcions en llengües aïllades, sense contacte ni interferència lingüística directa amb cap altra llengua; a Europa tenim l'exemple de l'islandès. Al trobar-se en una illa i amb un estat propi, té un espai hegemònic garantit.

Arran d'aquesta desprotecció, el reconegut lingüista francès Claude Hagège en el seu llibre *Halte à la mort des langues*, ens explica que cada any moren desenes de llengües; això portarà que a la fi del segle XXI es redueixi dràsticament la diversitat lingüística al món. Per a Hagège, hi ha tres tipus de causes per les que una llengua mor (2000, 127-154):

- La causa física

Es tracta de l'eliminació total dels seus parlants, la causa pot ser una guerra, una conquesta, deportacions massives, greus epidèmies o catàstrofes naturals. L'eliminació física dels parlants lògicament fa desaparèixer la llengua.

- La causa socioeconòmica

És quan la llengua en posició de dominació, exerceix de pol d'atracció per als parlants de la llengua més dèbil; Aquests parlants en posició de dominats abandonen la seva llengua i assumeixen com a pròpia la llengua més atractiva; sovint motivats pel desig de prosperar a la vida. És el que ha succeït, per exemple, amb l'anglès i les llengües ameríndies.

- La causa política

El concepte estat-nació identitari i unilingüe s'imposa en la societat d'avui dia, i en el model de molts països actuals. L'Estat, s'encarrega d'imposar a la societat la llengua que li interessa i que prèviament s'ha fet seva, en detriment de la resta. Un exemple clar el tenim a França, on, com veurem més endavant, el francès ha substituït amb el pas dels anys la resta de llengües a tots els nivells.

Si analitzem l'última causa, veurem que la dominació d'una llengua en detriment de les altres no porta a la desaparició immediata de la llengua dominada. Hi ha diverses fases abans d'aquesta substitució.

Segons ens explica Montoya (1996, 22), hi ha unes causes prèvies que porten a la desaparició d'una llengua per raons polítiques.

Primerament, la bilingüització de les classes dirigents, seguidament una constant interferència a causa del contacte sobre les estructures lingüístiques de la llengua dominada, fins i tot dels parlants monolingües de les classes inferiors. Després de molts anys, fins i tot segles, la bilingüització s'estén a tota la població i, en aquest punt, la interferència i la submissió lingüística solen ser massives. En aquesta etapa, progressivament, la llengua subordinada serà considerada una nosa i li seran atribuïts uns usos limitats i concrets que suposaran la seva progressiva minorització.

De la diferència d'usos entre una llengua i una altra se'n diu diglòssia i, provoca, en la majoria de casos³, que una llengua tingui uns usos limitats o inferiors i sigui lentament desplaçada, de manera que esdevé, la llengua pròpia de la població, una llengua incòmoda, poc útil i vista amb prejudicis.

³ En alguns casos, la diglòssia porta a una situació duradora d'equilibri entre diferents llengües, com és el cas dels suïssos que alhora d'escriure utilitzen l'alemany estàndard i en la majoria dels altres usos l'alemany dialectal. També trobem una relació diglòssica entre la llengua oral i l'escripta.

Aquest fet suposarà que a causa de la desvaloració de la llengua dominada, cada cop més es veurà com una molèstia, font de conflictes socials i experiències negatives. Això comportarà la progressiva inhibició del seu ús a l'abandonament de la llengua i a la interrupció de la transmissió Intergeneracional. A partir d'aquí els parlants de la llengua substituïda, se solen justificar i excusar per l'abandonament de la llengua amb frases com: la llengua pròpia no servia per a gaire res, no m'agradava, no era una llengua moderna, etc (vegeu Montoya, 1996).

Aquest procés de substitució sol començar en una zona determinada i es va escampant lentament, fins que s'arriba a un punt en què la situació inicial d'ús general de la llengua subordinada s'inverteix i ens trobem que és la llengua substituïda la que acaba resistint en petites illes del territori o de la població.

La llengua expansiva doncs, és converteix en LA llengua, amb majúscules; la substituïda, desprestigiada, sol provocar incomoditat i autoodi als parlants, sol adquirir noms inferiors o pejoratius com: *patois*⁴, dialecte, parlar rural, etc.

El procés de substitució arriba fins a la interrupció lingüística, aquesta interrupció succeeix quan la llengua dominada i desprestigiada es deixa de transmetre de pares a fills; llavors és molt difícil tornar enrere; la càrrega política i el menyspreu social són tan forts que es decideix deixar de parlar la llengua pròpia als fills per evitar-los possibles problemes o discriminacions socials, ja sigui a l'escola, a la feina o entre els amics.

En aquests casos, ens trobem amb una càrrega simbòlica, fins i tot identitària, de la llengua dominant que exerceix tal força que arrossega els parlants de les llengües subordinades a abandonar-les.

A més a més, podem trobar en aquest procés una forta difusió de la llengua dominant a través d'una immigració arribada massivament, que pot provocar que la població autòctona quedi en minoria.

En referència a l'actitud dels parlants de la llengua en retrocés, no deixa de ser sorprenent que ells mateixos, adoptin unes actituds que tendeixen a perjudicar la seva pròpia llengua i ajudin a l'expansió de la llengua dominant. Segons Pueyo (1996, 27), a la llarga, aquest és el factor que assegura l'èxit del procés de substitució lingüística.

Es tracta d'un procés psicosocial, d'internalització de prejudicis que provoquen l'afebliment de la llengua en retrocés.

⁴ En català, patuès: "Parlar dialectal, especialment el privat de cultura literària i emprat sols en la conversa familiar, dit despectivament". (DIEC).

Sovint ens trobem amb una actitud que, en situacions extremes, pot generar tal autoodi que els mateixos parlants de la llengua dèbil es poden oposar a qualsevol intent de normalització mínima, per no allargar més una situació que els és incòmode. Com he explicat abans, aquesta és la fase final d'un procés planificat, en què es condueix la llengua que es vol eradicar a un carreró sense sortida que fa que, per un procés sociològic, la pressió d'una majoria homogènia fa que la minoria desproveïda de poder opti per un procés mental de negació de la seva pròpia naturalesa i adopti els mecanismes necessaris per estar present en aquest grup majoritari.

Per acabar aquest capítol, crec que és important tenir en compte que la diversitat lingüística no està renyida amb l'existència d'una llengua dominant que sigui la llengua comuna, la llengua de comunicació. El problema és que sovint els estats monolingüïtzen el territori en tots els sectors d'activitat, i tots els espais comunicatius, i engeguen processos de substitució que acaben amb la diversitat lingüística, tot accentuant la funció simbòlica d'identificació de la llengua amb l'estat.

Aquest és el cas de l'Estat Francès.

2. Introducció a la política lingüística a França

A grans trets, La política lingüística a França s'ha caracteritzat al llarg del temps, fos quin fos el sistema polític (imperi, república o monarquia), per afavorir una llengua i perjudicar-ne la resta. Aquesta acció ha portat que, avui dia, a l'estat francès, tot i ser un país multilingüe, l'única llengua oficial sigui el francès. L'article dos de la seva constitució va ser modificat l'any 1992 i féu constar que: "*La langue de la République est le français*"⁵, donant a la llengua el mateix rang simbòlic que la bandera tricolor o l'himne nacional. Aquest fet no permet cap mena de cooficialitat.

Paradoxalment, ens trobem amb un estat unilingüe que imposa el francès a tot el seu territori i, en canvi, el promou fora de les seves fronteres, a través de la francofonia i en nom de la diversitat lingüística.

Partint de la base que les estructures de l'estat són favorables a la comunitat francòfona, la política lingüística a França la podríem definir com una lluita constant contra les diferents llengües que es troben en el seu territori (vegeu § 1.3).

Aquest esforç per uniformitzar nasqué durant l'època del Renaixement i continuà amb etapes més o menys dures, des de la radicalització durant l'època de la Revolució o la continuació uniformitzadora durant els segles dinou i vint amb els diferents governs de torn. Fins a dia d'avui, les estratègies assimilistes han sigut i són una constant.

Un dels primers passos per convertir el francès en la llengua oficial de l'administració va ser al 1539, el rei Francesc I signà l'edict de *Villers-Cotterêts*. Aquest edicte establia que tots els documents públics administratius i judicials havien de ser en francès en substitució del llatí (vegeu Marcet, 1988). De fet no prohibia l'ús de cap llengua, tanmateix afavoria clarament el francès. Els efectes d'aquest edicte van anar molt més enllà dels documents oficials i van tenir conseqüències en la població (Iglésias 1998, 20,31).

Un cas concret el trobem al segle setze. Sabem que l'església féu servir el francès com a llengua de la litúrgia, sense tenir en compte que era una llengua gairebé desconeguda en zones com Occitània o la Catalunya del Nord.

Fent un salt en el temps, a l'època de la Revolució Francesa, foren nombroses les lleis sobre l'ensenyament del francès aprovades per la Convenció republicana. És va considerar necessària una llengua comuna per unificar el poble; aquesta llengua era el francès. Així doncs, les llengües diferents al francès es van intentar eradicar, ja que es deia que fomentaven la contra-revolució, es consideraven llengües feudals que venien d'èpoques d'obscurantisme.

⁵ Aquest article impedeix, a dia d'avui, a l'Estat Francès ratificar la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries.

Cal citar en aquest apartat Henri Grégoire (1750-1831) bisbe i repressor lingüístic. Va estudiar la situació de les diferents llengües de França, les quals ell anomenava *patois* per aplicar els mètodes més convenients per eradicar-les, i a través d'enquestes fetes arribar a diferents informadors de tot França, va fer l'informe que presentà a la convenció nacional anomenat: *Sur la nécessité et les moyens d'anéantir les patois, et d'universaliser l'usage de la langue française*⁶ (Iglésias 1998, 40).

D'altra banda, en aquesta època es va canviar el model organitzatiu de l'administració i es van crear els actuals departaments a fi d'acabar amb les diferències culturals i aconseguir una nació més homogènia. Això provocà que la província del Rosselló fos abolida juntament amb les constitucions catalanes, tot i l'antic compromís del rei de respectar-les. Al seu lloc es creà l'actual *Département des Pyrénées orientales*. Actualment el tret diferencial d'un departament és una numeració administrativa de dos dígit; el Departament dels Pirineus Orientals és el 66. El trobem com a codi postal, numero de la seguretat social o a les matrícules dels automòbils. Molt més recent (1972) és la regió de Llenguadoc-Rosselló, amb menys poders que el departament.

Tot i que en la segona meitat del segle XIX, el francès feia progressos a les ciutats de França, als pobles les diferents llengües autòctones continuaven fortes, sobretot al sud del país, on els vilatans semblaven impermeables al francès. Freqüentment els professors que havien d'ensenyar el francès, en prou feines el sabien ells (vegeu Pueyo, 1996).

Avancem en el temps i trobem un altre exemple de la política lingüística francesa; durant la III República, gràcies al ministre Jules Ferry, s'imposà un ensenyament obligatori laic i gratuït que va permetre estendre l'alfabetització i al mateix temps la francesització ja que, la resta de llengües no eren ensenyades ni com a segona llengua; això provocà que la població no les veiés com a autèntiques llengües; l'escola francesa féu més mal al català que qualsevol altre llei o ordenança anterior.

La figura de *Ferry* va ser molt important, entre d'altres fites va permetre arribar al segle XX amb uns nivells d'escolarització molt generalitzats (vegeu Pueyo, 1996).

Va ser, també, l'època de les cèlebres frases escrites a les parets de les escoles: "*Sigueu nets, parleu francès*" o "*prohibit escopir al terra i parlar patois*."

Un cas concret és la utilització de càstigs psicològics i vergonyants a les escoles contra qui gosés parlar cap altra llengua que no fos el francès, amb l'objectiu d'aconseguir progressivament l'abandonament de la llengua pròpia.

Era l'època de la difusió de la llengua a les colònies, es volia fer del francès una llengua internacional i s'estengué i s'imposà arreu de l'imperi colonial. Les diferents llengües dels territoris en van sortir perjudicades. Sobretot es procurà que el francès fos la

⁶ Sobre la necessitat i els mitjans per destruir el *patois* i universalitzar l'ús de la llengua francesa.

llengua de les elits de cada país colonitzat. L'estat francès tingué interès que aquestes classes dirigents conservessin la llengua francesa per així fer-la oficial un cop el país fou descolonitzat.

Podem comprovar l'èxit de la política escolar amb l'explosió patriòtica durant la I Guerra Mundial. Molts nord-catalans varen morir a les trinxeres, el mateix Cap de l'Estat Major Josep Joffre era de Ribesaltes; aquest fet va contribuir a relligar psicològicament les terres nord-catalanes a França (Pueyo 1996, 147). Com se li pot explicar a una família que ha perdut el seu fill lluitant per França que ells no són francesos sinó catalans?

En resum, aquesta situació hostil, de dominació i d'estratègia constant i continuada en el temps contra les llengües regionals comportà que, ja durant el segle vint, els parlants de les diferents llengües de França, d'una forma general comencessin a abandonar-les i deixessin de transmetre-les als seus fills.

En pocs anys la transmissió intergeneracional es va aturar d'una forma aparentment voluntària i, com he indicat en l'anterior apartat (§ 1.4) seguint Montoya, aquest fet sol ser fatídic i gairebé irreversible per a la llengua dominada, i fa molt difícil la seva reinstal·lació en el territori.

Fent un salt considerable, ja en la nostra època, el 2008 una esmena a la Constitució va reconèixer aquests diferents idiomes de l'hexàgon, com a patrimoni de França. Aquest fet (que és simplement simbòlic) pot oferir cobertura a unes possibles polítiques lingüístiques per a aquestes llengües regionals, tot i que, si existeixen, seran minses i no condicionants. França no accepta cap mena de distinció lingüística, tothom ha de parlar francès.

A tall de conclusió de l'apartat, diré que Xavier North, Delegat General per a l'idioma francès i les llengües de França (DGLFLF), va dir en 2011 en una entrevista a l'ACN,⁷ que aquest reconeixement com a patrimoni de França és el màxim reconeixement que poden tenir aquestes llengües ja que: *"França s'ha construït sobre una llengua, el francès, i com que la República és indivisible i els ciutadans iguals davant la llei és impossible atorgar drets lingüístics a determinades categories de ciutadans perquè parlen d'altres idiomes"* (ACN, 2011).

⁷ Agència Catalana de Notícies.

2.1 Situació de la llengua catalana a la Catalunya del Nord

Respecte a la situació de la llengua catalana a la Catalunya del Nord, es pot afirmar que no és bona, no hi ha un procés de normalització com trobem al Principat; en canvi el procés de substitució està en una fase terminal.

Per comprendre l'actualitat ens hem de remuntar a l'any 1659, quan les terres nord-catalanes del Rosselló, Vallespir, Conflent, Capcir, i una part de la Cerdanya van passar al regne de França arran de la signatura, entre Espanya i França, del Tractat dels Pirineus que posava fi a la guerra entre aquests dos regnes. Es tornava a la frontera dels Pirineus que havia existit en temps dels romans, i França obtenia un territori que sempre havia pretès (vegeu Marcet 1988, 118). Va ser un tractat signat d'esquena a les Corts Catalanes. Poc després de signar el tractat es van dissoldre les institucions polítiques catalanes i se'n creà una de nova anomenada Consell Sobirà del Rosselló.

Anteriorment he parlat de l'edicte de *Villers-Cotterets*, del 1539, que afectava els actes administratius, més tard, al 1700 un edicte reial va reforçar aquesta obligació d'utilitzar la llengua francesa en tots els documents públics sota pena de nul·litat. França va ser molt més hàbil que Espanya en l'ús d'estratègies d'assimilació per imposar la llengua francesa i relegar el català a quelcom rústic i d'inferior categoria.

Al capdavant, des d'una política sense excessiva violència però molt més eficaç, crearen una discriminació cultural i lingüística a fi que els catalanoparlants abandonessin la seva llengua; per aquest fet, la situació actual és podria definir de dramàtica.

Cal remarcar que, quan la Catalunya del Nord va passar a mans franceses, la llengua de la gent i de les institucions d'aquests territoris era el català, com ho era a l'Empordà o a la Garrotxa. En un principi va haver-hi el compromís del rei de respectar les institucions i la llengua, compromís que no va respectar i poc a poc començà un procés d'assimilació i substitució lingüística que s'inicià per l'aristocràcia i que, tot i que als inicis hi hagué una forta resistència activa i generalitzada en tot el territori per part dels habitants de la regió⁸, va ser vençuda i amb els anys ha portat avui a una integració total dels seus habitants a la República. "*L'accent català de la República*" és el lema del Departament, una clara manifestació d'integració.

En resum, i segons Gentil Puig (2007), podem diferenciar tres etapes que expliquen com la llengua catalana ha arribat a la delicada situació actual. Una data rellevant és la de 1793 (any de la decapitació del rei Lluís XVI) quan les elits del territori comencen a adherir-se als ideals de la Revolució Francesa; a partir d'aquest període el procés diglòssic s'accentua; des d'aquesta data, la burgesia, propietaris agraris i petita noblesa enceten un greu procés de canvi d'identitat. Les classes populars trigaren uns anys

⁸ Hi hagué fins i tot guerrillers armats anomenats Angelets de la Terra. Eren camperols organitzats que farts dels abusos donaven caça a agents i representants de l'autoritat francesa (vegeu Marcet 1988).

més, amb la llei de Jules Ferry de 1881-82, que creà l'escola obligatòria, gratuïta i francesa, com he explicat anteriorment (§ 2). A partir d'aquesta data la substitució lingüística esdevingué progressiva i massiva alhora.

Així doncs, la segona etapa, és la que comprèn el període àlgid de la diglòssia, fins les dècades entre 1920-45; fins llavors la llengua materna de la majoria dels nens encara era el català. A partir de 1950-60, i ja com a tercera etapa, el canvi lingüístic és total; la llei Deixonne de 1951 arriba tard, la televisió i la cultura de masses són en francès; el territori rep immigració del Nord que no veuen la necessitat d'aprendre una llengua gairebé inexistent, finalment el fet diferencial català pren un caire folklòric.

El canvi de llengua succeeix en dues o tres generacions.

La situació jurídica de la llengua catalana que, després del que hem vist, la podem definir com d'absència de disposicions legals, fa que no puguem comptar amb la informació útil que la presència de preguntes lingüístiques al cens ens podria proporcionar sobre el nombre de parlants de català.

No obstant, a vegades es realitzen enquestes com les que la Regió del Llenguadoc-Rosselló va encarregar una enquesta a l'empresa *Média Pluriel Méditerranée*, pels anys 1993 i 1998, en què els resultats eren poc fiables i fins i tot, comparant els resultats i en paraules de Gentil Puig, contradictoris (Puig 2007, 27).

Les persones que declaren parlar català en les diferents enquestes realitzades, solen ser entre el 34% i el 48% de la població (Puig 2007, 26, 27, 45). Aquests resultats, però, s'han d'analitzar amb cautela tenint en compte que sovint les enquestes estan realitzades en francès. Quan a l'enquesta es verifica l'expressió oral de la persona enquestada, aquest tant per cent baixa considerablement. No perquè les persones enquestades tinguin intenció d'enganyar, sinó perquè involuntàriament expressen els seus desitjos sobre quelcom que els agradaria que fos real.

2.1.1 La introducció del francès en l'ensenyament

En referència a l'educació, la monarquia fou hàbil i persistent; va aplicar un sistema d'ensenyament que tenia l'objectiu de tallar les arrels culturals dels joves.

La monarquia francesa ben aviat treballà per frenar les comunicacions culturals entre el nord i el sud. Tenim constància que ja al segle disset es prenen mesures perquè els pares catalans no portessin els fills a estudiar a l'altra banda de la frontera. (vegeu Iglésias 1998, 22).

D'altra banda, a principis del segle disset s'establí a Perpinyà un col·legi de jesuïtes que provenien de Tolosa. Aquest fet incidí molt en l'ensenyament, ja que professors jesuïtes anaren a ensenyar a la universitat de Perpinyà i no només això sinó que el

ministre Louvois en una carta del 21 d'Abril de 1662⁹ va recomanar al Consell Sobirà d'incitar les famílies catalanes a portar els fills a aquest col·legi, no cal dir que l'educació era en francès, malgrat que sovint havien de recórrer al català i al llatí¹⁰. Amb el temps, es convertí en una obligació, ja que varen tenir la pensada que per entrar a la universitat de Perpinyà es necessités un certificat de coneixements de llengua francesa que expedia aquest col·legi de jesuïtes.

A més a més, es van anar creant escoles reials gratuïtes, per ensenyar als infants a llegir, escriure, aritmètica o doctrina cristiana, sempre però en llengua francesa. Les escoles reials havien d'unir els francesos del Rosselló amb la gent del país (Iglésias 1998, 44). Aquestes escoles reials consideraven molt important la francesització de les nenes ja que elles un dia ensenyarien als fills la "llengua materna" (Marcet 1988, 131). El llavors ministre Louvois també instava al Consell a crear escoles per ensenyar el francès. L'obligació d'aprendre la llengua francesa es va anar estenent; era necessària per poder seguir els estudis, ingressar en un col·legi professional, exercir en la funció pública, etc.

Fins i tot es prohibí al clergat rossellonès estudiar fora de França a fi d'aturar el fet que molts sacerdots s'ordenaven a Catalunya i quan tornaven a Catalunya del Nord feien les prèdiques i la catequesi en català. El clergat, com a la Catalunya del sud en temps difícils, féu molt per conservar la llengua catalana, sobretot a la Cerdanya. El clergat cerdà depenia del bisbe d'Urgell i aquest no parava compte a les directrius franceses (Marcet, 1988,132).

Malgrat els decrets, ordres reials¹¹ i estratègies per arraconar la llengua catalana, els capellans i els notaris la van continuar usant durant molts anys, fins que una ordenança reial del 1735 obligà definitivament als capellans a tenir els registres en francès, els notaris però oposaren resistència i persistiren amb el català durant molt més temps.

Malgrat les resistències, la francesització avançà gràcies a les famílies burgeses que eren les que portaven els seus fills a les escoles reials, i que els quals un cop acabats els estudis i abandonada la llengua catalana, ocupaven càrrecs importants dins la societat: funcionaris municipals, professors, directors de confraries, etc.

Per tant, la bilingüització de les classes dirigents que ens descriu Montoya com a primer pas en el procés que segueix una substitució lingüística, ens la trobem també en el cas de la Catalunya Nord.

⁹ Adjunto document en l'annex 1

¹⁰ Tot i que una ordre reial de 1661 obligava els jesuïtes a ensenyar en francès, el 1678 es va permetre publicar a Perpinyà una sintaxi, a càrrec de Joan Torrella, trilingüe llatí-català-francès a fi que la joventut es pogués acostumar a aprendre i a parlar més fàcilment la llengua francesa (Iglésias, 1998, 85)

¹¹ Adjunto documents en l'annex 1.

Això juntament amb el fet que el francès, la llengua dominant i doncs establerta, tot i la resistència amb què es trobava, esdevenia cada cop més necessària. Així doncs van aconseguir crear una jerarquia lingüística en què la llengua expansiva era imprescindible per poder ascendir socialment, això féu que la llengua subordinada, cada cop més, fos una llengua amb una forta càrrega estigmatitzant.

Cal tenir en compte que fou un procés progressiu; com hem vist, trigaren molts anys a portar a terme l'objectiu, no els va ser fàcil, tenim testimonis escrits que a finals del segle dinou molts professors francesos es queixaven que els alumnes nord-catalans parlaven sempre en català:

Il est rare de voir arriver à l'école un enfant qui comprenne le français, ici ou là on ne parle que le catalan (Gensane-Payrou 1985,55 apud Pueyo 1996,148)

No obstant, amb perseverança finalment ho aconseguiren.

2.2 De la llei Deixonne al *code de l'éducation*.

Aquesta política lingüística que he descrit, que podríem qualificar de monolingüe i assimilista portada a terme durant segles, va tenir un punt d'inflexió en l'educació. Fou al 1951 amb la llei 51-46, anomenada llei Deixonne, que obria la porta a ensenyar algunes de les llengües regionals de França.

Com ja hem vist anteriorment, el control lingüístic que el poder exerceix es manifesta també en l'àmbit educatiu. Amb la llei Deixonne, per primera vegada, el bretó, el basc, el català i l'occità es pogueren aprendre en les diferents escoles i instituts públics d'una manera optativa i regulada jurídicament.

Aquesta llei, també va obrir la porta a crear escoles associatives, amb un sistema educatiu d'immersió lingüística o de bilingüisme com la Bressola, les Ikastoles, les Calandretes occitanes, etc. Aquesta oportunitat va tenir continuïtat amb la llei dita Debré, 59-1557, que regulava els criteris per concertar un centre amb l'estat, tot i que els tràmits i els passos a seguir no eren senzills ni ho són encara avui dia.

Més endavant, aquesta llei s'amplià amb diferents decrets, i incorporà d'altres llengües com el cors o el tahitià, entre d'altres. Sovint, per manca de mitjans i poc interès polític, aquesta llei no es va desplegar àmpliament, tot i el voluntarisme de molts professors. Un dels motius fou que li mancaven decrets d'aplicació, i això feia difícil el seu desplegament. Tanmateix milers d'alumnes de Catalunya Nord podien estudiar en català, encara que fos precàriament.

Ara bé, la llei Deixonne va quedar superada fa temps amb diferents articles de diverses lleis, decrets i disposicions. Llei posteriors que defensaven i regulaven l'ús de la llengua francesa, com La llei 75-1349 de 31 de desembre de 1975, anomenada llei Bas-Lauriol, o La llei Toubon nº 94-665 de 4 d'agost de 1994, respectaren i no van impedir que el català es continués ensenyant i estudiant a l'escola, encara que fos de forma voluntària i minoritària. Veiem també que, des del curs 2010-2011, gràcies al decret nº 70-650 es permet tenir en compte les llengües regionals per obtenir el Batxillerat. També es poden fer els exàmens del *brevet*¹² en llengua regional gràcies a un article del codi de l'educació.

Avui dia, el *Code de l'éducation* és el principal text aplicable a les diferents llengües regionals a l'estat francès. Reagrupa totes les altres lleis o disposicions referides a l'educació; les que no han quedat derogades, han quedat incloses dins aquest codi, exceptuant alguna circular.

La llei 2013-595 de 8 de juliol de 2013 anomenada "d'orientació i programació per la refundació de l'escola de la República" és la més recent i recull el que estipula la darrera modificació de la Constitució de 2008, pel que fa a les llengües regionals, i ho aplica en l'ensenyament. Aquesta llei també modifica diversos articles del codi de l'educació.

Aquesta última llei deixa clar que les llengües regionals poden ser ensenyades de forma facultativa: com a llengua regional i també de forma bilingüe en l'ensenyament públic i privat.

¹² Prova que cal superar al finalitzar la secundària.

3. Introducció a la pedagogia lingüística en l'ensenyament bilingüe i immersiu.

Com hem vist (§ 1.5), en les societats on trobem una llengua dominant en detriment d'una altra, veiem que aquesta llengua dominant en la societat és la llengua que s'imposa d'una forma aparentment natural en el grup, i per extensió en el sistema escolar, provocant així, si no es prenen mesures, un sistema educatiu monolingüe, en què la possibilitat de formar alumnes bilingües és molt difícil.

3.1 Sistemes educatius bilingües.

El català, tot i ser la llengua de la regió, no és gens present en la societat, encara que pugui haver-hi gent que el conegui, no se sol usar al carrer, ni en les relacions personals. Entre desconeguts i en la retolació comercial el francès és sempre omnipresent. El català ha estat escombrat de la societat això i fa que de vegades sembli una llengua estrangera tot i no ser-ho. La gran majoria d'alumnes que arriben als centres educatius no tenen el català com a llengua materna; això suposa que sigui tot un repte l'objectiu d'aconseguir el bilingüisme en els alumnes.

Cal tenir clar que els sistemes educatius bilingües fan referència a l'ensenyament en dues llengües o més. No es considera ensenyament bilingüe l'ensenyament de la llengua com una matèria, com passa amb la llengua estrangera en el currículum escolar.

Així doncs, la immersió o el bilingüisme és l'ensenyament “en” aquella llengua i no l'ensenyament “d'” aquella llengua. No hem de considerar els diferents models d'ensenyament bilingües, i en concret els immersius, com a positius o negatius per principi. Ens hem de fixar en els resultats i aquests depenen principalment de la seva posada en pràctica i, alhora, de la bona preparació dels professors.

Tenint en compte que els nens nord-catalans no coneixen la llengua i és molt difícil que la puguin practicar fora del centre, la Bressola aplica un sistema d'immersió intens des dels 2 anys, que fa que els professors parin una especial atenció al desenvolupament natural en la llengua catalana, i que els alumnes l'aprenguin fins i tot en els jocs individuals o col·lectius.

Cal considerar que el concepte d'educació bilingüe pot variar. Tot i que fa referència a l'ensenyament en més d'una llengua com a mitjà d'aprenentatge i comunicació, de vegades, segons els objectius lingüístics que es vulguin assolir, podem parlar de programes monolingües o immersius.

Així doncs, trobem que hi ha diferents models de bilingüisme, s'aplica un o altre depenent de diferents variables com la llengua i la cultura dels alumnes, la llengua utilitzada com a vehicle d'ensenyament, o pels objectius i els resultats que s'obtenen.

Dos d'aquests mètodes es basen en el canvi de llengua llar-escola: el de submersió i el d'immersió.

Troblem també d'altres models, com el conegut com a model compensat. Aquest model tracta de mantenir la llengua primera dels alumnes (normalment llengua dominada), en els primers anys d'escolarització, per compensar en els anys següents l'educació en la llengua majoritària o dominant. És important potenciar aquesta llengua des dels inicis de l'escola per obtenir bons resultats. Aquest model pot funcionar molt bé en el ben entès que els alumnes conservin la seva llengua, siguin bilingües i alhora s'integrin en el grup majoritari, el de la llengua dominant. A Europa s'han donat casos en què, en països amb forta immigració, s'han fet classes suplementàries en la llengua materna dels alumnes immigrants per obtenir una millor integració.

El model de submersió és un model que busca l'assimilació dels alumnes en una llengua o cultura dominant i que perdin la llengua pròpia o dominada. És un model utilitzat en els països colonitzats, per exemple a l'Àfrica.

La immersió lingüística també busca, igual que la submersió, l'adopció d'una llengua diferent de la llengua materna de l'alumne, però sense perdre la llengua pròpia. L'objectiu de la immersió en una segona llengua és que l'alumne arribi al bilingüisme; al llarg del currículum es va introduint la segona llengua en diferents proporcions segons el model.

Cal remarcar que la predisposició de les famílies i els alumnes és important si es volen acomplir els objectius, per això és important la motivació i la participació dels alumnes. S'ha de intentar que no es percebi aquesta segona llengua com quelcom més a aprendre, com sovint passa amb la llengua estrangera, sinó una eina per comunicar-se i integrar-se socialment.

3.2 Concepte i adquisició d'una segona llengua

El concepte de segona llengua el podríem definir com el sistema lingüístic que hom aprèn en segon lloc, un cop consolidat l'aprenentatge de la primera.

En paraules del psicolingüista Miquel Siguan (Vila i Siguan, 1998, 28 apud Milian 2000, 79) veiem que el bilingüe no domina les dues llengües per igual:

Per algú bilingüe la divisió de funcions entre les llengües és un fet individual; tot i això, en conjunt, la divisió depèn de les circumstàncies de la societat on viu i de la divisió de funcions entre llengües que es practica en aquella societat. A diferència del monolingüe que té una sola llengua, el bilingüe en té varies que, com acabem de dir, compleixen funcions diferents, però no totes tenen la mateixa importància. Normalment el bilingüe té una llengua principal, la d'identificació personal.

Així doncs, la llengua de l'escola pot ser primera o segona segons els diversos casos. Per exemple, per a un alumne que tingui la llengua de l'escola com a llengua materna, el català serà la "primera llengua". Per als alumnes que no tinguin com a llengua materna la llengua de l'escola serà la "segona llengua". Depèn, doncs, de la relació que tinguin els alumnes i els grups socials a què pertanyin amb la llengua de l'escola, que es consideri "primera llengua", "segona llengua" o fins i tot "llengua estrangera", que és la segona llengua no present en els usos lingüístics de la societat, tot i que també pot ser la primera llengua materna d'alguns alumnes.

De fet, aquesta segona llengua es pot adquirir de diferents formes, amb les màximes possibilitats d'èxit en edats molt primerenques, per exemple al parvulari. Per contra, en l'adolescència o edat adulta és més difícil, i és diferent si s'adquireix d'una manera formal on l'alumne l'aprèn acadèmicament o d'altra banda si l'aprèn d'una manera natural, relacionant-se amb l'entorn social.

Com que el parlant té una llengua principal, que sol ser la materna, i, a causa de diferències sociolingüístiques de l'entorn, el bilingüe perfecte no existeix, tot i que es capaç d'utilitzar dos sistemes lingüístics diferents amb eficàcia, com hem vist anteriorment, sempre hi ha una llengua que domina amb més facilitat que l'altre. Podem fer dues diferenciacions en l'ensenyament bilingüe que ens permetran mesurar el coneixement assolit per l'alumne bilingüe en una o l'altra llengua:

Segons l'educadora i lingüista Marta Milian, el nivell de "competència cognitivo-lingüística", és el nivell més alt de domini lingüístic, el qual es relaciona amb la capacitat de l'alumne de construir coneixement en aquella llengua i utilitzar-la com a instrument de pensament.

D'altra banda, els que no assoleixen aquest nivell, que permet un bon rendiment acadèmic, però en canvi sí que tenen uns coneixements bàsics per comunicar-se, se'ls anomena alumnes amb una "competència comunicativa bàsica" Milian (2000, 80,81).

En l'actualitat, la teoria més estesa per explicar la facultat de llenguatge és la que diu que es basa en la suma de dos factors: una capacitat innata subjacent i la interacció amb l'entorn.

Si bé és cert que partim d'una predisposició que ens capacita per parlar, hem d'aprendre a utilitzar la llengua, i aquí és on entra en funcionament la interacció del parlant amb l'oient, el seu entorn i la seva capacitat per regular els intercanvis socials. El bilingüe adquireix els dos sistemes lingüístics alhora com una sola llengua, però aprèn a mantenir-los separats en la seva ment. Aquest fet li permet passar d'una llengua a l'altra segons convingui, gairebé instantàniament; és conscient d'aquesta separació i del seu bilingüisme. Avui dia se sap que aprendre dues llengües alhora no comporta cap mena de retard en l'alumne, ans al contrari, aprendre dues llengües al mateix temps permet desenvolupar la competència lingüística general comú en totes les llengües i ajuda a formar positivament la personalitat de l'alumne. Així és que les habilitats adquirides en una llengua, l'alumne les pot aplicar en la segona i viceversa.

Poc a poc l'alumne aprèn a diferenciar els dos sistemes lingüístics; la primera fase en aquesta diferenciació per els alumnes menors de sis anys, és la que es produeix a nivell fonètic o fonològic. Seguidament el nen adquireix un lèxic que utilitza indistintament en les dues llengües, per, més tard en una tercera fase, començar a fer la distinció entre les dues llengües i començar a prendre consciència que cada llengua té les seves pròpies normes.

Cal tenir en compte que, en els alumnes majors de sis anys (l'edat no és exacte depèn de cada alumne), que ja han adquirit una primera llengua, les habilitats apreses en l'aprenentatge d'aquesta primera llengua són transferides a la segona. No obstant, hi ha una interdependència, però a un nivell diferent, lligat més al nivell d'exigència de les competències d'aquesta segona llengua.

Sí que ens trobem, freqüentment, una barreja de codis entre la llengua primera i la segona que fa que sovint, el parlant supleixi paraules que no sap o no recorda amb paraules de l'altra llengua. Aquesta situació és força freqüent a l'inici, fins que la competència bilingüe del parlant es consolida.

En el cas que aquesta barreja de codis persisteixi i s'estabilitzi parlariem de fossilització; el parlant no fa l'esforç d'autocorregir-se, ha pres uns hàbits considerats erronis i com que li permet comunicar-se satisfactòriament la motivació per millorar disminueix. En aquest cas cal que els ensenyants tinguin una actitud positiva i estimulant vers l'alumne animant-lo a corregir-se (vegeu Milian 2000, 88).

En aquest sentit, la Bressola té un sistema educatiu molt encertat en què s'organitzen les classes verticalment, o sigui, en una mateixa classe hi ha alumnes de diferents nivells. Així l'alumne més avançat col·labora amb el professor alhora de trobar aquella paraula desconeguda pels més petits. Això fa que el nen aprengui la importància de l'ajuda entre companys i desenvolupi el sentit de la responsabilitat i es creï alhora una bona dinàmica lingüística.

Com ja he indicat al principi (§ 3.1), la tendència dels nens és de parlar en francès ja que els hi resulta molt difícil trobar un ambient catalanoparlant en la societat; llavors la llengua dominant s'imposa al grup. Tant a la Bressola com a les fileres bilingües, són molt conscients d'aquest fet i, en la mesura que poden, organitzen activitats extra-escolars com: la projecció de pel·lícules infantils en català, la visita a professionals que els expliquen el seu ofici en català, intercanvis amb escoles del Principat, etc.

Tanmateix, un bon termòmetre per conèixer si el sistema educatiu immersiu funciona, és escoltar la llengua en què es relacionen i juguen els nens a l'hora del pati. Que els alumnes s'expressin amb naturalitat en català és tot un repte. És bo que el professor intervingui, d'una manera no exagerada, per trencar la dinàmica de la llengua dominant, la francesa, i fer que els alumnes prenguin l'hàbit d'expressar-se en català i que aquesta llengua no quedi restringida només a l'àmbit escolar.

Finalment, els alumnes han de percebre la llengua catalana com una eina útil per comunicar-se, no només per estudiar. Aquest fet podria esdevenir molt beneficiós si s'exportés a la societat, que la canviaria sociolingüísticament en cas que l'ensenyament del català tingués una forta implantació en el territori.

Per acabar aquest apartat, escric unes paraules de l'exdirector de la Bressola Joan Pere Le-Bihan:

“La sola existència de la Bressola comporta una ona de xoc en la societat que la recatalanitza parcialment, i dóna un sentiment de més importància a la llengua catalana”.

4. El català a les escoles pública i privada.

4.1 Funcionament en l'educació pública i privada confessional.

Per començar, cal explicar que en l'educació pública francesa hi ha diversos tipus d'ensenyament del català; es pot estudiar la llengua catalana des dels tres anys a maternal i fins a la universitat, segons l'article L. 312-10 del codi d'educació,¹³ sempre d'una manera voluntària. Tot l'ensenyament depèn de l'*Académie de Montpellier* que és una de les 30 demarcacions administratives descentralitzades del ministeri d'educació francès que dicta les directrius de París, i que un inspector s'encarrega de supervisar.

Actualment, l'inspector pel català a la regió de Llenguadoc-Rosselló, és en Lluc Bonet, Doctor en Cultures i Llengües Regionals per la Universitat de Montpeller III i en Història de la Llengua per la Universitat de Girona.

La descentralització educativa pública és senzilla i es basa en: l'escola la construeix l'ajuntament, el col·legi va a càrrec del Departament i el Liceu el fa el Consell Regional, en últim terme tots els professors els paga l'estat francès.

A França, el que nosaltres anomenem ESO allà es diu *Col·lège* i va dels 11 als 15 anys, i el Batxillerat, allà es diu *Baccalauréat*, s'imparteix al *Lycée* i és dels 15 als 18 anys.

Avui dia, uns tretze mil alumnes estudien la llengua catalana en les diverses opcions existents. Això suposa al voltant d'un 19% dels estudiants del Departament; d'aquests, més del 92% d'alumnes de català estudien a l'escola pública, sobre un 5% a les escoles immersives i al voltant del 3% en les privades confessionals¹⁴.

Els centres educatius disposen d'un cos de professors titulats amb el certificat *CAPES*, secció *langues régionales* que els permet a la vegada, ensenyar la llengua catalana i qualsevol altra matèria.

Cal remarcar que la demanda de les famílies augmenta constantment, centenars d'alumnes queden fora d'aquest sistema, les aules estan saturades (hi ha aules que volten els 40 alumnes), i no s'obren noves places de professor tot i la urgent necessitat. Segons un article del Punt Avui la demanda d'ensenyament del català superaria el 47% de la població (El Punt Avui, 19/05/2014).

¹³ « L'article L. 312-10 du code de l'éducation a réaffirmé la possibilité de dispenser un enseignement des langues et cultures régionales tout au long de la scolarité dans les régions où celles-ci sont en usage. L'éducation nationale se doit de faire vivre ce patrimoine culturel, de veiller au développement des langues régionales et de contribuer à leur transmission. Oublier cette responsabilité ne serait pas un signe de modernité. Ce serait au contraire une perte de substance de l'héritage culturel national. »

¹⁴ Dades del curs 2012-2013. Font: Lluc Bonet encarregat de la missió d'inspecció pedagògica de català a l'*Académie de Montpellier*, regió Llenguadoc-Rosselló.

EFFECTIFS DETAILLÉS DE L'ENSEIGNEMENT du CATALAN
Académie de Montpellier (hors Andorre) – Pyrénées-Orientales
2013-2014

Enseignement bilingue français-catalan (B) et enseignement optionnel de catalan (O)

	Maternelle			Elémentaire			Total 1 ^{er} degré			Collège			Lycée GT			LP	BTS	Total 2 ^e degré			Total général		
	B	O	B+O	B	O	B+O	B	O	B+O	B	O	B+O	B	O	B+O	O	O	B	O	B+O	B	O	B+O
Enseignement public	800	3512	4312	1615	4007	5622	2415	7519	9934	702	793	1495	131	309	440	75	36	833	1213	2046	3248	8732	11980
Ens. associatif Immersion en catalan	368	-	(368)	319	-	(319)	687	-	(687)	140	-	(140)	-	-	-	-	-	140	-	(140)	827	-	(827)
Enseignement confessionnel	-	41	(41)	-	86	(86)	-	127	(127)	-	74	(74)	-	94	(94)	-	-	-	168	(168)	-	295	(295)
Total par cycle	1168	3553	4721	1934	4093	6027	3102	7646	10748	842	867	1709	131	403	534	75	36	973	1381	2354	4075	9027	13102

Font: Lluç Bonet.

A continuació, exposaré les opcions existents per a qui vol estudiar el català en l'educació no immersiva, de fet n'hi ha dues:

- L'ensenyament bilingüe
- L'ensenyament opcional

Cal tenir clar que l'ensenyament bilingüe no s'ofereix en tots els centres, ni tots els centres que ofereixen filera bilingüe, l'ofereixen en tots els cursos, això provoca sovint un decalatge de nivell entre els alumnes.

4.1.1 Les fileres bilingües

Per començar, en l'ensenyament bilingüe, es fa paritat horària amb la llengua francesa, a secundària i batxillerat se solen impartir tres o quatre hores de llengua catalana i una altra assignatura que sol ser l'assignatura de Història i Geografia en català, algun centre fa l'assignatura d'esport o de patrimoni en català. La partició d'hores és: en català 12 hores i en francès 12h.

Al final del col·legi havent estudiat en filera bilingüe els alumnes obtenen el nivell A2 del quadre europeu comú de referència de les llengües. És a saber que hi ha l'opció de fer el *Brevet* en català en les assignatures cursades en aquesta llengua, amb una menció en el diploma.

Pel que fa el Batxillerat, la possibilitat de fer classes en català de manera bilingüe permet aconseguir el nivell B1 si es finalitzen els estudis, cursant català com a llengua viva estrangera o nivell A2 si es fa com a tercera llengua, obtenint una menció al títol en llengua regional. De fet, l'objectiu general és que els alumnes aconseguixin un bon

domini de la llengua amb què puguin continuar els seus estudis a la universitat. Aquests centres també preparen als alumnes en el cas que vulguin aprovar els exàmens que donen dret a diplomes oficials de llengua de la Generalitat de Catalunya. Al curs 2012-2013 un 3,9% de l'alumnat dels col·legis públics eren en filera i un 1,7% dels alumnes de Liceu públic eren en filera bilingüe també.¹⁵

4.1.2 L'ensenyament optatiu

Respecte a l'ensenyament opcional, es fan classes optatives de català a tots els nivells com a llengua regional, dins l'ensenyament monolingüe en francès, solen ser de 1 a 4 hores a la setmana.

A l'ensenyament del *collège*, segons l'itinerari que es prengui: *langue et cultures catalanes* a partir de sisena, com a itinerari LV2 a partir de quarta, o com a *section langue régionale* a sisena si l'alumne té un nivell suficient.

Al *lycée*, hi ha diversos itineraris, LV2, LV, LV3, depenent de les sèries que es prenguin: L, ES, S o STG, es pot aprendre català en diferents horaris. També es pot fer *option langue et culture régionales*, amb un hora a la setmana en tots els cursos.

Pel que fa l'escola elemental i primària també trobem la opció d'ensenyament bilingüe a paritat horària o opcional. El problema que hi ha (extensible a tots els nivells), és que l'estat no aporta prou recursos. Aquí hi intervé l'APLEC que, una de les seves activitats és enviar professors a escoles de maternal i primària que ho demanin, a fi d'introduir el català als petits, impartint ½ o 1 hora a la setmana. En diuen intervencions, i tenen a dia d'avui més de trenta professors fent classes d'iniciació a la llengua catalana en múltiples escoles del territori.

Per fer de professor interventor cal un permís de l'estat, l'agent *agrée par l'Etat*, equivaldria, al Sud, a una mena de categoria de professor associat.

Aquests professors no són pagats per l'estat com la resta sinó que se solen pagar amb subvencions de l'ajuntament, la Generalitat o el Consell General.

En l'escola privada o confessional (cal recordar que la Bressola és associativa) no existeixen les fileres bilingües, només s'ofereix el català, a tots els nivells educatius, com a opcional, a triar entre d'altres llengües.

Hem de tenir en compte també una escola històrica a Perpinyà: l'escola Arrels, una escola en expansió que fa immersió lingüística i que és pública. L'única escola immersiva pública de França. És una escissió de la Bressola, ja fa molts anys. L'ensenyament és en català i es va introduint progressivament el francès.

En darrer terme, en referència a la crisi actual, crec que cal mencionar l'institut d'ensenyament secundari Comte Guifré que després de més de vint anys d'ensenyament immersiu en català va haver de tancar les portes al curs 2012/2013 a

¹⁵ Font: Lluc Bonet, inspector de l'Acadèmia de Montpeller.

causa del retard de més de dos anys en el pagament de les ajudes públiques. Ajudes que eren bàsicament de la Generalitat. Un retard que ha sigut generalitzat en tota l'educació en català. Aquest retard en el pagament dels sous sembla ara solucionat provisionalment; diverses administracions com la Regió, el Departament i diversos ajuntaments s'han posat d'acord per donar el suport econòmic que els mancava.

4.2 El funcionament en l'escola privada associativa: La Bressola

Respecte a la Bressola, diré que els inicis van ser a l'any 1975, un grup de persones catalanes, vinculades al món cultural i al món de l'ensenyament van creure que seria una bona idea crear unes escoles catalanes immersives amb l'objectiu de donar un impuls i un prestigi a la llengua catalana; un impuls molt més potent que el que permetia la llei Deixonne, que no era gaire.

De fet, era una bona oportunitat per trencar amb aquesta submissió de la llengua i dels catalans al sistema educatiu monopolitzat pel francès (en aquella època encara no existia l'educació optativa en català a les escoles públiques), per tal de tornar a fer veure a la gent que el català pot servir per alguna cosa important. Es tractava de posar un granet de sorra en la lluita per la llengua i per la recuperació de la dignitat com a poble.

Així és que l'any 1975 tingueren les primeres reunions en que es definiren el sistema pedagògic, el nom, les finalitats o l'estatut jurídic que havia de tenir aquest nou i il·lusionant projecte.

Consegüentment, van decidir que no seria una escola privada, ja que a França no han estat mai gaire ben vistes, sinó una associació on tothom si podia sentir particip amb aportacions voluntàries, de fet no era obligatori tenir-hi els fills escolaritzats. Arran dels contactes amb gent de les Ikastoles es decidí posar de nom Bressola a l'associació; l'associació d'escoles immersives en euskera es diu Seaska que en català significa bressol, i en la variant dialectal de la Catalunya Nord era més corrent la forma bressola. Per aquest fet, no sent una escola pública i no volent ser comparades amb les escoles privades, més relacionades amb l'església, La Bressola decidí anomenar-se, en els inicis, escola popular. Una escola, gratuïta, laica i políticament neutra; tot i que era apolítica, es va tenir clar que seria catalana de llengua i continguts. Es volia recuperar al màxim una llengua catalana bandejada durant segles per l'estat francès (vegeu la Bressola 1987).

El projecte de l'ensenyament immersiu en català va reeixir. En 1976 quedà registrada oficialment a la prefectura de Perpinyà com a associació educativa, de manera que començà a funcionar aquell mateix any.

Pel que fa el finançament de la bressola, va a càrrec dels seus socis, entitats particulars i administracions. Avui dia la Bressola funciona òptimament, tot i la crisi econòmica

que ha portat retallades en les subvencions per part de les administracions, fet que ha suposat el tancament de l'escola de la Cerdanya.

Al cap dels anys, un acord amb el ministre d'educació francès François Bayrou al 1995 va permetre que l'estat assumís el sou dels professors d'escoles amb més de cinc anys d'antiguitat. Tanmateix, compta des del 2003 amb una fundació que li dona suport econòmic la fundació privada Amics de la Bressola, instal·lada al Principat, que rep aportacions voluntàries amb beneficis fiscals pels seus mecenes.

Pel que fa el sistema educatiu de la Bressola es basa en tres eixos:

-LA IMMERSIÓ LINGÜÍSTICA- Se'n potencia el seu ús al màxim, en tots els espais de vida al centre (pati, menjador, acollida al matí, guarderia a la tarda, etc.).

-LA VERTICALITAT- Totes les classes compten amb infants de diferents edats en un mateix grup. Això fa que l'experiència escolar es comparteixi en grups molt més heterogenis i, per tant, sigui més enriquidora i portadora d'autonomia.

-LES PEDAGOGIES COOPERATIVES- Aquesta mateixa estructura vertical, fa que els llibres de text perdin tot el sentit a La Bressola. Així, es potencia els aprenentatges per recerques, tallers, experimentacions i projectes. Donant molt pes al treball en grup i la cooperació, sense oblidar els temps de treball individual.

En síntesi, la Bressola compta avui dia, amb sis centres de primària i un de secundària que funcionen a molt bon ritme, aplicant un model d'ensenyament immersiu des dels primers estadis, intervenint fins i tot en la llengua de l'esbarjo per aconseguir que el català sigui la llengua de socialització, ensenyant el francès com a segona llengua, els alumnes finalitzen els estudis amb un molt bon nivell de llengua catalana així com de llengua francesa. Un sistema pedagògic d'èxit que fa que la demanda d'ensenyament immersiu en català superi clarament l'oferta, moltes famílies voldrien portar els seus fills a la Bressola i es queden sense plaça.

5. Qüestionaris

5.1 La concepció dels qüestionaris

Un cop conegut el funcionament que ofereix el sistema francès per estudiar en català, he trobat que seria molt interessant analitzar-lo de més a prop.

Crec que preguntar directament als alumnes i als pares, d'una forma anònima, quina és l'opinió que tenen sobre les qüestions que m'he plantejat, és una forma efectiva de mesurar quin és l'estat de les qüestions proposades.

Els qüestionaris han estat repartits en 4 col·legis diferents, a distàncies considerables entre centres; això fa que les respostes puguin reflectir realitats socials variades. En total, comptant també els pares i les mares d'alumnes de la Bressola, la mostra és de 180 enquestats.

He intentat que les preguntes dels qüestionaris fossin breus i en un llenguatge clar perquè els alumnes les poguessin contestar sense problemes. Les enquestes als pares han pogut ser contestades indistintament pel pare o per la mare. Els diferents professors són qui s'han encarregat de distribuir els qüestionaris i, en el cas de la Bressola, han adequat algunes preguntes a la realitat social del territori eliminant, en el cas dels qüestionaris dels pares, les dues últimes qüestions probablement per la càrrega política que portaven.

Les preguntes són tancades amb diverses opcions a triar, no obstant n'hi ha alguna d'oberta en la que poden donar la seva opinió o resposta que més els hi escaigui.

Aquest procediment em porta a conèixer d'una manera directa els motius dels alumnes per estudiar en català, el valor que li donen a la llengua i si li perceben cap utilitat. Saber quin és l'ús fora del centre escolar, o preguntes enfocades a esbrinar el grau de militància preguntant si la situació de la llengua catalana és bona; pregunta que suposa una reflexió sobre la situació actual de la llengua, crec que el sol fet de preguntar-ho ja fa sospitar que no és bona.

L'última pregunta implica conèixer el procés polític del Principat, potser és una pregunta un pèl difícil pels estudiants més joves. La resposta "Ho veig difícil dins l'estat francès" permet saber si són coneixedors de l'actitud hostil de l'estat vers el català.

Els resultats dels qüestionaris els he representat en diagrames de sectors.

5.2 Diagrames de sectors

La mostra i els diagrames de sectors:

Els qüestionaris han estat administrats a alumnes i pares de la Bressola i alumnes de les fileres bilingües amb un total de 180 qüestionaris.

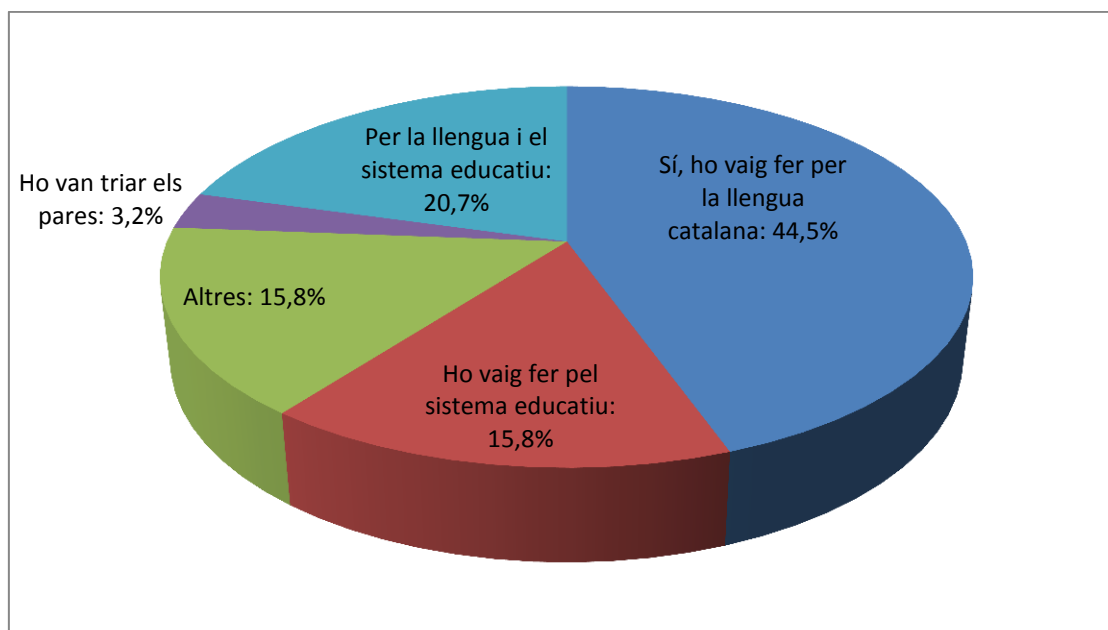
Pel que fa a la Bressola, les enquestes estan fetes a alumnes de tercera i cinquena, amb un total de 63 enquestats; aquesta quantitat representa el 45% dels alumnes de secundària de la Bressola. Els pares dels alumnes que han respost a l'enquesta són 12, això suposa un 8'5% del total de pares. Els pares d'alumnes de la Bressola no han respost les dues últimes preguntes.

Els qüestionaris a alumnes de la filera bilingüe han sigut realitzats en tres centres diferents: el col·legi Jean Moulin de Perpinyà (27 alumnes enquestats), el col·legi Joffre de Ribesaltes (56 alumnes enquestats) i el col·legi la Garrigola de Perpinyà (22 alumnes enquestats), amb un total de 105 alumnes enquestats de tots els nivells, que representen un 14'9% dels estudiants en filera bilingüe de la Catalunya Nord. No ha sigut possible enquestar els pares d'alumnes de filera bilingüe.

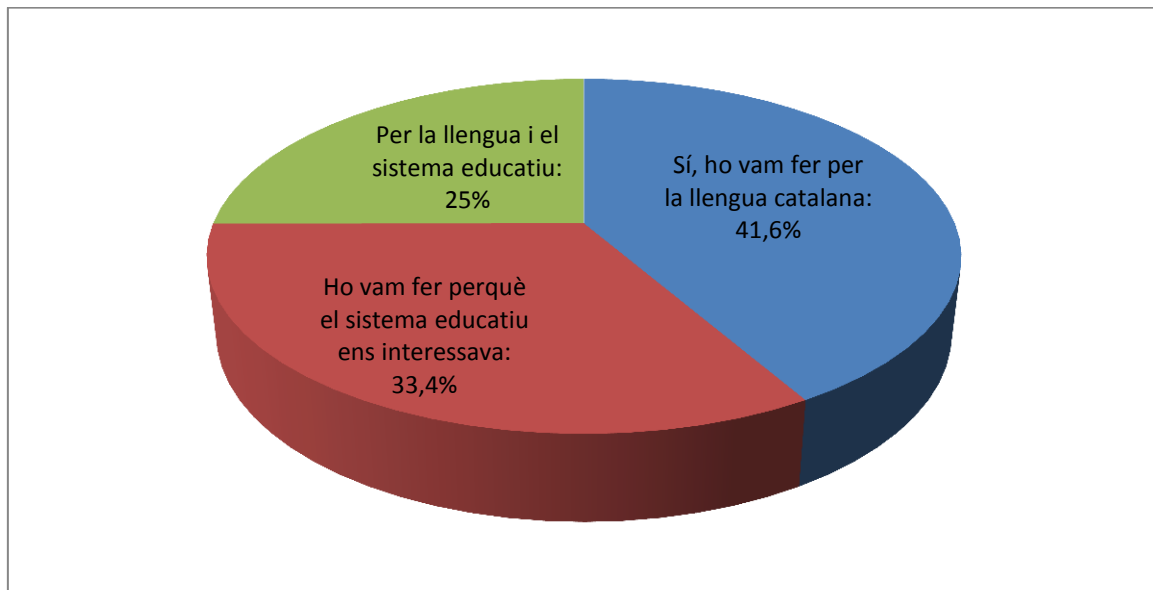
Després de recopilar i processar les enquestes aquests han sigut els resultats:

¿VAS TRIAR LA BRESSOLA PER L'ENSENYAMENT DE LA LLENGUA CATALANA?

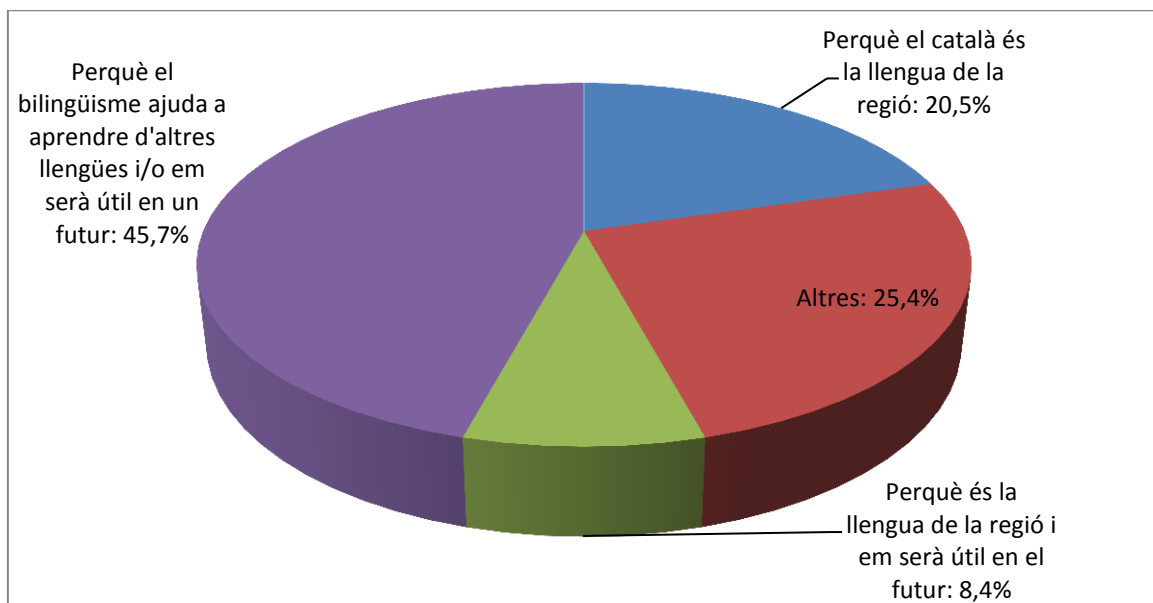
Alumnes de la Bressola

Pares de la Bressola

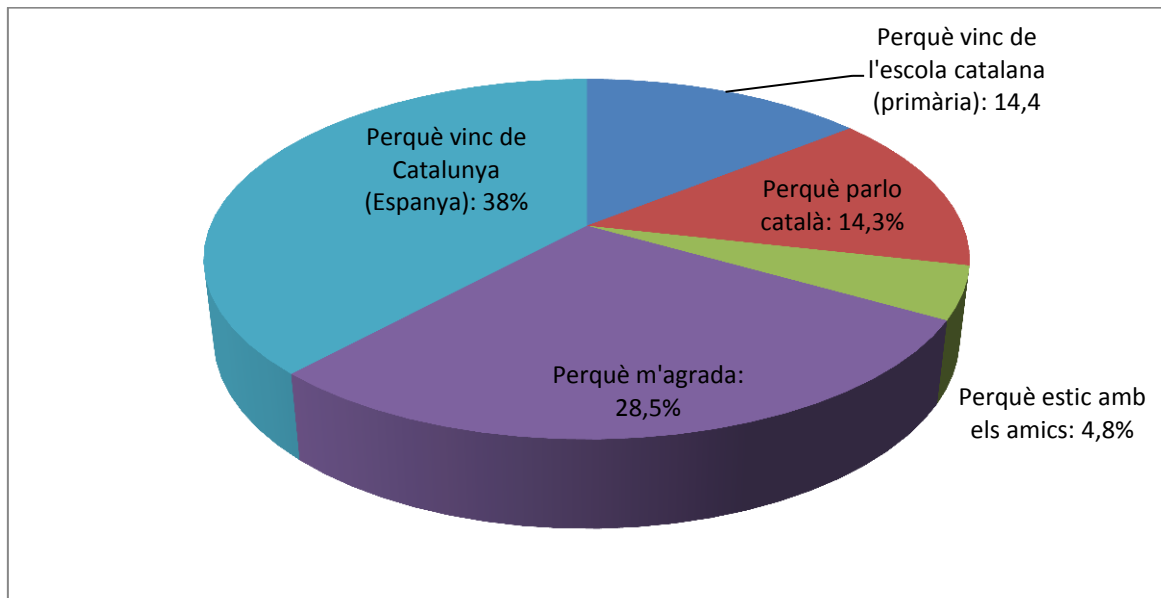

¿PER QUÈ VAS TRIAR LA FILERA BILINGÜE PER ESTUDIAR?¹⁶

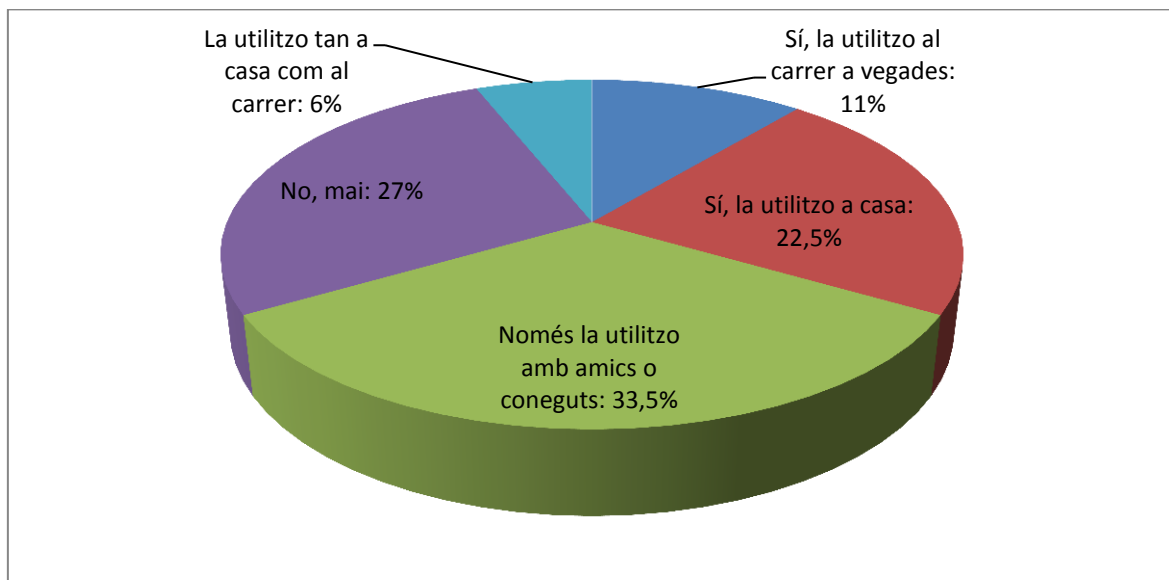
¹⁶ Pregunta contestada per 83 alumnes, a causa d'un error en l'enunciat els alumnes del col·legi La Garrigola no la van contestar.

OPCIÓ DEL 25,3% ALTRES DESGLOSSADA:

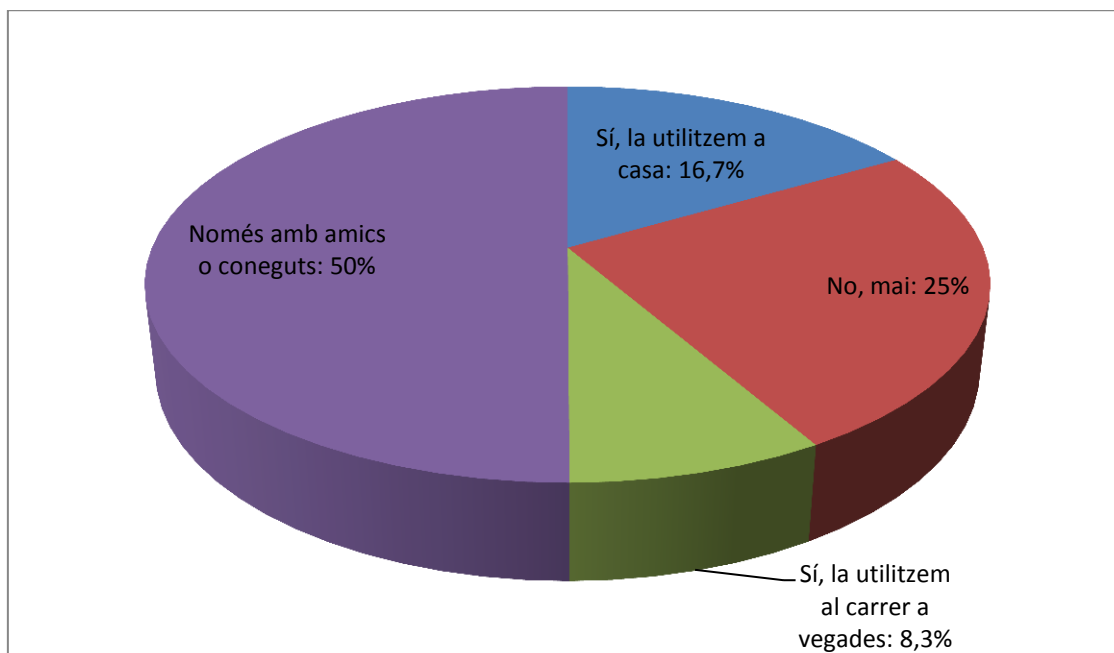

UTILITZES NORMALMENT LA LLENGUA CATALANA?

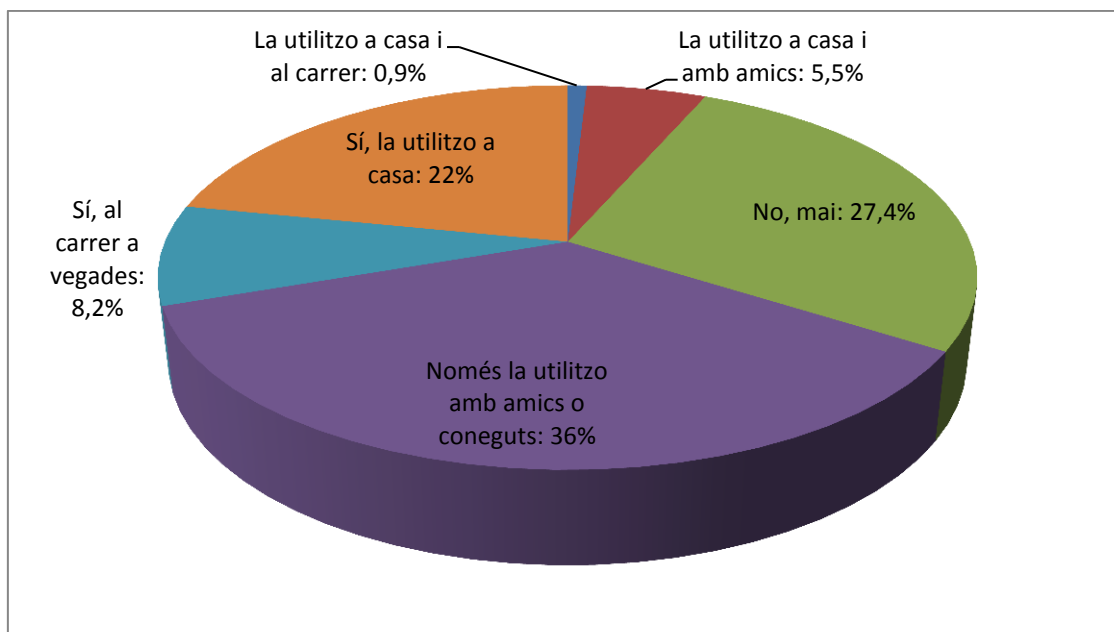
Alumnes de la Bressola

Pares de la Bressola

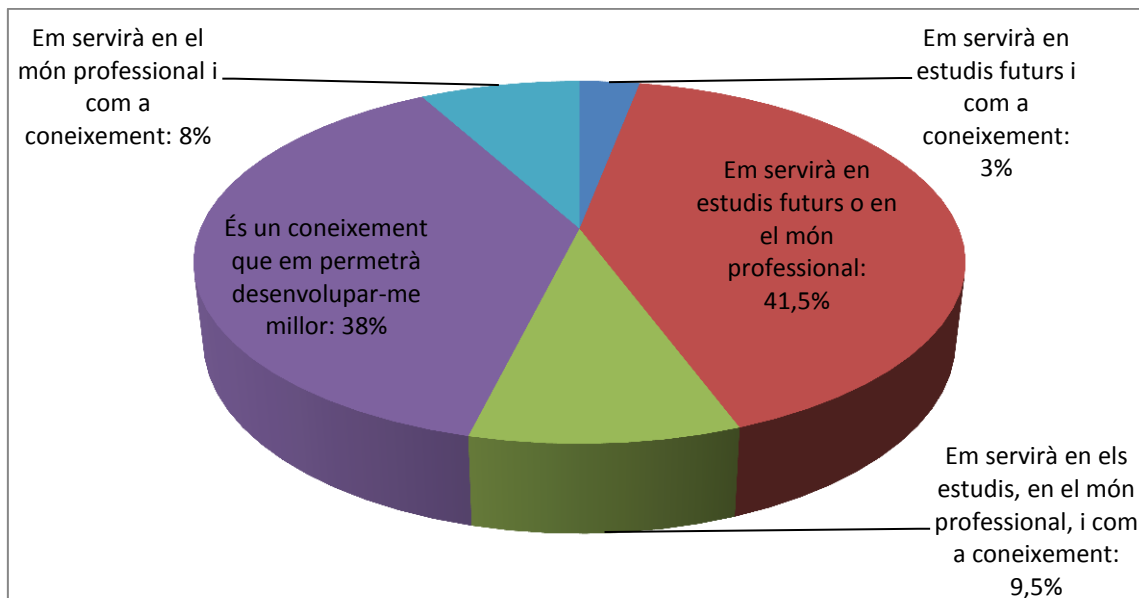

Alumnes de la filera bilingüe

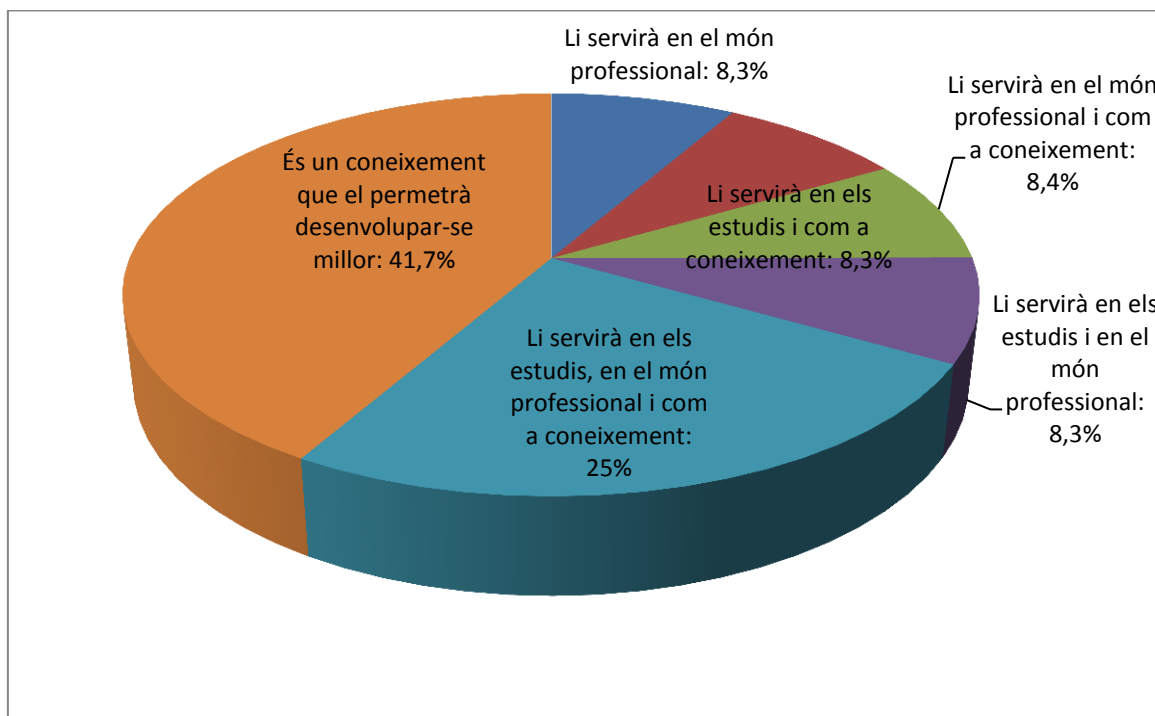

QUINA UTILITAT CREUS QUE TINDRÀ EL CATALÀ PER TU EN UN FUTUR PROPER?

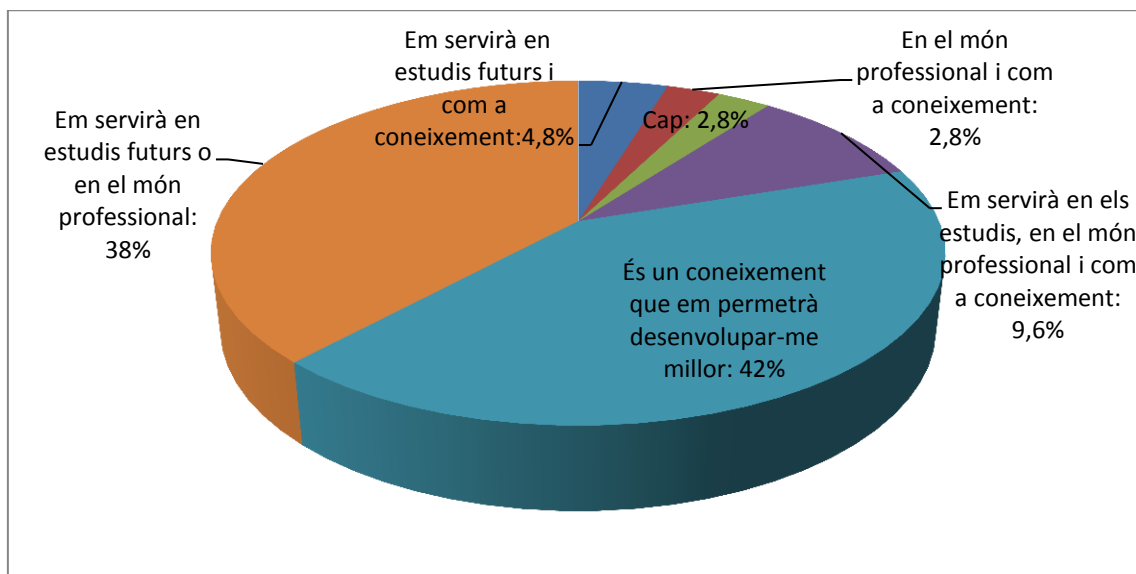
Alumnes de la Bressola

Pares de la Bressola

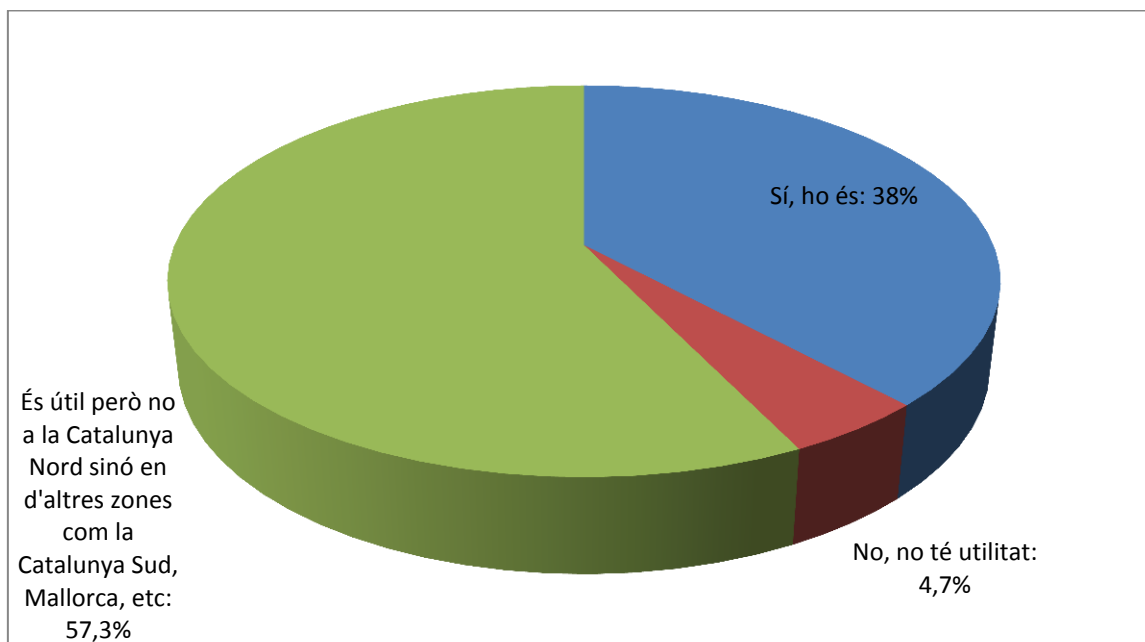

Alumnes de la filera bilingüe

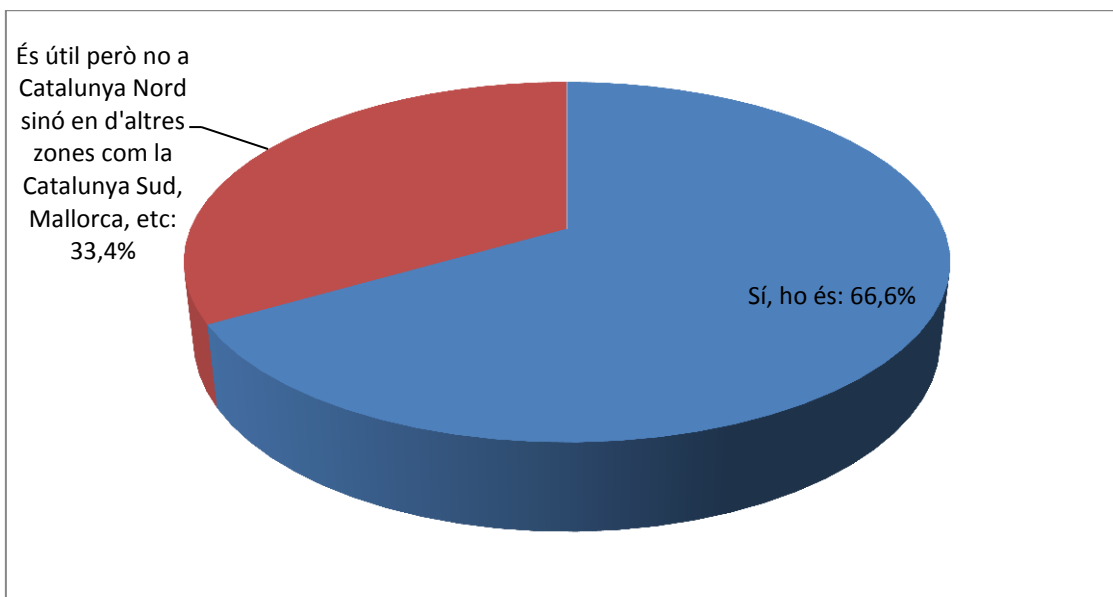

CREUS QUE EL CATALÀ ÉS UNA LLENGUA ÚTIL EN GENERAL?

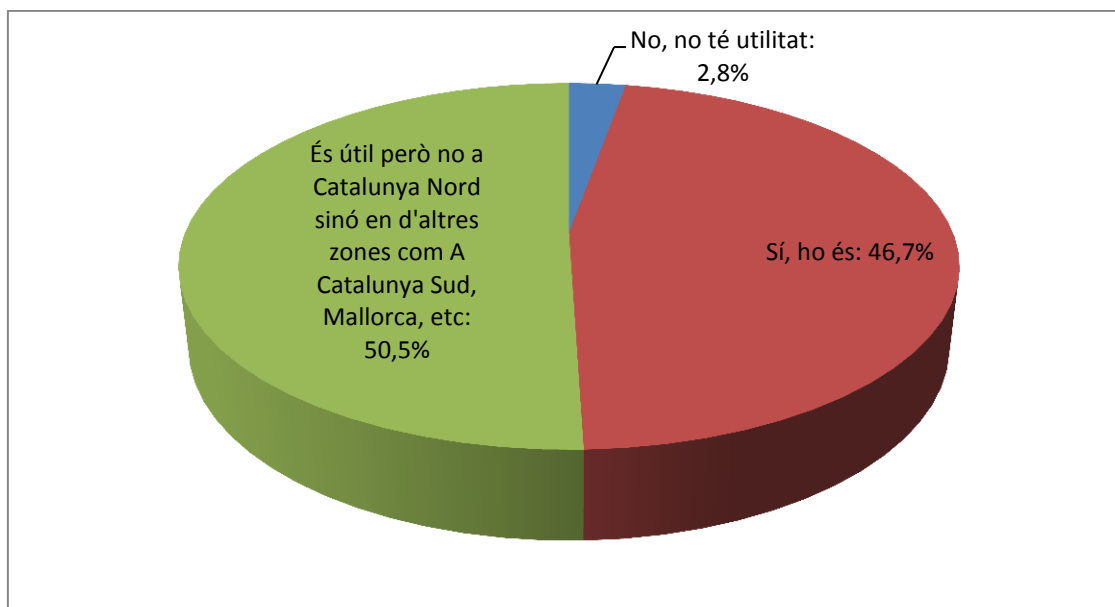
Alumnes de la Bressola

Pares de la Bressola

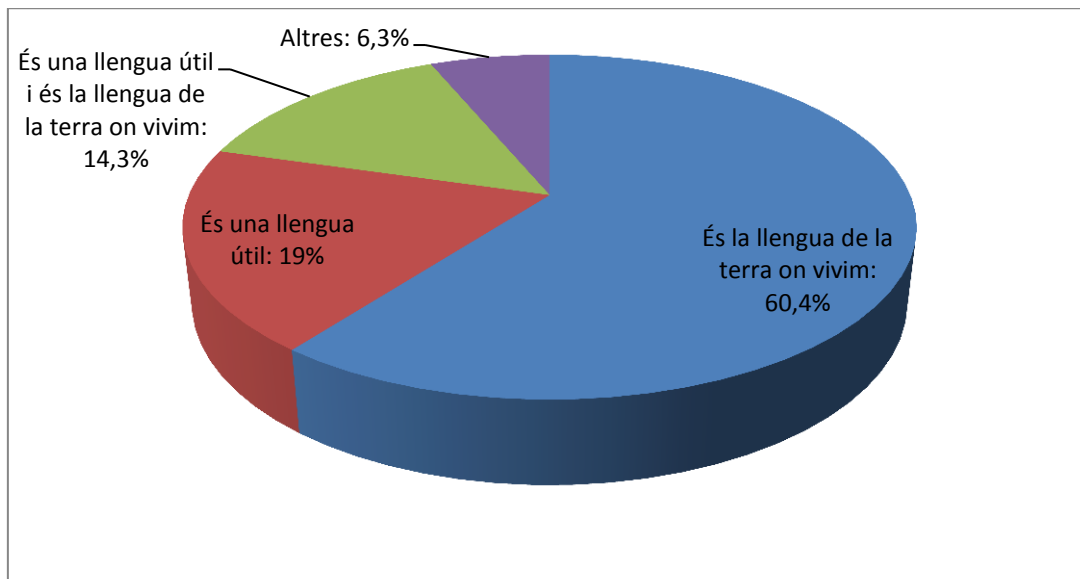

Alumnes de la filera bilingüe

QUIN VALOR DÓNES AL CATALÀ PER APRENDRE'L?

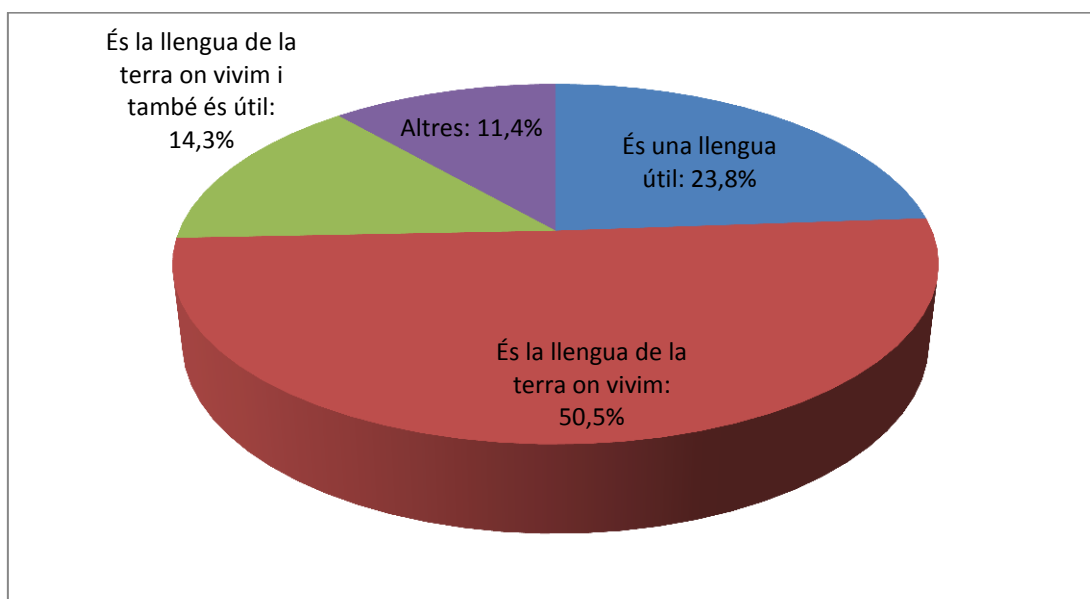
Alumnes de la Bressola

Pares de la Bressola

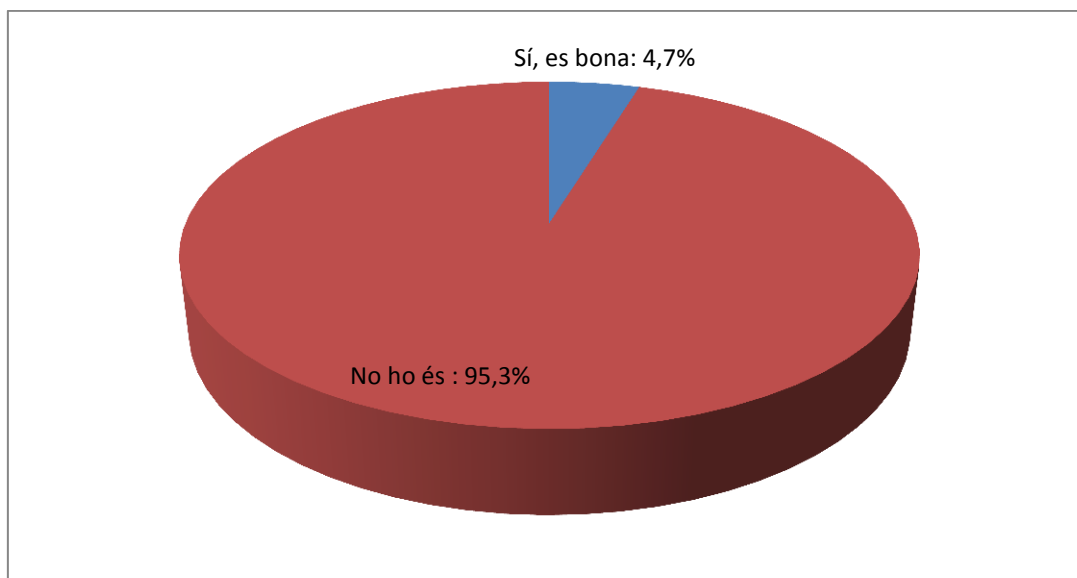

Alumnes de la filera bilingüe

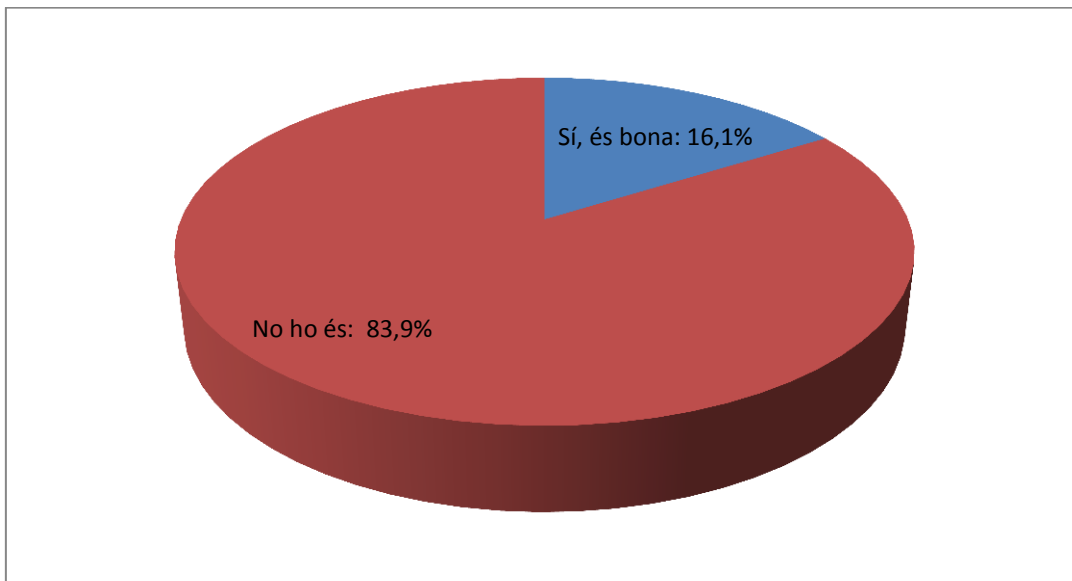

CREUS QUE LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA AL DEPARTAMENT ÉS BONA?

Alumnes de la Bressola

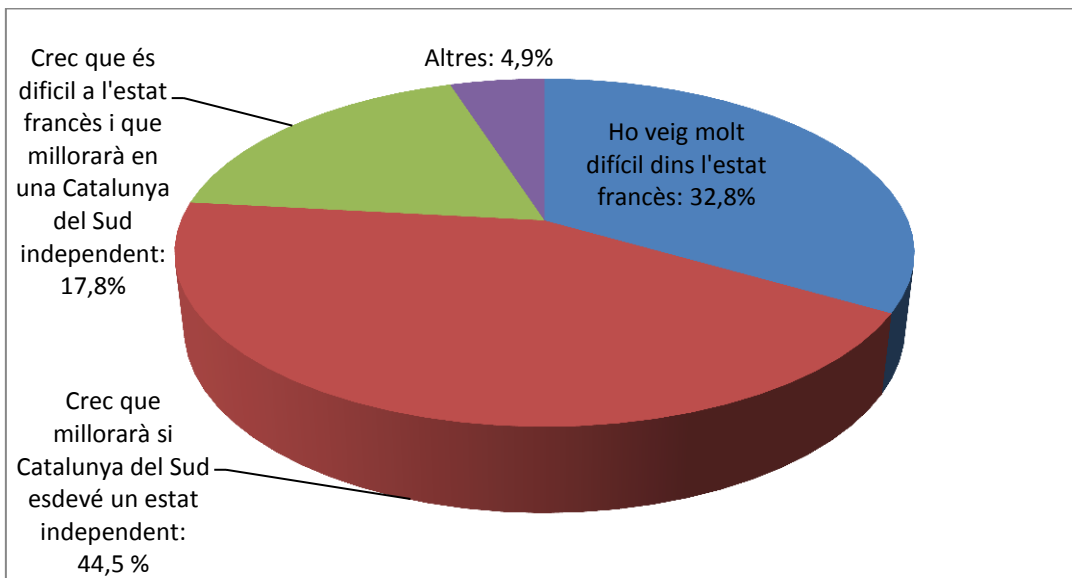

Alumnes de la filera bilingüe

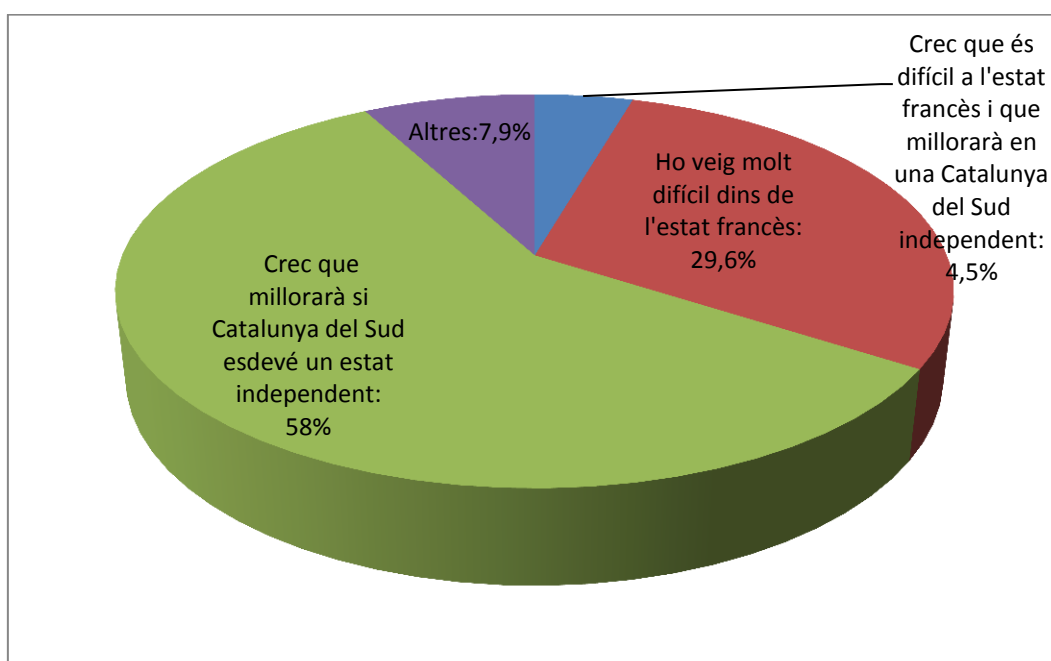

SI PENSES QUE NO ÉS BONA, ¿CREUS QUE MILLORARÀ?

Alumnes de la Bressola

Alumnes de la filera bilingüe

5.3 Recapitulació de les respostes

Com a conclusió de la informació recopilada puc dir que les respostes són molt semblants, no hi ha grans diferències entre els alumnes dels dos sistemes educatius.

En general els alumnes tenen clar que el català s'ha d'estudiar perquè és la llengua de la regió, més que no pas per la seva utilitat, que si en té, saben molt bé que és al Principat; una gran majoria creu que la situació de la llengua catalana no és bona i que les probabilitats de millora no són gaires dins l'estat francès.

Pot sorprendre, pel grau més alt de coneixement de la llengua i la cultura catalanes, que hi hagi un petit tant per cent més elevat a la Bressola d'alumnes que diuen que el català no és una llengua útil, que no pas a la filera bilingüe: el 4'7% a la Bressola i el 2'8% a la filera bilingüe; no obstant la gran majoria sí que li veu utilitat, encara que sigui a la resta dels Països Catalans.

No sorprèn el poc ús de la llengua en el dia a dia, un alt tant per cent diuen que no parlen mai català, alguns diuen parlar-lo a casa (segurament amb els avis), tot i així la majoria diu utilitzar la llengua només amb els amics o coneguts, potser inconscientment inclouen l'ús de la llengua amb els companys d'escola en hores de classe.

Veient els resultats, en els alumnes de la filera bilingüe les respostes sobre el perquè han triat estudiar en català son més explícites i variades amb un alt tant per cent de respostes: "perquè m'agrada el català" o "perquè vinc d'Espanya (Catalunya)"; aquestes respostes són majoritàriament d'alumnes fills d'immigrants del Principat, bàsicament marroquins que fugen de la crisi. També es pot comprovar que alguns alumnes estudien en català perquè ho porten fent des de primària, altres simplement diuen "estudio català perquè parlo català". A la Bressola els alumnes que han triat la resposta "altres" a la pregunta "vas triar la Bressola per la llengua catalana?" la majoria ha optat per no explicar el motiu. Algun alumne ha respost molt encertadament: "ho van decidir els meus pares".

Quant als pares, no n'hi ha cap que no li trobi utilitat a la llengua catalana, confien en la pedagogia diferent que s'ofereix i en les oportunitats que pot oferir el bilingüisme, tenen clar que el català és la llengua de la regió tot i que l'ús de la llengua també és perceput molt baix, com no podia ser d'altra manera contrastant les respostes amb la dels alumnes.

Així doncs analitzant les respostes, comprovo que no difereixen gaire entre un sistema educatiu i l'altre, coincideixen en les opcions majoritàries, es posa de relleu doncs que els pares i la societat en general demanen una educació en català bàsicament per l'enriquiment que suposa per l'alumne i perquè és la llengua de la terra on viuen.

6. Entrevistes

6.1 La concepció de les entrevistes

Crec que l'entrevista com a mètode d'investigació qualitatiu és una bona eina, té un gran potencial perquè aconsegueix recollir matisos quotidians de les persones, que a vegades amb les enquestes que són massa tancades poden escapar, i ofereix a l'entrevistat poder expressar millor la seva opinió. Això fa que es pugui obtenir molta informació i fer conèixer quina és la realitat de l'ensenyament de la llengua catalana en el territori, gràcies a un treball de camp més acurat, que permet recollir més coneixement.

La condició suficient per ser entrevistat era tenir algun lligam amb l'ensenyament de la llengua catalana a Catalunya del Nord.

Pel que fa les persones entrevistades, he intentat fer una tria diversa on pogués trobar opinions de tot tipus; lògicament, cal tenir en compte que totes les opinions són subjectives i que tothom pot tenir alguna mena de prejudici. Valoro considerablement la predisposició de tots els entrevistats; és una clara mostra de les inquietuds catalanistes i d'interès cap a l'educació en català.

Les preguntes són obertes però semidirigides. Això vol dir que a tothom se li plantejaven les mateixes qüestions, tenint en compte però l'empatia que es produeix en una conversa i, considerant quin era el càrrec laboral, les preguntes podien variar; n'afegia de noves que sorgien durant l'entrevista o apuntava coses que l'entrevistat tenia ganes d'explicar-me: experiències personals o consells que em donaven, però seguint sempre un fil conductor que responia a la idea principal: conèixer a grans trets quina és la situació de la llengua catalana en l'educació, i alhora quina és la incidència sobre el coneixement i l'ús social del català en la societat.

6.2 Resums de les respostes a les entrevistes

Seguidament ofereixo un resum de les principals opinions dels entrevistats, les entrevistes completes amb les dades dels entrevistats ampliades, les he afegit a l'annex¹⁷:

¹⁷ Vegeu annex 2.

6.2.1 Fabienne Laclare

Fabienne Laclare és exalumna de la Bressola i estudiant de la UdG.

L'entrevistada és un exemple d'alumne reeixit de la Bressola. La seva experiència a la Bressola és satisfactòria. Creu que estudiar en català és útil a nivell personal. A nivell acadèmic o professional troba que no té sortida a la Catalunya Nord, sí, en canvi, al Principat. Tot i l'actiu que suposa el domini de la llengua catalana, pensa que no és fàcil el canvi nord-sud ja que els sistemes educatius de banda i banda de la frontera són diferents, costa aconseguir una continuïtat natural acadèmica ja que matèries com la història són impartides amb uns objectius diferents. Tampoc s'estudia prou el castellà a la Bressola com per arribar al nivell demanat al sud; en canvi el domini de la llengua francesa és un avantatge en aquest cas, com a llengua estrangera.

Creu que el principal motiu per portar els nens a la Bressola és la llengua catalana, o bé el sistema pedagògic d'immersió lingüística.

La majoria dels seus excompanys de classe han marxat a estudiar o treballar fora del Departament i creu que a França tenir el català al currículum no està prou valorat, aquests nois, acaben perdent el català si més no a nivell oral. Sense anar més lluny, el seu germà, estudiant de la Bressola també, només el fa servir quan la ve a veure a Girona.

Ella reconeix que quant ets jove no acabes de ser conscient de quina és la situació de la llengua catalana, tendeixes a fer el contrari del que et diuen; si et diuen que has de parlar en català, per rebel·lia fas el contrari i parles francès. És més endavant, quan madures, que t'adones de la importància del català, m'explica la Fabienne.

6.2.2 Joana Serra

Joana Serra és exalumna de l'escola Arrels i propietària de la Llibreria Catalana de Perpinyà.

Es tracta d'una persona molt vinculada al catalanisme. Creu que és massa aviat encara per saber l'impacte de l'ensenyament en català en la societat, ja que tot just ara els que van començar a estudiar en català comencen a tenir fills.

Pensa que els nens que estudien a les fileres bilingües són més propensos a parlar el català que no pas els que estudien a la Bressola, ja que a la Bressola prohibeixen als alumnes parlar francès i això provoca un efecte contrari. No acaba de trobar bé que a la Bressola gairebé tots els professors vinguin del sud; diu que a vegades professors de la Bressola no saben francès i això pot ser un handicap per a l'alumne. No obstant, reconeix que el nivell de català que assoleixen els alumnes de la Bressola és més alt que el de les fileres bilingües.

Ella creu que un dels principals motius per portar els nens a l'escola en català és per compensar el fet que la llengua catalana ha deixat de ser la llengua de les famílies. També perquè es consideren escoles més bones, sobretot la Bressola.

Pensa que sí que hi ha certa consciència de pertànyer a un territori amb un fet cultural diferenciat, tot i que creu que aquesta consciència es fa palesa més aviat quan ets a la universitat.

M'assegura que no hi ha conflicte entre els que estudien en català i els que no, més aviat pensa que n'hi pot haver per la rivalitat entre escola pública i privada.

El català és poc útil al Nord, tot i que confia que en el futur tindrà més utilitat.

Quant a l'ús de la llengua, creu que s'ha de tenir en compte que una gran majoria d'habitants parla francès normalment, diu que el problema no és de coneixement sinó d'ús.

6.2.3 Marta Serra

Marta Serra és professora de filera bilingüe al col·legi la Garrigola de Perpinyà.

Com a professora compromesa amb la llengua, és optimista amb el futur del català a la Catalunya Nord, tot i que creu que ara per ara el futur de qui aprèn català és al sud, aquest és el motiu pel qual es tria l'opció catalana juntament amb el desenvolupament mental que suposa el bilingüisme.

L'ús de la llengua catalana dels alumnes en la societat és gairebé nul, a vegades la parlen amb els avis, o només si formen part d'alguna associació cultural catalana.

Creu que el pes de l'educació en català en l'extensió d'ús de la llengua en la societat és clau. Si no fos per l'educació en català, la situació seria pitjor; és un pas previ. Cada cop hi ha més gent que l'estudia i que el vol estudiar; centenars d'alumnes es queden sense plaça cada any. Pel que fa la tria de l'opció catalana, els motius diu que són; certa consciència vers la llengua, el sistema pedagògic que és millor, i que a l'oferir poques places, el converteix en un pèl elitista.

M'explica que el sentiment de catalanitat dels alumnes és evident, també el fa extensible a la majoria dels habitants de la regió. La gent se sent catalana, reconeix que és un sentiment un pèl folklòric, però m'assegura que la identitat catalana es troba present en la societat.

Sobre el possible rebuig entre alumnes que no estudien el català, diu que ella no el percep. Potser entre professors però en altres col·legis, al seu no. Ella procura parlar sempre en català amb els alumnes, encara que sigui fora del centre quan se'ls troba pel carrer, també amb els professors del centre que sap que l'entenen.

6.2.4 Francesc Franquesa

Francesc Franquesa és l'actual director pedagògic de la Bressola.

Com a màxim responsable pedagògic de la Bressola, en Cesc té molt clar que la màxima raó de ser de la Bressola és la recuperació de la llengua catalana a la Catalunya del Nord.

M'explica que la llengua a fora del centre és el francès i que això fa molt difícil que els nens puguin utilitzar el català i els allibera de qualsevol responsabilitat de la situació sociolingüística del territori. Ell pensa que la feina que fa la Bressola és molt important, però l'escola només dóna l'eina i ensenya a utilitzar-la. L'escola no té el poder ni està en condicions de canviar l'ús social de la llengua; no se li pot demanar el que no està capacitada per fer.

És conscient que, professionalment, el català majoritàriament té sortida al sud, tot i que creu que cada vegada es valora més en un currículum que se sàpiga la llengua catalana.

M'explica que la majoria de pares trien la Bressola per la qualitat educativa i que les diferències amb l'ensenyament francès són moltes i a favor de la Bressola; a part del sistema immersiu, de les classes verticals o l'educació cooperativa, ensenyen als alumnes a ajudar-se entre ells i a tenir esperit crític. Creu que el sistema immersiu és, en alguns aspectes, millor que el sistema immersiu del Principat.

Per en Cesc, com la resta d'entrevistats, em diu que el sentiment de catalanitat dels alumnes no està renyit amb el sentiment de sentir-se francès, tot i que sempre hi ha algun alumne que només se sent francès o només se sent català.

Pel que fa el possible rebuig a utilitzar la llengua a causa de l'obligació d'emprar-la sempre a l'escola, diu que és una simplificació i que no es pot carregar sobre les espatlles dels nens l'obligació d'utilitzar la llengua fora del centre quan ningú ho fa; tot l'entorn és completament francòfon.

Sobre la percepció que tenen dels alumnes de la Bressola altres alumnes de diferents centres d'ensenyament en francès, observa que; potser a l'adolescència sí que hi pot haver certa rivalitat entre alumnes d'altres centres però en general no percep que sigui rellevant.

6.2.5 Joan-Lluís Mas Pastor

Joan-Lluís Mas Pastor és professor de filera bilingüe al col·legi Jean Moulin de Perpinyà.

Ell és pessimista pel que fa la situació del català a la Catalunya del Nord, però com a historiador sap que de la mateixa manera que s'ha arribat a una situació dolenta, tot pot canviar en poc temps i posa l'exemple que el català fa uns anys no tenia gens de prestigi, en canvi avui és una llengua que, tot i que no es parla, està ben valorada.

Com d'altres professors m'explica que l'ús de la llengua catalana fora del centre és molt difícil ja que la societat és majoritàriament francòfona.

Opina que les famílies trien el sistema de filera bilingüe perquè és un sistema millor i per fugir de la massificació del sistema francòfon, tot i que em confessa que en el seu institut les aules no estan massificades.

Ell pensa que la gran demanda d'educació en català que porta a la massificació i a les llistes d'espera, deu ser a l'educació primària, ja que en el seu centre no ocorre. Reflexiona que potser és una estratègia política per demanar més recursos econòmics per a aquest tipus d'educació. També pot ser que ells tinguin les classes amb una ocupació normal, perquè el centre Jean Moulin es troba en un barri amb forta immigració, pot ser que hi hagi gent que tingui prejudicis en portar-hi els fills.

Creu que l'educació en català, tot i que pot tenir incidència en la societat ja que els nois se saben defensar en català, ha arribat tard i té, per aquest motiu, poca incidència al carrer. Es lamenta que no se substitueixen els parlants de català, que a la Catalunya del Nord són, bàsicament, la gent gran i moren cada any.

En Joan-Lluís em diu que el sentiment de catalanitat es present en la societat, però que segons la persona, és més o menys accentuat i força canalitzat en el món del rugbi. Pel que fa la percepció dels altres estudiants vers els estudiants de català és clarament de curiositat i, fins i tot, certa enveja pel fet de ser diferents.

6.2.6 Ramon Pifarré i Olivé

Ramon Pifarré i Olivé fou el primer director del col·legi de secundària de la Bressola. Com a exdirector del col·legi de la Bressola, té molt clar que la pedagogia de la Bressola és molt adient i eficaç, no només per aprendre una nova llengua sinó com a benefici en el procés de maduració de l'alumne i com a actiu en la vida acadèmica i professional futura dels alumnes. Ell creu fermament en el sistema immersiu.

És molt conscient que fora del centre l'ús de la llengua catalana és gairebé nul. Diu que pot ser que hi hagi algú que el parli amb els seus avis, en alguna associació cultural o esportiva, o si algun alumne té cap amic al Sud de la frontera. M'explica, però, que precisament aquesta és la missió de les escoles de la Bressola, fer augmentar el coneixement i l'ús de la llengua catalana a la regió.

En Ramon veu una relació directa entre l'ensenyament de la llengua catalana i una consciència de pertànyer a un col·lectiu cultural, i més en el cas català on la llengua és un dels principals referents identitaris. Però també pensa que no necessàriament per aprendre el català l'alumne s'ha de sentir nacionalment català.

Pel que fa al possible rebuig dels propis alumnes de la Bressola a la llengua catalana a causa de la obligació de parlar sempre català, ell li treu importància, no en té constància, i en tot cas diu que en l'adolescència és normal rebel·lar-se contra l'ordre establert.

Pel que fa el futur del català, en Ramon creu que, en general, hi ha voluntat per part de la gent d'aprendre la llengua ja que la perceben com la llengua del territori, tot i així em diu que al trencar-se la línia de transmissió oral serà molt difícil recuperar-la, té por, en cas de recuperació, d'una llatinització del català ja que no és una llengua útil en la societat nord-catalana.

Com a historiador m'explica que en el segle dinou i vint, quan es forjaven les identitats nacionals, els catalans ens vam desentendre d'una Espanya decadent i en canvi els catalans del nord es van sumar a una identitat francesa que era sinònim de llibertat.

6.2.7 Tayssir Azouz

Tayssir Azouz és exprofessor interventor de l'APLEC i actual estudiant de la UdG.

Aquest jove és un enamorat de la llengua i la cultura catalanes. Fill de diplomàtic tunisià, després de viatjar per arreu del món i amb un ampli currículum acadèmic internacional, va decidir viure a la Catalunya del Nord, va estudiar a la Universitat de Perpinyà, i ara viu i treballa a Catalunya. M'explica que la situació de la llengua catalana a la Catalunya del Nord és el resultat d'una substitució lingüística causada per l'Estat francès. Tot i que creu que la situació no és bona, em diu, com d'altres

entrevistats, que la llengua catalana cada cop és més valorada, fins i tot m'assegura que al servei d'ocupació francès inclouen, en algunes feines, com a mèrit saber català. Recorda que el català fora de l'aula era gairebé inexistent i creu que el sentiment dels alumnes era el de ser francesos, a excepció d'uns pocs, alguns vinculats al món del rugbi, que tenien un sentiment catalanista.

Coneixedor de l'Aplec, m'explica que gràcies a aquesta associació per a l'ensenyament, la llengua catalana és present en molts centres que no hi seria sinó fos per ells, tot per culpa del poc interès de l'Estat francès a cobrir la forta demanda existent.

Com a professor interventor, tant a l'escola elemental Jordi Barre com a l'institut Saint-Exupéry, la seva feina era d'iniciació i descoberta de la llengua catalana, sense anar més enllà.

Pel que fa possibles prejudicis d'altres alumnes vers els estudiants de català, ell no en va percebre mai, al contrari, l'ensenyament de català despertava curiositat a la resta d'alumnes del centre i demanaven poder-ne fer ells també.

6.2.8 Joan-Lluís Lluís

Joan-Lluís Lluís reconegut escriptor i pare d'ex-alumnes de la Bressola.

Per a l'entrevistat, l'ensenyament del català de la Bressola és més eficaç que a les fileres bilingües. Tot i que alguns professors de filera bilingüe estan compromesos amb la llengua, em diu que en coneix d'altres que no hi estan gens implicats. De l'opció "català com a llengua regional" diu que no cal ni valorar-la pel poc nivell de català que s'assoleix.

En Joan-Lluís pensa que l'ensenyament del català no és suficient per aturar la forta regressió que pateix la llengua al Nord. No obstant pensa que la Bressola juga un paper important alhora de donar prestigi a la llengua, arrossega a l'estat a invertir més en l'educació en català a l'escola pública i, alhora, es demostra que ensenyar en català i bé és possible.

Pel que fa a la utilitat de la llengua, diu, com la majoria d'entrevistats, que la major part d'oportunitats són al Sud.

Es queixa que l'ús social de la llengua per part dels alumnes sigui tan baix, tot i que valora que els nois tinguin el català com a llengua passiva; creu que, si més no, fomenta la tolerància lingüística.

Es lamenta que la llengua catalana s'estigui morint, li sap greu i em confessa que té pensat marxar a viure a la Catalunya Sud a causa de la impossibilitat de poder tenir una vida en català al Nord. Està fart de picar contra un mur en temes lingüístics i m'aclareix que per molt catalanista que siguis, és totalment impossible evitar de parlar en francès en el dia a dia.

M'explica que potser són, a molt estirar, unes 120 famílies que transmeten el català als fills; no li veu cap futur a la llengua catalana, a no ser que Catalunya aconseguís la independència, si succeís, llavors probablement el català es valoraria molt més i molta gent s'hi sentiria més identificada amb la llengua.

Finalment, referent a l'interès dels pares per portar els fills a aprendre català, em diu que li crida l'atenció les històries íntimes de dolor no expressat per no haver transmès la llengua als fills, diu que parlar d'aquest tema es converteix sovint en un psicoanàlisi, a molta gent els sap greu no haver parlat català als fills, i no entenen el perquè eren castigats a l'escola per parlar en català si avui dia aprendre'l ha esdevingut quelcom positiu i interessant.

6.2.9 Terenci Vera i Grau

Terenci Vera i Grau és professor de filera bilingüe al col·legi Jean Moulin de Perpinyà. Es tracta d'un professor que lluita per la llengua i la cultura catalanes. El seu objectiu és que els seus alumnes assoleixin el nivell més alt possible de llengua catalana. M'explica però, que no tots els professors estan tant implicats com ell, hi ha professors que no tenen assumit la importància d'aquest objectiu. Està convençut que la millor manera que els alumnes millorin el català és tenir un professor per llengua, que el professor de català no els hi faci cap altra classe en francès, si no els alumnes prenen la mala costum de passar-se al francès quan es dirigeixen a ell.

M'explica que l'ensenyament a les fileres bilingües és més proper a l'alumne, el sistema francès està molt deshumanitzat, els professors són poc més que funcionaris sense motivacions. Aquest professor té molt clar que és partícip d'una missió: la de transmetre la llengua i la cultura del territori; una llengua i una cultura bandejada per l'administració francesa.

En Terenci és conscient que l'ús del català pels seus alumnes en la vida quotidiana és molt marginal, i com d'altres entrevistats em diu que el parlen amb els avis i poc més. Tanmateix està convençut, a diferència de la majoria, que sí que hi ha llocs de treball on el català pot ser útil, sobretot en el món de l'intercanvi comercial. El problema és que no se'n té constància que existeixin.

Ell creu que els alumnes que passen per les fileres bilingües tenen una consciència del fet cultural català bastant més clara que la resta d'habitants de Catalunya del Nord que creuen que la catalanitat és l'USAP, les sardanes o les cargolades...amb una extensió força desdibuixada del Sud.

M'assegura que l'ensenyament del català dóna claus als alumnes per escapar del relat clàssic de la gran aventura francesa construïda després de la Revolució.

Quant a la repercussió de l'ensenyament en català a la societat, diu que és massa minoritari però que indubtablement suposa un reforç.

M'explica que des dels anys 80 és perfectament compatible ser català i francès alhora, es viu amb naturalitat, temps enrere havia sigut contradictori.

Pel que fa el futur de la llengua, està convençut que està lligat al Sud, tot el que passa i el que pugui passar en cas de independència repercutirà al Nord, l'impuls sempre ve del Sud, per la gran influència que té en el territori.

També té esperances que Europa redefineixi fronteres i acosti Perpinyà i Barcelona.

6.2.10 Erique Lafforgue

Erique Lafforgue és professora de filera bilingüe del col·legi Joffre de Ribesaltes.

L'entrevistada és una noia preocupada per la desaparició del rossellonès; ella té por que s'imposi el català normatiu a la Catalunya del Nord. De fet, només parla rossellonès amb la família; al col·legi utilitza el català normatiu, integrant formes nord-catalanes. A classe ha d'utilitzar un català senzill ja que a Ribesaltes l'educació en català es va començar pel col·legi i va anar baixant cap a primària, a l'escola Pons, així doncs els nens no en saben gaire.

Al seu col·legi coneix tots els alumnes, des de sisena fins que acaben els estudis, ja que és l'única professora en la seva matèria, això li permet tenir una relació de confiança que no passa en d'altres centres o en l'ensenyament en francès. Els grups són més reduïts i tot plegat afavoreix més el rendiment dels alumnes; em confessa que sovint els millors alumnes d'una classe en d'altres assignatures són els de la filera bilingüe.

M'explica que en el seu centre fan activitats, sortides, projectes, concursos, intercanvis; això motiva els nens i fa que la resta d'estudiants (els monolingües en francès) els tinguin certa enveja. Es lamenta però de la manca d'implicació dels pares, i del poc finançament del que disposen.

Els seu objectiu és que els nens aprenguin prou català per expressar-se d'una manera autònoma, que puguin establir ponts entre les diferents llengües apreses, i alhora que s'ho passin bé aprenent.

L'Erique, amb la seva companya, promocionen l'ensenyament en català entre els alumnes i els pares; els diuen que poden seguir els estudis al sud, però no en són gaires els que estudien català per anar al Sud. També em recorda que el català fora del centre és gairebé nul; sap que n'hi ha que el parlen amb els avis, en alguna associació...poc més.

Reconeix que l'ensenyament del català incrementa el nombre de catalanoparlants, però diu que després no té repercussió en la societat, ni en l'ús ni en possibles llocs de treball. Tampoc veu gaire consciència de pertànyer a una nació catalana per part dels alumnes; diu que ells són catalans perquè l'avi parla català i ells també perquè s'hi senten identificats i poca cosa més.

Pel que fa la llengua, creu que tot i que s'ha millorat força, falta visibilitat al carrer, tot i això, està convençuda que cal tenir esperança ja que la situació no pot ser pitjor.

6.3 Recapitulació de les respostes

En general els entrevistats coincideixen que la situació de la llengua catalana és delicada a causa d'una substitució lingüística que no han pogut evitar; pensen que l'ensenyament del català és important però insuficient, reconeixen que l'ús de la llengua fora del centre és gairebé nul i que el poc català que es parla és amb els avis.

Es veu clarament que les oportunitats laborals o educatives que requereixen el coneixement del català, majoritàriament són al sud de la frontera; tot i aquest fet, són una minoria els que la travessen; el testimoni de l'exalumna de la Bressola Fabienne Laclare, és gairebé excepcional, la major part d'estudiants, marxen cap al nord de França a estudiar o treballar, segons m'ha explicat ella durant l'entrevista.

Tots coincideixen a explicar-me el fort sentiment català de la regió, un sentiment perfectament compatible amb el de sentir-se francès. La condició suficient per sentir-se català no implica gaire sacrifici: ser aficionat al rugbi, les cargolades, els colors de la senyera, la llengua catalana, l'adhesiu del ruc al cotxe, etc.

Podem comprovar que la llengua catalana no és una eina per comunicar-se, sinó un símbol més de tot aquest repertori folklòric.

En relació amb aquesta realitat, l'escriptor Joan-Lluís Lluís és el que es mostra més pessimista, vol marxar a viure al Principat ja que li és impossible viure en català a la Catalunya del Nord. És una situació que l'afecta emocionalment.

Davant el futur incert i malgrat una realitat sociolingüística clarament desfavorable per a la llengua catalana, en general, els entrevistats són optimistes i estan esperançats en que la situació anirà a millor ja que difícilment pot anar a pitjor; una situació més desfavorable és gairebé impossible.

A tall de conclusió, diré que cal valorar que tots els professors entrevistats s'esforcin per difondre al màxim la llengua i la cultura catalanes.

7. Conclusions

Penso que d'entrada, cal deixar clar, veient la política lingüística de l'Estat Francès al llarg de la història, que no hi ha cap mena de voluntat política de protegir les anomenades llengües regionals; de fet, la manca d'oficialitat d'aquestes llengües les condemna a l'arraconament social.

Com he explicat en el treball, des de l'annexió d'aquestes terres a França en 1659, el procés assimilatiu cultural i lingüístic ha sigut constant en el temps.

Tanmateix, el sistema educatiu francès ofereix a les llengües regionals un petit espai que, d'altra banda, és totalment insuficient i que no garanteix ni el seu ús ni la seva difusió; des de la Llei Deixonne de data 11 de Gener de 1951 es permet estudiar en les llengües regionals, però, no ens enganyem, d'una forma molt precària. Paradoxalment, s'ofereix a la població estudiar en català però alhora no s'hi dediquen prou recursos i es posen massa traves per obrir noves fileres bilingües o noves escoles de la Bressola. Així doncs, es dedueix fàcilment que tot plegat pugui ser una maniobra de l'administració francesa per desactivar o retardar un ensenyament en la llengua pròpia del territori demanada per una majoria relativa de la població.

Pel que fa a la primera qüestió que m'havia plantejat, la comparació dels dos sistemes educatius majoritaris en català, cal tenir en compte que són dos sistemes educatius diferents, fins i tot m'atreviria a dir que difícilment comparables, ja que, la Bressola compta amb un sistema pedagògic ben definit de pedagogia vertical cooperativa, amb una aposta clara d'immersió lingüística amb actuacions dins i fora de la classe per obtenir un nivell elevat d'eficiència, amb el clar objectiu d'ajudar al màxim en la tasca recuperació de la llengua catalana.

En canvi a la filera bilingüe els objectius són menys definits i el sistema de selecció i control de professors és més flexible. El projecte pedagògic depèn en gran part de la predisposició i la implicació del professor, que no sempre són les idònies. Vull deixar clar que els professors entrevistats en aquest treball tenen una consciència i una capacitat de treball admirables per fer de la filera bilingüe un sistema millor que el sistema monolingüe francès (bastant devaluat avui dia), i per aconseguir que els alumnes adquireixin un nivell de llengua suficientment bo per poder parlar-la d'una manera autònoma.

El sistema bilingüe no és exactament paritari al 50%; en tot cas, sigui quin sigui el total d'hores en català, la resta del temps i fora de l'aula, la llengua és la francesa. Això crec que el fa un sistema menys eficient, no tant a l'hora d'aprendre la llengua, sinó pel que fa el seu ús, i al cap i a la fi, és evident que les llengües s'aprenen usant-les.

Sí que és cert que, en general, els alumnes de la Bressola tenen un nivell de català superior als de la filera bilingüe. A la filera bilingüe l'obligació de parlar català no la tenen i això pot fer que vegin la llengua catalana com una llengua més simpàtica; per contra, els alumnes de la Bressola semblen més reticents a utilitzar-la, tot i que penso que el possible rebuig a l'ús del català en els alumnes de la Bressola és transitori i vinculat al període d'adolescència en que hi ha una certa rebel·lia, a causa del procés de maduració i reafirmació personal.

Pel que fa la valorització de la llengua catalana, i segons les dades i les opinions recollides, crec que és percep com un actiu a tenir en compte, no només pel coneixement de la llengua en si i les oportunitats que obre en el món professional o educatiu (més aviat al Sud), o perquè és percebi com la llengua de la terra, sinó pel valor didàctic en l'aprenentatge de l'alumne i el què això suposa en la seva maduració personal. Això succeeix tant a la filera bilingüe com, sobretot, a la Bressola, on el sistema incideix més en l'alumne. També cal tenir en compte que hi ha un fort sentiment català en el territori que porta al fet que molts pares s'interessin per l'educació dels seus fills en llengua catalana, sovint com a compensació i per apaivagar cert sentiment de culpa per no haver-los-la pogut transmetre ells.

El grau d'acceptació vers la llengua catalana és majoritari, cal recordar que la llengua es troba en l'última fase d'un procés de substitució lingüística; això fa que difícilment ningú vegi el català com un perill per al francès. La simpatia i l'interès vers la llengua catalana sempre es produeix des de la comoditat francòfona que ofereix l'estat i probablement gràcies al simple voluntarisme que suposa el coneixement de la llengua catalana. Fa anys que el sentiment catalanista majoritàriament és compatible i s'inclou dins el sentiment de ser francès.

Quant a l'ús de la llengua fora de l'escola per part dels alumnes i per extensió de forma general en la societat, és gairebé inexistent. Els alumnes que estudien en català no deixen de ser una minoria i l'entorn social és totalment francòfon. Com ja he dit anteriorment, la llengua catalana ha estat substituïda per la francesa; el català no té cap mena d'oficialitat, això la fa una llengua innecessària en el quotidià i per extensió a tots els nivells socials i li crea una situació d'enorme desavantatge amb la llengua oficial: el francès. Avui dia el català només el podem sentir parlar de forma espontània al barri de Sant Jaume de Perpinyà i per la comunitat gitana, que la utilitzen com a llengua de grup.

Els entrevistats, tot i reconèixer que la situació és molt dolenta, que el coneixement i sobretot l'ús del català és baix, es mostren generalment optimistes pel que fa el futur de la llengua (cal valorar que tots són activistes lingüístics conscienciats); de fet, la situació difícilment pot ser pitjor, i s'agafen al fort sentiment català existent en

aquestes terres i a una possible independència de la Catalunya del Sud per poder creure en una recuperació que jo personalment veig molt difícil ja que, recapitulant en el que he explicat en aquest treball (§ 1.4), quan s'arriba a la fase d'interrupció intergeneracional d'una llengua dins un procés de substitució lingüística, és molt difícil recuperar-la i pitjor encara, si des de l'estat no hi ha una clara voluntat d'invertir aquesta situació, afegint l'agreujant de ser-ne la principal causa.

Bibliografia

BONET, Lluç. *“Enfocament accional i ensenyament del català al cycle secundari de l’Académie de Montpellier (regió Llenguadoc-Rosselló, França)”*. IV Simposi Internacional sobre l’Ensenyament del Català, Vic, 2014.

BORDOLL, Bernat. *La ideologia en el discurs lingüístic: El català i l’occità*. Treball del Màster en Estudis Avançats i Aplicats en Llengua i Literatura Catalanes. UAB, 2009.

BOYER, Henri. *Introduction à la sociolinguistique*. Paris, Dunod, 2001.

GENSANE-PAYROU, Brígida. “1881-1914: l’escola de l’Estat a Catalunya nord, una eina fonamental d’aculturació”, a *Actes de les 7enes Jornades d’Història de l’Educació als Països Catalans*, -pp.- 67-84. Vic, Eumo, 1986. [citat per Pueyo 1996,148]

HAGÈGE, Claude. *Halte à la mort des langues*. Paris, Odile Jacob, 2001.

IGLÉSIAS, Narcís. *La llengua del Rosselló, qüestió d’Estat. La integració lingüística del Rosselló a França (1659-1789)*. Vic, Eumo, 1998.

La Bressola. *La bressola, 10 anys d’escola catalana a Catalunya Nord*. Barcelona, Edicions 62, 1987.

LAMUELA, Xavier. *Estandardització i establiment de les llengües*. Barcelona, Edicions 62, 1994.

LAMUELA, Xavier, i MONTEAGUDO, Henrique. “Planificación lingüística”. *Avances en lingüística aplicada*, 229-301 pp, Universidade de Santiago de Compostela, 1996.

LAMUELA, Xavier. “La distància lingüística com a mirall i com a miratge.” *Límits* 2, 1987 pp 3-15.

LAMUELA, Xavier. “La Val d’Aran: Situazione sociale della lingua occitana e interventi di política lingüística”, a Paola Gualtieri & Marco Viola. *Tutela e promozione delle minoranze linguistiche in Trentino* pp. 49-66. Eds. Trento, Provincia Autonoma di Trento, 2008.

LAMUELA, Xavier. “Promotion et diffusion des langues”. *Linguistique de contact. Manuel International des recherches contemporaines*. Vol 1, cap. 109, pp 887-893, Hans Goebel, Peter H Nelde, Zdenek Starý, Wolfgang Wölck. Berlin · New York, Walter de Gruyter, 1996.

MARCET I Juncosa, Alícia. *Breu història de les terres catalanes del nord*. Perpinyà, Trabucaire, 1988.

MARLEY, Dawn. *Parler catalan à Perpignan*. Paris, l’Harmattan, 1995.

MILIAN, Marta. “Cambio de lengua hogar-escuela” cap. 3 pp. 71-100, dins Bigas, Montserrat i Correig, Montserrat, *Didáctica de la lengua en educación infantil*. Madrid, Síntesis, 2000.

MONTOYA, Brauli. *Alacant, la llengua interrompuda*. València, Denes, 1996.

RENYÉ, Aleix. El català no dóna l’abast. “El Punt Avui” 19/05/20014. <http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/2-societat/5-societat/741643-el-catala-no-dona-labast.html?cca=1>

PUEYO, Miquel. *Tres escoles per als catalans. Minorització lingüística i implantació escolar a Itàlia, França i Espanya*. Lleida, Pagès, 1996.

PUIG i Moreno, Gentil. “Enquestes socials a la Catalunya del Nord”, *Aïnes Noves 1* (Març 2007): 5-97 pp.

VILA Ignasi, i SIGUAN, Miquel. *Bilingüisme i educació*. Barcelona, Proa, 1998. [citat per Milian 2000, 79]

Pàgines web:

Académie de Montpellier. Espace académique des langues et cultures régionales. <http://www.crdp-montpellier.fr/languesregionales/> [consultat 22/03/2014]

Agència Catalana de Notícies. Xavier North, cap de política lingüística a França: “ És impossible reconèixer drets lingüístics als parlants de català”. <http://www.acn.cat/acn/610120/Cultura/text/Xavier-North-llengua-catalana-llengua-francesa-linguista-dret-linguistic.html>. [consultat 01/02/2014]

VIOLAINE, Eysseric. *Le corpus juridique des langues de France*. Délégation Générale à la langue français et aux langues *de France*. 2005. Mise à jour : Simon Couturier, avril 2012. <http://www.culture.gouv.fr/culture/dglf/> [consultat 5/04/2014]

Annexos

Annex 1

Cartes oficials

Ordre reial de l'agost de 1661 perquè els jesuïtes de Tolosa s'estableixin a Perpinyà

Privilegi en favor dels jesuïtes de Perpinyà.

Lluís, per la gràcia de Déu, rei de França i de Navarra, a tots els presents i als qui vindran, salut. Els nostres cars i molts estimats pares jesuïtes de la província de Tolosa, establerts per les nostres ordres en el col·legi de la nostra vila de Perpinyà al Rosselló, ens han fet veure molt humilment que els exercicis, que s'han fet fins ara en el dit col·legi en la manera que es practica a Espanya, no sols és convenient sinó també avantatjós a la joventut que siguin fets en el futur segons l'ús de França, i que a aquest efecte, els dits pares jesuïtes tinguin la llibertat d'ensenyar-hi les mateixes ciències que fan en els seus col·legis de París, Tolosa, Lió i altres del nostre reialme en què ells ensenyen Teologia, la Filosofia, les Lletres Humanes i la gramàtica, suplicant-los a més que, a fi que hi hagi més uniformitat en la manera d'ensenyar i a fi que els infants, des del començament dels seus estudis, s'acostumin a la llengua francesa, ens plagués ordenar que les dues classes de gramàtica ensenyades fins ara per mestres seglars siguin unides al dit col·legi de Perpinyà amb els petits emoluments que estan assignats per a això i que només pugen a quatre-centes o cinc-centes lliures per any. I desitjant afavorir un projecte tan lloable i útil al públic, fem saber que, per aquestes causes i altres que ens mouen a prendre aquesta decisió, hem ordenat i ordenem per aquestes presents signades de la nostra mà que en el futur i per sempre els exercicis que es feien abans en el dit col·legi en la manera que es practica a Espanya hi siguin fets segons l'ús de França i, a aquest efecte, de la nostra gràcia especial, ple poder i autoritat reial, hem permès i permetem als dits pares jesuïtes de Perpinyà que hi ensenyin totes les facultats i ciències que ensenyen en els seus col·legis de París, Tolosa, Lió i altres del nostre reialme on imparteixen la Teologia, la Filosofia, les Lletres Humanes i la gramàtica i, per donar-los en els mateixos mitjans, volem i ordenem que les dues classes de gramàtica que en la dita vila de Perpinyà son ensenyades fins ara per mestres seglars, siguin i restin unides com, de la nostra mateixa gràcia i poder més amunt, les hem unit i annexionat, i unim i annexionem a perpetuïtat al dit col·legi dels jesuïtes de Perpinyà amb els emoluments de quatre-centes a cinc-centes lliures que hi van concedides, i per ordenar això sense que en cap cas pel nostre present permís entenguem excloure de cap manera coses que van a càrrec d'aquella, els col·legis de la Universitat establerts de forma vàlida en la dita vila ni fer cap perjudici als seus drets. Així doncs, donem en manament als nostres estimats i fidels consellers, les persones que formen el nostre Consell Sobirà del Rosselló i Conflent, i a tots els altres oficials

nostres que pertocarà, que aquestes presents hagin d'enregistrar i, del contingut en aquestes, fer-ne gaudir i servir-se plenament, tranquil·lament i perpètuament els dits pares jesuïtes, cessant i fent cessar tots els obstacles i impediments que hi vagin en contra, ja que aquesta és la nostra voluntat. I a fi que això sigui cosa ferma i estable per sempre, hem fet posar el nostre segell a aquestes dites presents, salvat el nostre dret en altres qüestions i el d'altres en totes.

Donat a Fontainebleau el mes d'agost de l'any de gràcia mil sis-cents seixanta-u i el dinovè del nostre regnat. Lluís. Pel rei. *Le Tellier*

Carta del ministre Louvois als cònsols de Perpinyà, del 21 d'Abril de 1662

París, 21 d'abril de 1662.

En la primera carta que us he escrit avui, m'he oblidat de remarcar-vos que era de molt interès per al servei del rei que tinguéssiu cura d'insinuar als catalans que prendran una decisió molt agradable al rei si envien els seus fills al col·legi dels jesuïtes perquè hi siguin instruïts, i és a això que us heu d'aplicar particularment, de la qual cosa us demano de donar-me compte. Signat de Louvois.

Decret del 20 de Juliol de 1794

Article I. A comptar del dia de la publicació de la present llei, cap acte públic, en la part que sigui del territori de la República, no podrà ser escrit sinó en llengua francesa.

II. Després del mes que seguirà la publicació de la present llei, no podrà ser enregistrar cap acte, ni sota signatura privada, sinó és escrit en llengua francesa.

III. Tot funcionari o oficial públic, tot agent del govern que a partir del dia de la publicació de la present llei, estendrà, escriurà o subscriurà en l'exercici de les seves funcions atestats, judicis, contractes o en general altres actes qualsevol concebuts en idiomes o llengües altres que la francesa, serà citat davant el tribunal de policia correccional del seu lloc de residència, condemnat a sis mesos d'empresonament, i destituït.

IV. La mateixa pena s'aplicarà contra tot encarregat del dret d'enregistrament que, després del mes de la publicació de la present llei, enregistrarà actes, ni sota signatura privada, escrits en idiomes o llengües altres que la francesa.

Annex 2

Presentació de materials:

La mostra d'aquest apartat és de 10 entrevistes a 10 persones amb algun tipus de relació amb l'ensenyament o difusió del català a la Catalunya del Nord.

Fabienne Laclare, Prada 18-3-92, és de mare suïssa i pare nord-català, el seu pare no parla català però la seva àvia sí.

Exestudiant de la Bressola de Prada, forma part de la primera promoció d'alumnes del Col·legi Pompeu Fabra (educació secundària). Parla català, castellà, francès, suís i alemany.

Va estudiar el batxillerat a Girona, actualment viu a Girona i cursa l'últim curs del Grau en Història de l'Art a la Universitat de Girona.

¿Creus que l'existència de la Bressola suposa una recatalanització de la societat catalana?

Una recatalanització més aviat insuficient, ja que el català no es parla al carrer i no és oficial. No té continuïtat fora de l'escola. En part, és perquè tot i que estudiàvem a la mateixa escola veníem de pobles diferents, això feia que no ens veiéssim pel carrer. Tampoc érem conscients de que haguéssim de parlar català, com que a l'escola era obligatori i ens prohibien parlar francès, nosaltres de seguida que podíem parlàvem francès.

¿Creus que les famílies porten els alumnes a l'escola en català per una qüestió de consciència lingüística catalanista? O creus que és per d'altres motius.

Sí, crec que és per la llengua catalana, pensa que a moltes famílies els avis parlen català però els pares no, a causa de la interrupció en la transmissió de la llengua, per això molts pares pensen en portar els seus fills a la Bressola perquè recuperin la llengua dels seus avis.

La pedagogia també atrau a moltes famílies, en el meu cas va ser pel multilingüisme més que no pas per la llengua catalana, els meus pares els hi interessava que jo fos trilingüe (també sap el suís alemany).

Estudiar en català crea consciència, als alumnes, de pertinença cultural i nacional catalana?

Sí, la llàstima és que seguim el pla d'estudis francès i no parla de la cultura catalana. No obstant, els professors de la Bressola s'encarreguen d'explicar-nos-en. Recordo que va venir un professor d'història de la Catalunya Sud a parlar-nos de la història de Catalunya. A l'escola també fem Castells, ballem sardanes, celebrem la castanyada, celebrem el Sant Jordi...

**Al ser una minoria, els estudiants en català, com són vistos per la resta d'estudiants?
Amb admiració, respecte, rebuig, menysteniment?**

Desconec la situació actual, però quan jo estudiava no estàvem gaire ben vistos, de fet venien nois a l'escola a insultar-nos des de la reixa, ens deien burros catalans o gitanos.

Trobes que als alumnes els hi és útil la llengua catalana en el dia a dia? O més aviat els hi serà útil en un futur? O en canvi creus que no en té d'utilitat.

A la Catalunya Nord crec que no, depèn una mica de l'ofici que tinguis... però res, el futur el pots tenir si baixes a la Catalunya Sud. Al nord de l'estat francès no crec que t'ho valorin, potser el fet de ser bilingüe, però crec que el català si no el practiques l'acabes perdent força. La majoria de companys de classe han marxat a estudiar a universitats del nord de l'estat francès, alguns també marxen al nord per trobar feina. El meu germà que també ha estudiat a la Bressola només li serveix quan ve a Girona a veure'm.

Et pot ser útil a l'hora de seguir els teus estudis a la Catalunya Sud, però tot i això no és tan fàcil ja que el sistema educatiu d'aquí és diferent del francès. Allà tenim un any menys d'ESO i un més de Batxillerat. Així doncs quan vaig arribar vaig haver de fer quart d'ESO abans de seguir amb el batxillerat.

Com que el pla d'estudis és diferent, anem una mica coixos en castellà i en alguns aspectes d'història, per contra amb la llengua estrangera tenim molta facilitat al dominar el francès. Tampoc ens és fàcil passar la selectivitat, sobretot si has continuat el batxillerat a França. Conec una companya que sortint del Pompeu Fabra va continuar al liceu, en una filera bilingüe, i em deia que el nivell de català era molt baix.

Marta Serra, perpinyanesa, trenta-tres anys, parla francès, català i castellà, és Graduada en Geografia per la Universitat de Montpeller, Màster en Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials per la Universitat de Montpeller i Màster en Demografia per la UAB. És professora des del 2010 a la filera bilingüe del col·legi La Garrigola de Perpinyà, abans havia estat professora al col·legi Comte Guifré també de Perpinyà. També és col·laboradora del portal Vilaweb i membre del casal Jaume I de Perpinyà.

Al col·legi de La Garrigola aviat celebraran els vint anys de l'inici de les classes bilingües, al col·legi i per extensió a la ciutat de Perpinyà.

Organització de l'ensenyament i objectius didàctics:

La pedagogia que tenim depèn molt del professor, ell mateix s'encarrega d'aplicar-la a les diferents classes.

L'objectiu pedagògic a les classes bilingües és el que l'alumne aprengui la llengua d'una manera pràctica, que li sigui útil a l'hora d'aplicar-la en els seus treballs. Per exemple

no s'aprenen els verbs de memòria sinó que se sol buscar algun treball com per exemple fer una guia, en que l'alumne hagi d'utilitzar els verbs que estem estudiant.

Pel que fa a la proporció i distribució de llengües és equitatiu, se'n fan tantes en català, que solen ser tres o quatre, com en anglès o castellà. A part de llengua es fa una assignatura més en català que sol ser història i geografia, i fins i tot hi ha algun centre que també fan en català l'assignatura d'esport.

Les classes solen ser de 28/30 alumnes, tot i que jo en tinc 20 per classe i de tots els nivells, que van de la cinquena fins a la tercera (de primer a tercer d'ESO, a França l'ESO té un curs menys i el batxillerat un més)

El sistema de coordinació és el que dicta *Académie de Montpellier, l'Inspection Pédagogique Régional pour l'enseignement du catalan*.

Aquest inspector que en l'actualitat és en Lluç Bonet és el que transmet les directrius de l'Estat a aplicar en l'ensenyament públic, associatiu o confessional.

També disposem d'una borsa de professors bilingües substituïts, en cas de baixa d'algun professor.

Pel que fa el sistema d'avaluació que s'està introduint ara, és el de posar notes per competències adquirides, una mena d'avaluació continua en que l'alumne adquireix millor els coneixements i depèn més del seu esforç.

En l'esbarjo no s'intervé en els usos lingüístics, hi ha uns vigilants del pati i prou, tot i que jo sempre parlo als alumnes en català, tan dins com fora de l'escola. Fins i tot en les reunions de professors intento parlar sempre en català amb els professors que l'entenen.

En quan a la comparació amb l'ensenyament francès general, no hi ha diferències al respecte, el pla d'estudis és el mateix, simplement ensenyant català i en català es dona una eina als alumnes que els hi serà útil. Al finalitzar el col·legi en filera bilingüe els alumnes obtenen un nivell oficial de català equivalent a l'A2 del quadre europeu de referència, tot i que el nivell dels alumnes és superior, és el nivell que dona l'administració.

Mena de llengua ensenyada i utilitzada a l'escola.

Per la mena de llengua ensenyada i utilitzada, no hi ha una política comuna, tot i que el manual d'ús porta formes nord-catalanes, per exemple les formes verbals acabades amb *-i*, com *mengi*, tot i que s'ensenyava la forma dialectal, la forma estàndard hi és present, s'ensenyen les dues variants, va una mica a càrrec del professor que incideixi més en una forma o l'altra.

Relació de l'ensenyament amb activitats de reconeixement, de promoció o de divulgació de la llengua catalana fora del centre, i/o iniciatives d'influència sobre l'exterior.

En quan a la relació de l'ensenyament amb les activitats i iniciatives per promoure la llengua i la cultura catalana ja sigui amb les institucions com amb associacions,

s'organitzen algunes festes com la del bilingüisme, se celebra el Sant Jordi, l'Onze de Setembre o el Tió de Nadal a primària, Sant Joan és una festa prou coneguda aquí. Tenim una relació o lligam no escrit entre les associacions catalanes que promouen la llengua i cultura catalanes, com per exemple, el Casal Jaume I, que ens cedeix el seu local si és necessari, també hi ha alumnes que són d'Aire Nou de Bao¹⁸ i participen en les activitats de promoció de la cultura catalana.

Per part de les administracions es reben ajudes; pels viatges que se solen fer d'intercanvi cap al sud, solen ser 4 a l'any. La casa de la Generalitat a Perpinyà també ajuda econòmicament en algunes activitats..

Perspectives professionals, ja siguin al nord o al sud de la frontera.

Crec que en un futur l'oferta laboral creixerà, tot i que ara és molt minsa, es pot fer de professor, però l'administració francesa és molt reticent a obrir noves línies bilingües. Cada any es refusen moltes sol·licituds.

La sortida professional o acadèmica és al sud, sense cap mena de dubte, tot i que aquí, cada cop més es veu com un actiu positiu el fet d'estudiar en bilingüe per l'obertura i el desenvolupament mental de l'alumne.

Ús i possible utilitat de la llengua catalana per als alumnes en la seva vida quotidiana i pes que pot tenir l'ensenyament en l'extensió de l'ús de la llengua dins de la societat nord-catalana.

No ens enganyem, l'ús de la llengua catalana fora de la classe és nul. El poden parlar si formen part d'alguna associació cultural, o a vegades si fan amistat amb algú del sud durant els intercanvis, això els permet d'expressar-se en català, a vegades hi ha alumnes que l'utilitzen per parlar amb els avis.

El pes que té l'ensenyament del català en la societat nord-catalana és bàsic, tot i que no soluciona la situació, és un pas previ necessari, cada cop la influència és més gran, i la sort és que cada cop hi ha més gent interessada en aprendre la llengua.

Motius possibles de les famílies per a portar els fills a l'escola en català.

Sota el meu punt de vista, les famílies solen triar les fileres bilingües bàsicament perquè creuen que el sistema pedagògic és millor, hi ha la percepció que és un sistema més "elitista" i amb poques places. Cada vegada hi ha més consciència lingüística i més gent s'hi adhereix.

Quina relació hi ha entre l'ensenyament en català i la difusió d'una consciència cultural o nacional catalana? Trobes que hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants vers els estudiants de català?

¹⁸ Entitat cultural que defensa la llengua i cultura catalanes.

El sentiment no només en l'ensenyament sinó en general és el de catalanitat, un sentiment una mica folklòric, és cert, però existeix una identitat catalana, molta gent va animar al camp de rugbi, ho fan en francès, però ells se senten catalans.

La llengua catalana és present en la societat, tot i que a vegades costa de trobar, jo et podria dir d'establiments on vaig a comprar que em parlen en català...

Sobre el possible rebuig...tant jo com a exalumna de l'escola Arrels, i pel que veig en els alumnes, no hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants. Entre professors tampoc, tot i que sé que sí que n'hi ha per part de professors d'altres centres.

Joana Serra, perpinyanesa, regenta la històrica Llibreria Catalana de Perpinyà, ex-alumna de l'escola Arrels, molt vinculada a l'associacionisme cultural nord-català, està Graduada i té un Màster en estudis catalans per la UPVD. És germana de Marta Serra entrevistada anteriorment.

¿Creus que l'existència de la Bressola o de les fileres bilingües suposa una recatalanització de la societat nord-catalana?

Això és molt optimista, ara per ara és difícil de saber, costa de valorar perquè és massa aviat, tot just es comença a notar una mica ja que els primers que van començar a estudiar en català comencen a tenir fills. És evident però que l'educació és molt important, és la base.

Creus que les famílies porten els alumnes a l'escola en català per una qüestió de consciència lingüística catalanista? O creus que és per d'altres motius?

Crec que hi ha una mica de tot, sovint, com que els pares no han parlat en català als fills els hi sap greu i per compensar l'error porten els petits a l'escola i recuperen la llengua dels avis. També pot ser perquè les escoles de la Bressola són més bones que no pas les públiques.

Estudiar en català crea consciència, als alumnes, de pertinença cultural i nacional catalana?

En alguns casos sí que tenen consciència de pertànyer a un territori, jo tinc clients que han marxat de la Catalunya Nord, i quan tornen em venen a comprar llibres en català. Intenten conservar el català però els hi costa, no el parlen però l'entenen.

Jo crec que quan ets petit no en tens de consciència lingüística, és quan creixes i arribes a la universitat que te'n adones.

Al ser una minoria, els estudiants en català, com són vistos per la resta d'estudiants? Amb admiració, respecte, rebuig, menysteniment?

Jo crec que amb indiferència, almenys per l'experiència que jo tinc de quan anava a l'escola Arrels, no vaig tenir mai cap problema... potser, si hi ha cap percepció negativa

serà més aviat per la rivalitat entre escola pública i privada. A França les escoles privades són escoles religioses...

Trobes que als alumnes els hi és útil la llengua en el dia a dia? O més aviat els hi serà útil en un futur? O en canvi creus que no en té d'utilitat?

Utilitat pràctica poca, en el futur podria ser que sí. Cal tenir en compte que el 90% de la societat parla francès. És un problema, no tant de coneixement de la llengua sinó d'ús. Els nens de la Bressola, no parlen català, perquè els hi obliguen a l'escola, i quan surten parlen sempre en francès, jo m'hi trobo aquí a la llibreria, tot i parlar-los en català em contesten en francès. En canvi, els alumnes de la filera bilingüe, tot i que el nivell de català és més baix, el parlen més, en tenen més ganes. Això sí, el nivell del català de la Bressola és molt bo.

També passa que a la Bressola la majoria de professors venen del sud, n'hi ha que no parlen francès, el català és important però...esclar, els nens també necessiten comunicar-se. Aquesta obligació amb la llengua catalana no és bona.

Francesc Franquesa té quaranta-dos anys, és Diplomat en Magisteri, Especialitat Educació Física per la UAB, i Màster d'Ensenyament per la UPVD. Parla català, castellà i francès, fa deu anys que és a la Bressola i n'és el director pedagògic.

Organització de l'ensenyament i objectius didàctics:

El principal objectiu i raó de ser de la Bressola és la recuperació de la llengua catalana. Fem immersió lingüística potenciant al màxim l'ús en tots els espais de vida al centre. La pedagogia és cooperativa i treballem amb classes multiedat, és fa tot en català i, a partir dels vuit anys fem una hora en anglès i sis hores de francès a la setmana.

Les classes solen ser de 20-25 alumnes. El tant per cent aproximat d'alumnes que estudien a la Bressola és del 3% dels alumnes de la Catalunya Nord.

La Bressola és present en tots els nivells d'ensenyament excepte el batxillerat.

Els ensenyants ens coordinem amb trobades anuals, en fem cinc, la formació és permanent, els directors es reuneixen periòdicament i també es fan d'altres trobades informals.

El sistema d'avaluació és formativa, contínua i fent el punt més intens a final de cada cicle.

A la Bressola es potencia el català en tots els àmbits, amb dinamització, tant a la guarderia de matí o de vespre, al menjador, o a l'hora de l'esbarjo es viuen en català.

Tenim un sistema d'immersió lingüística, en certs aspectes, més potent que el que es practica al principat.

Les diferències amb l'ensenyament francès són moltes, a grans trets podria parlar de la potenciació de l'esperit crític i l'autonomia de l'alumne, les classes multiedat o el treball cooperatiu.

Mena de llengua ensenyada i utilitzada a l'escola.

Nosaltres ensenyem el català normatiu amb rossellonismes. En allò que fa referència a les classes i al treball teòric i escrit, es basa en el normatiu. És en l'oral que s'introdueixen els rossellonismes.

Relació de l'ensenyament amb activitats de reconeixement, de promoció o de divulgació de la llengua catalana fora del centre, i/o iniciatives d'influència sobre l'exterior.

En quan a la relació de l'ensenyament amb les activitats culturals catalanes de fora del centre, aprofitem totes les que podem per col·laborar-hi, malauradament no en són gaires.

Perspectives professionals, ja siguin al nord o al sud de la frontera.

Les perspectives professionals són poques avui dia, però cada cop es valora més el català. Es pot treballar en l'ensenyament, a ràdio Arrels, però esclar són poques places, a ràdio Arrels són cinc persones, en el món del turisme, a l'ajuntament de Perpinyà també es valora, sovint truques i t'atenen en català. El català cada cop és més valorat en un currículum. Si no, sempre hi ha el sud on sí et pot servir.

Ús i possible utilitat de la llengua catalana per als alumnes en la seva vida quotidiana i pes que pot tenir l'ensenyament en l'extensió de l'ús de la llengua dins de la societat nord-catalana.

El fan servir molt poc, ja ho veuràs en els qüestionaris.

El pes que té l'escola és important, però no ens equivoquem, l'escola dona l'eina, aquí aprenen a utilitzar-la però l'ús de la llengua catalana a l'exterior no és responsabilitat de l'escola, no té aquest poder.

És cert el que es diu sobre els alumnes, que no parlen català fora del centre per portar la contrària, a causa de l'obligació d'utilitzar el català a la que estan sotmesos a l'escola.

Això em sembla una simplificació. Imagina't el context: els pares parlen francès, al carrer, a la televisió, al cinema, al matx de rugbi, a tot arreu, la immensa majoria de la població parla francès. Com volem pretendre que un infant de 5, 8 o 10 anys es posi a parlar català en aquest context? És impossible! Ho gosen fer només alguns joves a partir dels 17 anys, que tenen la consciència i la voluntat necessàries per batallar contra aquest entorn.

Motius possibles de les famílies per a portar els fills a l'escola en català.

Ens trobem amb més d'un motiu: el principal és la qualitat pedagògica que té una dimensió més humana, la perspectiva de futur que ofereix la llengua catalana, perquè són les arrels d'aquest poble; hi ha gent del territori que ve de França enllà i quan

arriben aquí se'n adonen que, a part del francès, hi ha una altra llengua i una cultura diferent. Els militants lingüístics són minoria.

Quina relació hi ha entre l'ensenyament en català i la difusió d'una consciència cultural o nacional catalana? Trobes que hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants vers els estudiants de català?

Tenen una consciència catalana, però això no va en contra de sentir-se francesos, segurament hi haurà una minoria que només se sentiran catalans o només francesos, però és molt poca gent. Ells quan parlen del nord de França diuen els francesos, però quan baixen al sud es defineixen a ells mateixos com a francesos.

En quan a la percepció d'altres estudiants...a primària no hi ha cap problema uns van a una escola i altres a una altra i prou, es veu normal. A secundària pot ser que pugui haver algun conflicte, perquè és una època de creixement, maduració, d'identificació personal amb el que és meu, jo, les meves coses, el meu institut, diferent de l'altre l'institut...El que destaco però, és que hi ha molt bona amistat amb els professors, un cop surten del centre i quan venen a les festes de l'escola, porten amics seus que han anat a d'altres escoles se sorprenden del bon ambient.

Ramon Pifarré i Olivé, trenta-set anys, Llicenciat en Història per la UdG, i Màster en Docència Aplicada a les Ciències Socials per la UAB. Parla català, castellà i francès, fa onze anys que es dedica a la docència i ha estat cinc anys a la Bressola, tres com a director del centre de secundària, actualment és professor a la Salle de Girona i és també el vice-president de l'Associació Amics de la Bressola.

Organització de l'ensenyament i objectius didàctics:

La pedagogia que s'aplica en general tendeix a agafar els models més innovadors basats en els principis de l'aula activa i de l'aprenentatge per projectes amb el benentès que és una constant de les escoles la verticalitat. És a dir, que un grup d'alumnes de diferents edats comparteixen la mateixa classe i es poden trobar nens de tres edats i "cursos" diferents dins de la mateixa aula.

L'ensenyament es fa tot per immersió lingüística en llengua catalana. És a dir, l'única llengua vehicular del centre és el català.

El nombre d'alumnes tendeix a ser reduït, sobretot els primers anys, després de la creació del centre a fi de cimentar correctament els principis d'immersió lingüística de la xarxa d'escoles.

Actualment hi ha alumnes d'infantil, primària i secundària.

A part de l'organització interna de cada centre, existeixen reunions a nivell de xarxa i en particular la figura del coordinador pedagògic.

El sistema d'avaluació són diversos en funció de l'edat.

Pel que fa els usos lingüístics de l'esbarjo, una de les característiques principals del model d'immersió lingüística és mantenir el màxim d'espai possible l'ús de la llengua.

Així doncs hi ha un treball lingüístic en tots els espais de vida en el centre, i entre ells, i en particular, durant els esbarjos.

Les diferències respecte a l'ensenyament francès en general són: el sistema d'immersió lingüística, l'ús de pedagogia innovadora i una major atenció individualitzada de l'alumnat.

Mena de llengua ensenyada i utilitzada a l'escola.

S'intenta en la mesura del possible que l'alumnat tingui present les varietats pròpies del territori, intentant però, que es pugui fer de la manera més planera possible. Però en aquest factor intervé necessàriament l'origen de professorat (Nord-Sud), i en els cursos avançats de secundària, l'ús de material imprès i audiovisual.

Relació de l'ensenyament amb activitats de reconeixement, de promoció o de divulgació de la llengua catalana fora del centre, i/o iniciatives d'influència sobre l'exterior.

Per una banda trobem les activitats pròpies de l'escola com sortides, colònies, intercanvis amb el sud, etc. Però paral·lelament hi ha tot un seguit d'activitats que relacionen el centre amb la població, com per exemple la participació en carnestoltes, tions, espectacles oberts al poble, quines (anomenades rifles al Nord) Bressolada, etc. Cada vegada més s'intenta treballar i participar en la mesura del possible conjuntament amb altres entitats nord catalanes com, castells, sardanes, etc. Per difondre la cultura catalana a la Catalunya Nord.

Perspectives professionals, ja siguin al nord o al sud de la frontera.

Actualment resulta difícil trobar opcions laborals concretes en què es demani el català, més enllà de les estrictament relacionades amb la llengua. Malgrat això es valora com a positiu en algunes feines de relació nord-sud. Però, actualment no disposa d'un reconeixement professional concret.

Ús i possible utilitat de la llengua catalana per als alumnes en la seva vida quotidiana i pes que pot tenir l'ensenyament en l'extensió de l'ús de la llengua dins de la societat nord-catalana.

El català s'utilitza en associacions i clubs esportius però de forma minoritària. Més enllà d'alguns que utilitzen la llengua a nivell familiar (avis), la major part no fan servir la llengua més que a les hores que passen a l'escola. Si bé és cert que existeix alguna experiència d'alumnes que han continuat estudiant en llengua catalana al Sud, és un fet molt extraordinari.

De fet una de les motivacions, per no dir la motivació principal de les escoles, és incidir directament en l'augment de l'ús de la llengua catalana a Catalunya Nord.

És cert el que es diu sobre els alumnes, que no parlen català fora del centre per portar la contrària, a causa de l'obligació d'utilitzar el català a la que estan sotmesos a l'escola.

La immersió ben aplicada no ha de comportar cap mena de rebuig, si bé és cert que en aquesta edat la rebel·lia pot portar a fer el contrari del que està establert, tanmateix quan jo era director del col·legi vaig donar ordres que no es castigues mai a ningú per motius de llengua. Sincerament crec que la immersió de la Bressola és un bon sistema, seria molt positiu fer-la fins al Batxillerat ja que es podria acompanyar als joves en tot el seu procés maduratiu.

Motius possibles de les famílies per a portar els fills a l'escola en català.

Pel que fa a la meua experiència personal he conegut i he trobat tota mena de motius, tots ells en proporcions diferents, essent les raons pedagògiques i les d'apreciació del bilingüisme les majoritàries.

Quina relació hi ha entre l'ensenyament en català i la difusió d'una consciència cultural o nacional catalana? Trobes que hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants vers els estudiants de català?

Resulta difícil separar l'ús exclusiu de la llengua catalana sense tenir en compte la seva cultura, i més en el cas català on la llengua és un dels principals referents identitaris. Com es pot explicar el significat de la paraula "tió" sense fer cap referència cultural? Però més enllà d'aquest matís, entenc que s'estableix un lligam necessari entre l'ensenyament en català i el coneixement cultural i nacional català, ara bé, no necessàriament l'ensenyament en català ha de portar a la difusió d'una consciència cultural o d'una consciència nacional.

Pel que fa la percepció de la resta d'estudiants vers els estudiants de la Bressola la desconec, ja que a la Bressola tot l'alumnat segueix la seva formació en català. Si la pregunta fa referència a l'alumnat que segueix estudiant íntegrament en català més enllà de l'escola obligatòria, són molts pocs els exemples i desconec la relació que mantenen amb els seus companys.

¿Com veu el futur de la llengua catalana aquí al Nord?

La recuperació del català és possible si la gent ho vol, i ells ho volen. El problema que hi ha és que la llengua s'acabi llatinitzant, que la gent l'estudiï i la conegui però no la utilitzi, i és probable que passi perquè la llengua no té utilitat.

Tot i així, serà difícil la recuperació ja que a mitjans del segle vint va haver un trencament de la línia de transmissió lingüística oral, els pares parlaven català però els hi van fer creure que era nociu parlar aquesta llengua als fills, així doncs els parlaven en francès. Aquests pares, avui són avis, i són els últims que els hi han transmès la llengua oralment a casa.

És important saber que en el moment de la història en que a Europa es forjaven les identitats nacionals, als segles dinou i vint, a la Catalunya del Sud ens vam desmarcar d'Espanya ja que era una potència en decadència, i ens vam reafirmar en la nostra catalanitat. A la Catalunya del Nord en canvi, hi va haver una reafirmació nacional francesa, ja que França era una potència a l'alça, símbol de llibertat en la lluita contra els alemanys.

Aquest fet va tenir influència en la conservació de la llengua.

Joan-Lluís Mas Pastor, cinquanta-cinc anys, Màster en Història de l'Art per la UPVD, parla català, francès i castellà, fa catorze anys que es dedica a l'ensenyament, és professor de filera bilingüe al col·legi Jean Moulin de Perpinyà.

Organització de l'ensenyament i objectius didàctics:

El col·legi Jean Moulin es troba en un barri "difícil" de Perpinyà, amb forta immigració, és una ZEP (Zona d'educació prioritària), això fa que facin tres assignatures en català en el sistema bilingüe. No hi ha en aquest centre el sistema català com a opcional. Aquestes assignatures són: Llengua i literatura catalanes, història i geografia, i patrimoni.

Tenim 20 alumnes a sisena, 8 alumnes a cinquena, 23 a quarta i a tercera 12, les classes són força barrejades; tenim gent del país, alumnes d'origen marroquí, deu gitanos, i també alumnes, sobretot marroquins, que venen del sud i que tenen un català molt avançat. En aquest institut ens alimentem de l'escola de primària Arrels.

El sistema de coordinació entre ensenyants és el de reunions periòdiques, en fem dues per any amb l'inspector Bonet, en el centre també en fem amb els professors.

Pel que fa a l'avaluació dels alumnes, és el tradicional. Hi ha un sistema nou en que es valora de 1 al 20 el nivell de competències adquirides o en curs d'adquisició per l'alumne, però el noranta-nou per cent del que fem servir és el tradicional d'exàmens a fi de període.

A l'hora del pati no hi intervenim, la llengua majoritària és el francès i fins i tot se sent parlar castellà per part d'alumnes que han vingut del Principat, de tant en tan algun nen parla català, però és minoritari.

Hi ha diferències vers l'ensenyament en francès ja que el francès és la llengua normalitzada, imposada si vols dir-li així, és la llengua "normal". Això fa que quan expliques que és el català, has d'explicar quina oficialitat té el català en les diferents regions del seus domini lingüístic, toques temes diferents dels qui estudien francès, també has d'explicar les varietats dialectals. Utilitzem sovint un mètode contrastiu català-francès-castellà-anglès per veure les diferències. A l'ensenyament en francès això no ho fan pas.

Mena de llengua ensenyada i utilitzada a l'escola.

Ensenyem el català normatiu, comencem a explicar les diferències dialectals a tercera, creiem que els alumnes les han de conèixer, parlem del valencià del mallorquí etc. Naturalment també del rossellonès, expliquem les dues formes, menj-o, meng-i, també els possibles gal·licismes que pot tenir la llengua.

Relació de l'ensenyament amb activitats de reconeixement, de promoció o de divulgació de la llengua catalana fora del centre, i/o iniciatives d'influència sobre l'exterior.

No fem gaire res, no tenim temps. Pensa que aquests nois viuen en un entorn completament francès. A primària en fan més d'activitats. A vegades fem algun intercanvi amb alumnes del sud, vam anar a Eivissa perquè un professor del centre hi tenia contactes, fa poc també vam fer una estada de tres dies a Barcelona. En aquests casos rebem subvencions de l'APLEC. Fa poc vam fer una festa per incentivar els alumnes a seguir el batxillerat en filera bilingüe.

Perspectives professionals, ja siguin al nord o al sud de la frontera.

El català com a tal no és cap avantatge en el currículum, és un a més a més per si volen estudiar al sud. Penso que al Principat els hi pot ser útil per estudiar i treballar. Es mira força cap al sud avui dia, anys enrere era molt diferent, no hi anava ningú.

Ús i possible utilitat de la llengua catalana per als alumnes en la seva vida quotidiana i pes que pot tenir l'ensenyament en l'extensió de l'ús de la llengua dins de la societat nord-catalana.

Poca utilitat té. Tot depèn, si són d'alguna associació cultural, si van a Barcelona a veure els cosins, o de vacances...Sovint miren la televisió catalana, el club super3. L'altre dia una mare m'explicava que va haver de trucar a Barcelona per unes gestions per adoptar un gos, i va ser el seu fill que es va posar al telèfon i la va ajudar a entendre's gràcies a que sabia català.

Cal tenir en compte que aquests nois se saben defensar en català, n'hi ha que més i n'hi ha menys, depèn de de cada cas. Aquest fet és important en un món monolingüe francès.

En aquest sentit jo els parlo sempre en català, però tampoc vull fer terrorisme lingüístic, si en un moment donat, a classe, he de parlar en francès, ho faig. Cal desdramatitzar la situació de la llengua, per no crear sentiment de rebuig i alhora per gimnàstica mental.

Motius possibles de les famílies per a portar els fills a l'escola en català.

Motius lingüístics o de catalanitat molt pocs. Sovint és per evitar classes sobrecarregades o perquè la qualitat de l'ensenyament és més bona. Sense ser catalanistes hi ha famílies que són més obertes a aprendre el català, potser per

utilitarisme, gràcies a que poden anar al sud a la universitat. Tot i així, és una opció secundària el fet d'estudiar en català, si se solapa amb les classes de xinès o els entrenaments de rugbi, sempre el català és el sacrificat. Tampoc no hi ha una clara voluntat de promoció per part dels responsables.

Sense anar més lluny, dels que surten aquest any cap al batxillerat, segurament cap continuarà estudiant en català; ara hi ha més oferta, i el català ha de competir amb el castellà i d'altres llengües.

En quan a la coneguda saturació de classes, deu ser a primària perquè en el nostre centre no és pas així. El motiu podria ser, perquè estem en un barri conflictiu, o podria ser una estratègia política per demanar més suport econòmic per l'ensenyament en català, en tot cas nosaltres aquesta saturació no la tenim.

Quina relació hi ha entre l'ensenyament en català i la difusió d'una consciència cultural o nacional catalana? Trobes que hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants vers els estudiants de català?

Hi ha de tot, hi ha qui se sent més català, hi ha qui se sent més francès. Hi ha marroquins que venen del principat perquè els seus pares han vingut a buscar feina, que tenen un sentiment més català perquè s'han educat allà. Tenim una noia de l'Empordà que és catalana i se'n sent molt orgullosa. Tenim el mapa dels països catalans a la classe, i com no, un d'en Messi.

Els altres alumnes del centre crec que tenen una percepció positiva. Quan parlo en català al pati els desperta la curiositat, se sorprenden. Sovint entren a classe, abans o en acabat, i fent broma em diuen que volen estudiar en català. De fet, és molt difícil que puguin canviar a filera bilingüe ja que no tenen cap coneixement de català i no podrien seguir les classes. A vegades ho provem amb algun alumne ajudant-lo en tot el necessari.

¿Com veu el futur de la llengua catalana aquí al Nord?

El català està perdut, abans tothom el parlava, potser a Elna era un 70% qui el parlava, ara potser un 10% i la majoria son vells. L'ensenyament no ha aconseguit invertir aquest procés de retrocés lingüístic que es va iniciar als anys cinquanta quan tothom va canviar de llengua. Et recomano que llegeixis *un país de butxaca* de Joan-Daniel Beszonoff. A França tothom té les mateixes oportunitats si parla la mateixa llengua, això ha arrelat en la població.

No obstant, Barcelona és un reclam i ara es té una valoració positiva del català, abans era poca cosa el català, era la llengua dels vells i a Barcelona no hi anava ningú. Això és una prova que la història es canviant i això porta esperança.

Tayssir Azouz, vint-i-set anys, nascut a Tunísia, fill de diplomàtic tunisià. Ha viscut a Estats Units, Brasil, Japó, França i Israel. Ha estudiat sempre en escoles franceses internacionals. Està Graduat en Economia Internacional per la Universitat George Washington i és Llicenciat en Traducció i Estudis Catalans per la UPVD, té un Màster en Estudis Superiors de Llengua, Literatura i Cultura Catalanes per la URV, actualment estudia un post-grau de màrqueting a la UdG. Parla àrab, francès, català, castellà, anglès i portuguès. Ha viscut a Perpinyà i actualment viu a Girona. Ha treballat com a professor de l'Aplec durant tres anys, fent intervencions en la escola elemental Jordi Barre i el col·legi Saint-Exupéry de Perpinyà, en classes d'una hora al dia d'introducció a la llengua catalana.

Organització dels ensenyants interventors i objectius didàctics d'aquests professors:

L'organització dels ensenyants interventors va a càrrec de l'Aplec (l'Associació per l'Ensenyament del Català), paguem una quota a l'Aplec i en som socis. Per fer classes hem de tenir un permís de l'Estat que es diu *agent agréé par l'Etat*.

L'Estat no té interès en l'ensenyament del català, tant li fa, la prova és que avui dia, tot i la forta demanda, només treu una plaça de professor bilingüe a l'any.

Gràcies als interventors de l'Aplec s'acompleixen les hores de català en el territori.

Recordo que els objectius didàctics, tot i ser-hi, eren difícils d'aplicar ja que impartia molt poques hores. A maternal feia coses lleugeres, cantàvem cançons, ballàvem sardanes, fèiem pa amb tomàquet, etc.

Al col·legi, el que feia era explicar als alumnes què era la llengua catalana, feia sociolingüística senzilla, una mena d'iniciació al català.

Mena de llengua ensenyada i utilitzada a l'escola.

La llengua que ensenyava era una barreja del català que jo aprenia en els meus viatges a la Catalunya del sud (en aquells temps corria per la Garrotxa i el Ripollès), i del rossellonès que aprenia com a estudiant de la Universitat de Perpinyà. Intentava ensenyar-los paraules dialectals per fer-los veure que allò que estudiaven era quelcom proper al territori. Els ensenyava també els diferents dialectes de la llengua i els intentava despertar la curiositat.

Relació de l'ensenyament amb activitats de reconeixement, de promoció o de divulgació de la llengua catalana fora del centre, i/o iniciatives d'influència sobre l'exterior.

A maternal fèiem algunes sortides per descobrir el territori, també cagàvem el tió, o organitzàvem lectures de contes.

Al Col·legi no fèiem res ja que jo portava un grup amb problemes d'exclusió social, llavors el català que ensenyava era més a nivell inicial a mode de descoberta i no tant com a nivell d'assignatura acadèmica, tot i que comptava per nota.

Perspectives professionals, ja siguin al nord o al sud de la frontera.

Al col·legi se'n parlava de les sortides professionals del sud, els alumnes entenien el valor del català per treballar, som un territori pobre, les perspectives de futur són al Sud. Tenia el testimoni de dos alumnes que venien del Principat, tot i així pocs d'ells hi volien anar...

Cal remarcar que mica en mica es fan passos pel català, per exemple el sistema d'ocupació de França a la Catalunya del Nord, cada cop més et valoren que sàpigues català.

Ús i possible utilitat de la llengua catalana per als alumnes en la seva vida quotidiana i pes que pot tenir l'ensenyament en l'extensió de l'ús de la llengua dins de la societat nord-catalana

El català, en aquest cas, és absent fora de l'escola. Hi havia una noia que formava part d'una colla castellera a Aire Nou de Bao, llavors sí que el català que aprenia tenia continuïtat fora del centre, però poc més.

L'ensenyament per fomentar l'ús del català és importantíssim, un avantatge molt gran per l'alumne, però falta més sensibilització, a mesura que pugem de nivell educatiu descendeix el nombre d'alumnes de català. Al final acaben quedant els més convençuts.

Motius possibles de les famílies per a portar els fills a l'escola en català.

Són diversos els motius de les famílies per portar els fills a l'escola en català. Em consta que es té molt en compte el factor del bilingüisme, a molts pares els interessa que els seu fill pugui ser bilingüe per les portes que obre en el món laboral.

Segons un estudi de l'Aplec, hi ha més d'un 60% de pares que volen que els seus fills estudiïn en català, malauradament les perspectives no s'acompleixen, l'Estat no hi dóna resposta.

Hi ha també la consciència que és la llengua del territori, sobretot la llengua dels avis, aquí al Nord, fa temps hi va haver una substitució lingüística i la llengua es va deixar de transmetre de pares a fills.

Quina relació hi ha entre l'ensenyament en català i la difusió d'una consciència cultural o nacional catalana? Trobes que hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants vers els estudiants de català?

No tenen consciència nacional com la percebem al Principat. La majoria et diran que són francesos, alguns vinculats al món del rugbi, tindran certs sentiments catalanistes, però no de pertinença a una nació catalana. No hi ha un lligam entre la comunitat lingüística i la nacional com existeix al Sud.

Pel que fa al possible rebuig, com a alumne no t'ho puc dir perquè he estudiat fora del país però com a professor et diré que, al contrari! El català despertava curiositat, els

altres alumnes em preguntaven perquè ells no ho podien fer també això d'estudiar català.

¿Com veu el futur de la llengua catalana aquí al Nord?

El futur de la llengua catalana és complicat al Nord, sóc una persona positiva però s'ha de mirar amb certa precaució, els elements són difusos, cada cop hi ha menys gent que té mitjans reals per afrontar-ho ja que hi ha una greu manca de subvencions, sobretot del Sud, a associacions que defensen la llengua això, els porta a plegar.

L'oficialitat del català és difícil, França no ratifica la carta europea de les llengües minoritàries, tot i comprometre's-hi. Encara gràcies a la bona fe d'algú que es va fer la llei Deixonne.

Crec que amb una Catalunya independent es podrien assegurar mitjans i hi hauria una pressa de consideració considerable a nivell d'identitat lingüística dels nord-catalans.

Joan-Lluís Lluís, cinquanta anys, perpinyanès, escriptor, parla català, francès i castellà, i té nocions d'occità, anglès i italià. Llicenciat en Història de l'Art per la Universitat de Montpeller. És responsable de llengua i cultura a la Casa de la Generalitat de Perpinyà. És pare de dos fills de setze i divuit anys, ex-alumnes de la Bressola. L'un estudia el Batxillerat en filera bilingüe, l'altre ha marxat a París a estudiar a la universitat.

-¿Creus que l'existència de la Bressola suposa una recatalanització de la societat catalana?

Una recatalanització no, però si que és una referència vers la gent, s'ha guanyat un respecte, ha demostrat que es pot ensenyar en català i bé. Lògicament és un avenç, però no surten prou alumnes. la Bressola escolaritza uns vuit-cents alumnes, no són suficients per a la recuperació.

Sí que ha sigut útil en l'avenç del reconeixement de la llengua catalana per part de l'administració francesa, juntament amb les escoles immersives d'altres punts de França. Aquí l'Estat francès cedeix en funció de les pressions, en el tema de les llengües és claríssim. Allà on hi ha violència tenen un sistema millor; A Còrsega on posen bombes, la llengua corsa és obligatòria a primària, si algun pare no vol que el seu fill la faci, ho demana i fa una assignatura relacionada amb la història de Còrsega. Els altres llocs on el sistema d'ensenyament està més consolidat és al País Basc i a Bretanya, els altres sembla que siguem diferents, no diu França que tots som iguals davant l'Estat? És aquesta la igualtat republicana?

Per què la Bressola i no la filera bilingüe?

Penso que la Bressola és millor, és més eficaç. La filera bilingüe no és ben bé bilingüe, són poques hores. El sistema de català com a opció, ni el compto, ja que una hora a la setmana de català com qui fa llatí no serveix de gaire.

Les fileres bilingües són una estratègia de l'administració per frenar la fugida d'alumnes cap a la Bressola. A la vegada, obrir una filera bilingüe és molt complicat, curiosament on és més fàcil, és en els pobles on ja hi ha una Bressola, ja que els hi volen treure alumnes, és una competència.

Creus que les famílies porten els alumnes a l'escola en català per una qüestió de consciència lingüística catalanista? O creus que és per d'altres motius?

Hi ha una mica de tot; per consciència lingüística són una relativa minoria, pensa que tant a la Bressola com a les fileres bilingües la meitat dels pares no són catalans. Sovint la causa és perquè els pares són francesos, venen del nord, i volen que els seus fills se sentin del país on viuen, que se sentin arrelats. També hi ha un fort punt d'atracció que és Barcelona.

També et trobes, sovint, amb històries personals íntimes; quant hi ha un tall intergeneracional hi ha patiment. Quan parles amb gent d'aquí sobre el català es converteix en un psicoanàlisi, hi ha un dolor no expressat per no haver-lo transmès als fills, els hi sap greu. A part, sovint pensen "quan era petit el mestre em picava els dits per parlar català, i ara els néts l'aprenen, llavors, de què servia que em castiguessin a mi?".

Estudiar en català crea consciència, als alumnes, de pertinença cultural i nacional catalana?

Sí que la tenen, en les fileres bilingües és molt minsa, a la Bressola aquesta consciència la treballen més. El sentiment de catalanitat depèn del professor, n'hi ha de compromesos i en canvi d'altres diuen "buf! Ja tinc ganes de deixar de donar classes de català i fer una altra cosa (a les fileres)".

El món del rugbi és molt important, hi ha certa catalanitat, però és una catalanitat de treure la bandera durant el partit i prou.

Com a responsable de llengua i cultura de la Casa de la Generalitat a Perpinyà, doneu ajudes econòmiques a l'ensenyament en català?

Abans en donàvem més, ara amb la crisi s'ha retallat molt i ja no es dona gairebé res. Aquest any he aconseguit incloure en el pressupost la subvenció dels intercanvis amb el sud de Catalunya. Són uns 5000 euros a l'any, és molt poc.

Al ser una minoria, els estudiants en català, com són vistos per la resta d'estudiants? Amb admiració, respecte, rebuig, menysteniment?

No crec que hi hagi cap problema, almenys amb els meus fills no n'hi va haver, és diferent de quan jo era jove, el català estava molt mal vist, era marginal. Aquest sentiment de malfiança que hi havia abans ha desaparegut.

Trobes que als alumnes els hi és útil la llengua en el dia a dia? O més aviat els hi serà útil en un futur? O en canvi creus que no en té d'utilitat?

Els hi pot ser útil al sud... a Perpinyà pot ser útil en el currículum, de cara al turisme, sobretot el de muntanya, hi solen anar força catalans del sud a esquiar al Pirineu.

La majoria de nens no parlen català fora de l'escola, el tenen com a llengua passiva, no és satisfactori, però si més no fomenta la tolerància lingüística. A la Bressola on surten molt preparats, després si no l'utilitzen el perden progressivament, o els deixa d'interessar, al cap i a la fi no van ser ells els que van triar estudiar en català.

¿Com veus el futur de la llengua catalana aquí al Nord?

Aquí la llengua s'està morint, jo mateix només puc parlar en català amb els meus fills, quan vaig a les botigues parlo sempre en francès, no vull picar contra un mur constantment. Aquí ni el més catalanista o independentista pot parlar en català, has de parlar en francès. Lluitar contra això és fins i tot dolent per a la salut, a un o dos anys vista segurament marxaré a viure a Catalunya Sud, encara que hagi de venir a treballar cada dia aquí al Nord.

El problema que tenim és que el català només el sol parlar la gent gran, i aquesta gent gran els han ensenyat a no parlar català amb la gent jove per educació. Abans es pensava que parlar dues llengües era no parlar-ne cap de bé, llavors s'evitava parlar català a la gent jove.

La gent coneix el que passa a Catalunya, el diari més llegit, *l'Independant*, en fa difusió. La independència seria la solució, el sentiment de la gent seria més fort i hauria un sentiment afectiu amb l'Estat català, ja que aquí la gent se sent catalana. Potser no seria suficient per salvar la llengua al Nord, però valdria molt la pena.

Si no s'aconsegueix la independència no li veig pas futur, pensa que són (sent generós), unes 120 famílies que transmeten el català en un població de 400.000 habitants. Avui dia probablement l'àrab té més parlants que el català. Trobem els gitanos que parlen català, sí, aquests el transmeten als fills encara. Recordo que abans qui parlava en català se'l tractava de gitano, un motiu més per abandonar la llengua.

Terenci Vera i Grau, trenta-vuit anys, ex-alumne de la segona generació de la Bressola i de l'escola Arrels, parla català, francès, castellà, anglès i rus. Màster en Estudis Catalans per la UPVD. Fa catorze anys que es dedica a l'ensenyament a la filera bilingüe a l'escola Jean Moulin de Perpinyà, també ha estat regidor al municipi d'Elna per CDC a Catalunya Nord.

Organització de l'ensenyament i objectius didàctics:

L'objectiu didàctic de l'ensenyament en filera bilingüe és que els alumnes obtinguin el nivell més alt possible de llengua catalana, i com em van dir uns professors de filera bretona amb els quals vaig coincidir un dia «que els nostres alumnes siguin millors que els monolingües».

L'organització de les hores de llengua no permet parlar d'un bilingüisme de meitat i meitat, a l'escola primària s'hi acostava més, però aquí rondem el 30%. Fem tres hores de llengua i literatura catalanes, tres hores d'història i geografia, i a més a més fem dues hores de patrimoni.

Les classes oscil·len entre 8 alumnes a 22, depenent del curs pot variar. Ensenyem en filera bilingüe en tots els nivells educatius del nostre centre.

Pel que fa al sistema de coordinació entre els ensenyants, fem reunions de tant en tant amb els altres ensenyants del centre, són reunions per classes, en diem consell de classe (avaluacions crec que en diuen al sud), no ens reunim per matèries tot i que amb el professor de llengua catalana estem en contacte permanent.

El sistema d'avaluació és el clàssic, fem controls sobre temes. Hi ha un sistema nou d'avaluació en que s'avalua per competències, existeixen unes graelles informàtiques en que l'alumne hi surt representat en la matèria com: adquirida, no adquirida o en vies d'adquisició.

Pel que fa els usos lingüístics a l'hora de l'esbarjo no hi ha res estipulat, els nens juguen en francès, i com que tenim alguns alumnes que venen del sud també s'hi sent català i a vegades castellà. Jo, com a professor, sempre em dirigeixo en català als alumnes.

Respecte a la relació amb la resta d'ensenyament monolingüe francès, bàsicament és una relació més propera amb els alumnes, el sistema francès està molt deshumanitzat, els professors són simples funcionaris, jo en canvi, t'ho dic humilment, com a professor tinc la consciència de participar d'una missió: transmetre la cultura del territori. Una cultura que l'escola, o sigui l'Estat, no afavoreix.

Mena de llengua ensenyada i utilitzada a l'escola.

Ensenyem el català estàndard, diguem-ne... rossellonitzat. Depèn una mica del professor que s'hi incideixi més o menys, jo per fer-ho més fàcil parlo estàndard amb alguns matisos, cal tenir en compte que la varietat rossellonesa ja no es parla. No hi ha hagut transmissió generacional, jo per exemple el rossellonès només el parlo amb els gitanos.

Recordo que quan era petit parlava un català que no era rossellonès, ja que el meu pare era de Terrassa, llavors em deien espanyol.

Relació de l'ensenyament amb activitats de reconeixement, de promoció o de divulgació de la llengua catalana fora del centre, i/o iniciatives d'influència sobre l'exterior.

Fem intercanvis escolars amb el sud: hem estat a Eivissa, Sort, la Granadella... Participem en alguna activitat amb ràdio Arrels, sovint rebem gent a classe, com per exemple escriptors, fem visites a l'ajuntament, o donem una volta per la ciutat per conèixer els noms dels llocs i fer una mica d'història.

Fa poc vam estar al Parlament de Catalunya a Barcelona.

Perspectives professionals, ja siguin al nord o al sud de la frontera.

Crec que sí que hi ha oportunitats laborals aquí al nord, en que el català és un actiu important. Són bàsicament dins la branca econòmica, en l'intercanvi comercial, sempre relacionat amb el sud. El problema és que existeixen, però no se'n té constància que així sigui, jo calculo que deuen ser un centenar de places.

Després, també hi ha les oficines de turisme, feines relacionades amb l'atenció al públic, potser en trobaríem unes desenes.

Ús i possible utilitat de la llengua catalana per als alumnes en la seva vida quotidiana i pes que pot tenir l'ensenyament en l'extensió de l'ús de la llengua dins de la societat nord-catalana.

L'ús del català és molt reduït en la vida quotidiana, generalment nul; el poden practicar quan van a la Jonquera a comprar, alguns amb els avis o familiars, però de manera força marginal. Malgrat tot, és evident que l'ensenyament reforça l'ús social. Antics alumnes bilingües o havent estudiat el català actuen en certs àmbits culturals o laborals en llengua catalana, si més no guarden la capacitat d'utilitzar-la en la societat.

Motius possibles de les famílies per a portar els fills a l'escola en català.

Hi ha famílies que porten els seus fills a l'escola en català per un desig d'integració, d'altres per les oportunitats futures que s'aconsegueixen al parlar català. N'hi ha que és per un convenciment lingüístic, però són els que menys.

Quina relació hi ha entre l'ensenyament en català i la difusió d'una consciència cultural o nacional catalana? Trobes que hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants vers els estudiants de català?

Un alumne que ha estat en contacte amb l'ensenyament en català, té una consciència cultural bastant més clara que el típic "cargolada, USAP, sardanes" i la imatge d'una catalanitat molt desdibuixada; principalment reduïda al "Rosselló" (Catalunya del Nord) i amb una extensió desconeguda cap al Sud: Barcelona, el Barça, Port Aventura, o la Jonquera.

En quan a consciència nacional, avui és difícil de contestar perquè el contingent d'alumnes adults sortits del bilingüisme és molt reduït, tot i així alguna influència deu tenir l'ensenyament ja que es donen algunes claus per entendre el seu propi territori i el seu entorn. Claus que no existeixen mai en l'ensenyament "clàssic" francès on la història nacional francesa està construïda des de la Revolució del 1789 i durant les repúbliques. Amb l'ensenyament del català, ells tenen l'oportunitat d'enfortir una consciència cultural i per alguns nacional. També avui la immensa majoria de la societat viu amb naturalitat el "ser català" i "ser francès", les dues coses alhora. Fins els anys 80 no era permès socialment "ser català" a la Catalunya Nord perquè era enfrontar-se al "ser francès". Com pots veure el tema és complicat, no se'n tenen

dades com un es considera després de l'ensenyament en català, fins i tot m'atreuria a dir que la pregunta és inèdita, fins i tot surrealista avui dia.

Tanmateix, penso que sí que hi ha un reforç del sentiment nacional català gràcies a l'ensenyament del català, però cal tenir en compte que vivim en un territori amb doble identitat.

Sobre l'altra pregunta diria que rebug cap ni un, al contrari, respecte, admiració, sovint em demanen de venir a la classe de català, a vegades els accepto.

¿Com veus el futur de la llengua catalana aquí al Nord?

El futur de la llengua catalana va lligat en gran part al futur de Catalunya (del sud). De fet l'impuls ve del Sud per la influència que té en tots els àmbits. Jo crec que la transformació de Catalunya en un estat pot obrir noves etapes en la difusió de la llengua i també en la consciència nacional. També penso que la construcció europea redefinirà les "fronteres" i Perpinyà serà molt més pròxima de Barcelona.

Estic esperançat malgrat una demografia adversa i una política d'ensenyament homeopàtica per no dir pal·liativa, però això també evolucionarà !! Més encara si hi ha un Estat Català !!!

Erique Lafforgue, trenta-quatre anys, parla francès i català, nocions d'anglès i alemany. Llicenciada en Història i Geografia per la UPVD, i Màster en Història Antiga per la Universitat de Toulouse. Fa deu anys que es dedica a l'ensenyament en filera bilingüe, és professora d'història i geografia al col·legi Joffre de ribesaltes.

Organització de l'ensenyament i objectius didàctics:

Els objectius didàctics bàsicament són que els alumnes tinguin prou nivell de català per ser autònoms, que siguin capaços de reflexionar sobre les llengües i establir ponts entre elles, que s'ho passin bé i si poden ajudar a salvar el rossellonès millor !! L'organització de l'ensenyament és: a sisena hi ha cinc alumnes de bilingüe i set d'opcional (opcional només existeix a sisena) i es fan dues hores de llengua catalana i tres d'història i geografia, a cinquena hi ha vint-i-un alumnes i a quarta quinze i es fan tres hores de llengua catalana i tres de història i geografia, a tercera en són setze i es fan tres hores de llengua i tres hores i mitja d'història i geografia. Són cinquanta-set alumnes de nou-cents deu que hi ha al centre, pel que fa el nombre d'hores no és exactament bilingüe al 50%.

Jo sóc la professora d'història i geografia en tots els nivells, i amb la companya de l'assignatura de català ens trobem regularment. Amb l'inspector educatiu estem en contacte per correu electrònic o per telèfon. El principal sistema de coordinació però són els consells de classe que es fan cada trimestre on hi participen els professors, hi són presents els pares d'alumnes delegats, alumnes delegats i membres de l'administració és a dir de l'equip directiu. En aquestes reunions es fa balanç de la

classe i de cada alumne, quan s'envien les notes a casa hi afegim el comentari de l'alumne d'aquesta reunió.

El sistema d'avaluació que emprem és el d'exàmens regulars a final de capítol. Hi ha un nou sistema de qualificació per competències però de moment no el posem en pràctica, el cap diu que l'implementarem l'any vinent. També preparem els alumnes per l'examen del *Brevet*, i a tercera pel nivell A2 fem exàmens orals de deu minuts per alumne.

L'esbarjo no el tractem de cap manera. Pel que fa les diferències amb l'ensenyament monolingüe francès crec que hi ha una relació de més confiança amb els alumnes, jo segueixo els meus alumnes des del primer curs, sóc l'única professora d'aquesta assignatura. Trobo que els alumnes estan més motivats que la resta, els grups són més reduïts, l'avantatge que suposa els beneficia. A vegades, a tall d'exemple, fem reflexions sobre terminologia, comparem les dues llengües: català i francès.

Mena de llengua ensenyada i utilitzada a l'escola.

El català que ensenyem és el normatiu, integrant formes nord-catalanes (vocabulari, conjugació, fonètica).

Utilitzo una llengua molt transparent per què els alumnes tenen pocs anys de català, a Ribesaltes l'ensenyament del català va començar a secundària, llavors és un nivell més fluïxet que en altres centres bilingües des de maternal.

Relació de l'ensenyament amb activitats de reconeixement, de promoció o de divulgació de la llengua catalana fora del centre, i/o iniciatives d'influència sobre l'exterior.

Fem moltes activitats i molts projectes, però pocs tenen un ressò públic i tenim poca implicació de les famílies, per exemple ara a l'abril en una recepció d'alumnes d'intercanvi de Figueres, només tres pares van venir !!!

Així doncs fem intercanvis amb el Sud, concursos de fotografia, activitats amb la Casa de la Generalitat, participació en un projecte sobre les llengües romàniques.

Rebem ajudes del Departament: tres-cents cinquanta euros per desplaçament proper, sis-cents si és lluny, i tenim una associació al col·legi que ens aporta quelcom, dos euros per alumne i dia.

Perspectives professionals, ja siguin al nord o al sud de la frontera.

Professor, i poca cosa més; potser a l'administració, a la ràdio, potser a la Casa de la Generalitat.

Nosaltres diem que el català té sortida al Sud, sobretot ho expliquem als pares, però no es té gaire en compte, no estudien pas català per anar a treballar al sud, és una opció secundària.

Ús i possible utilitat de la llengua catalana per als alumnes en la seva vida quotidiana i pes que pot tenir l'ensenyament en l'extensió de l'ús de la llengua dins de la societat nord-catalana.

No parlen català en la seva vida quotidiana, potser alguns el parlen amb els avis. L'ensenyament del català incrementa el nombre de persones catalanoparlants, després que això tingui repercussió en la societat no ho crec pas.

Motius possibles de les famílies per a portar els fills a l'escola en català.

Alguns ho fan per raons culturals, doncs és gent de fora que s'instal·la aquí i es volen integrar, d'altres perquè és la llengua dels avis, alguns pensen que l'ensenyament del català té més nivell ja que fem més activitats, projectes i viatges.

Quina relació hi ha entre l'ensenyament en català i la difusió d'una consciència cultural o nacional catalana? Trobes que hi ha cap mena de rebuig per part de la resta d'estudiants vers els estudiants de català?

N'hi ha que diuen sem catalans, però no tenen una consciència de pertànyer a cap nació catalana, ho diuen perquè estudien català, o perquè l'avi parla català, i prou.

De cap manera, rebuig no, els envegen per les activitats que fem, el català atrau, sovint els més bons de les classes són de fileres bilingües, el nivell és més elevat penso, amb la meva companya hem promocionat les classes de filera, perquè alumnes de català com a opció s'hi passin, i ho hem aconseguit, l'any vinent tots s'hi passaran.

¿Com veus el futur de la llengua catalana aquí al Nord?

No hi ha visibilitat, però la situació és millor que fa cert temps, trobem centres comercials on posa Benvinguts. La situació no pot ser pitjor doncs crec que cal tenir esperança.

Jo del que tinc por és que el català normatiu s'imposi i que la variant nord-catalana es perdi definitivament; malauradament el rossellonès s'està perdent, jo el parlo però només amb la família i em sap greu aquesta situació...

Annex 3

Exemples d'exàmens de la filera bilingüe de l'escola Joffre de Ribesaltes.

- 4) Per què, a l'Edat Mitjana, s'utilitzava l'escultura o la pintura per aprendre la Bíblia als Cristians ? (1 pt)

.....

.....

- 5) Completa les informacions. (2,5 pts)

Nom d'aquest objecte :

Contingut (noció de voca) :

Nom de la volta :

Nom dels arcs :

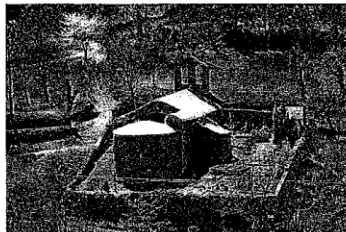
Art :

- 6) Dibuixa un arc de mig punt (*un arc en plein cintre*). (2 pts)

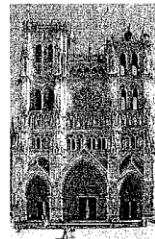

Art :

- 7) Data i identifica l'estil arquitectural d'aquests edificis. Justifica la teua resposta citant 2 arguments. (4 pts)

Doc. 1 : Església de Ballestàvi

Doc. 2 : Nostra Senyora de París

Doc. 1 :

.....

.....

.....

Doc. 2 :

.....

.....

.....

.....

- 2) Redacta un petit text per presentar el Partenó : Què és ? On se situa ? Quan i qui el va construir ? Per què ? (3 pts)

.....

.....

.....

.....

.....

- 3) Plaça les lletres A, B, C en els quadrats sobre la reconstitució i precisa la funció d'aquests llocs (política, comercial, religiosa). (3 pts)

A : El turó de la Pnyx

B : El turó de l'Acropoli

C : L'Agora

Funció :

Funció :

Funció :

- 4) Redacta un petit text per explicar el que passava al turó de la Pnyx : Qui s'hi reunia ? Quan ? Per què fer ? (3 pts)

.....

.....

.....

.....

.....

Activitat nº3 : Respon a les qüestions fent frases. (5 pts)

Document : Pèriclès defineix la democràcia ateniense.

« Comme les décisions sont prises par le plus grand nombre et non par une minorité, notre cité est une démocratie. Nous choisissons les magistrats qui se succèdent à la tête de la cité en fonction du mérite de chacun et nous les surveillons. L'égalité est assurée à tous face à la loi. Même sans fortune, un homme peut rendre service à la cité. »

Pèriclès, d'après Thucydide, dans *La Guerre du Péloponnèse*.

- 1) Qui era Pèriclès ? (1 pt)

.....

- 2) Quin sistema polític hi havia a Atenes al segle V abans de C. ? (1 pt)

.....

- 3) Subratlla la frase del text que defineix aquest sistema polític. (1 pt)

- 4) Com els atenesos controlaven els magistrats ? (1 pt)

.....

- 5) Explica la frase subratllada. (1 pt)

.....

.....

Nom de família i nom :

Classe :

Avaluació d'Història

<u>Nota :</u>	<u>Apreciació :</u>

Activitat n°1 : Respon a les qüestions fent frases. (5 pts)

- 1) De quina polis prové (*proviene*) aquesta moneda ? Justifica la teua resposta citant dos arguments. (2 pts)

.....

.....

.....

.....

- 2) Com se diuen ...

- el port d'aquesta polis : (0,5 pt) - la seua regió : (0,5 pt)

- 3) Quina festa celebraven els habitants de la polis per honorar llur deessa ? (1 pt)

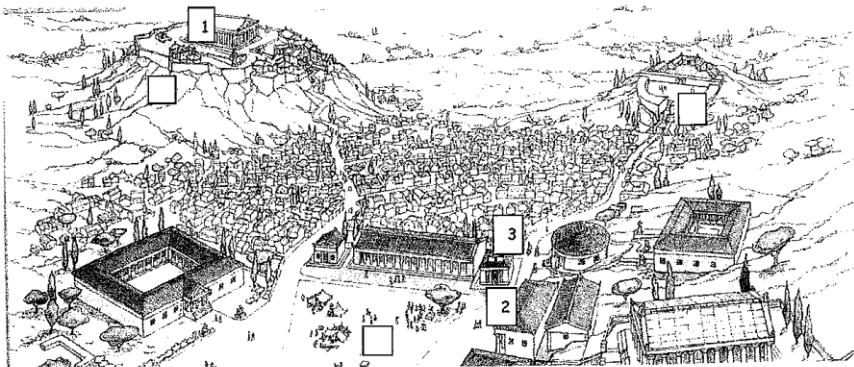
.....

- 4) Què feien durant aquesta festa per honorar llur deessa ? Dóna dos exemples. (1 pt)

.....

.....

Activitat n°2 : Conèixer Atenes - Respon a les qüestions fent frases. (10 pts)

Reconstitució d'Atenes

- 1) Quin número porta el Partenó sobre aquesta reconstitució ? (1 pt)

.....

- 2) Redacta un petit text per presentar el Partenó : Què és ? On se situa ? Quan i qui el va construir ? Per què ? (3 pts)

.....

.....

.....

.....

.....

- 3) Plaça les lletres A, B, C en els quadrats sobre la reconstitució i precisa la funció d'aquests llocs (política, comercial, religiosa). (3 pts)

A : El turó de la Pnyx

B : El turó de l'Acropoli

C : L'Agora

Funció :

Funció :

Funció :

- 4) Redacta un petit text per explicar el que passava al turó de la Pnyx : Qui s'hi reunia ? Quan ? Per què fer ? (3 pts)

.....

.....

.....

.....

.....

Activitat n°3 : Respon a les qüestions fent frases. (5 pts)

Document : Pèriclès defineix la democràcia ateniense.

« Comme les décisions sont prises par le plus grand nombre et non par une minorité, notre cité est une démocratie. Nous choisissons les magistrats qui se succèdent à la tête de la cité en fonction du mérite de chacun et nous les surveillons. L'égalité est assurée à tous face à la loi. Même sans fortune, un homme peut rendre service à la cité. »

Pèriclès, d'après Thucydide, dans *La Guerre du Péloponnèse*.

- 1) Qui era Pèriclès ? (1 pt)

.....

- 2) Quin sistema polític hi havia a Atenes al segle V abans de C. ? (1 pt)

.....

- 3) Subratlla la frase del text que defineix aquest sistema polític. (1 pt)

- 4) Com els atenesos controlaven els magistrats ? (1 pt)

.....

- 5) Explica la frase subratllada. (1 pt)

.....

.....